

audit FINANCIAR

10/2010

- **Poziționarea valorii juste la granița dintre evaluare și contabilitate**

- **Importanța și necesitatea auditului financiar în cazul fuziunii entităților economice**
- **Studiu privind perspectivele auditului intern**
- **Principii și recomandări propuse într-un nou Cod de Guvernanță Corporativă**
- **Definirea și recunoașterea instrumentelor financiare. Studiu de caz privind Forex Rolling Spots**

Din activitatea CAFR

Seminar de pregătire a formatorilor

La 11 septembrie 2010, la sediul Camerei Auditorilor Financiari din România, s-a desfășurat seminarul de pregătire anuală a formatorilor. Lucrările au fost deschise de prof.univ.dr. **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR, care a prezentat tema: ISA 240 – Responsabilitatea auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare.

Celelalte teme supuse atenției audienței au fost:

- ❖ ISA 700 – Formarea unei opinii și raportarea cu privire la situațiile financiare; ISA 705 – Modificări ale opiniei raportului auditorului independent; ISA 706 – Paragrafele de observații și paragrafele explicative din raportul auditorului independent (**Emil Culda**, vicepreședinte al Consiliului CAFR, **Ioan Culda**, auditor financiar).
- ❖ Prevederile reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene, aplicabile de la 1 ianuarie 2010; Manual de politici și proceduri contabile (prof.univ.dr. **Maria Manolescu**, vicepreședinte al Consiliului CAFR, **Georgeta Petre**, membru al Consiliului CAFR).
- ❖ Ghid privind auditul calității (**Urania Moldovanu**, coordonator al Departamentului de monitorizare și control).
- ❖ ISA 530 – Eșantionarea în audit (**Elena Dobre**, auditor financiar).
- ❖ ISRS 4400 – Misiuni pentru efectuarea procedurilor convenite privind informațiile financiare 4 (**Elena Dobre**, auditor financiar).

În final, s-a desfășurat o sesiune de întrebări, discuții și concluzii.

Întâlnirea Comitetului pentru Națiuni în Curs de Dezvoltare din cadrul IFAC

La 14 iulie 2010, la Washington, a avut loc întâlnirea Comitetului pentru Națiuni în Curs de Dezvoltare al IFAC.

Camera Auditorilor Financiari din România este reprezentată în acest comitet, pentru un mandat de doi ani, de **Carmen Mataragiu**, membru al Consiliului CAFR.

Rolul acestui comitet IFAC este de a sprijini dezvoltarea profesiei contabile în toate regiunile lumii, fiind responsabil cu identificarea problemelor cu care se confruntă organizațiile profesionale în procesul de dezvoltare a profesiei contabile. Activitatea comitetului se circumscrie efortului general de susținere a creșterii economice pe fondul crizei mondiale care a afectat toate națiunile lumii, înțelegând că această

creștere este direct corelată cu dezvoltarea profesiei contabile.

În realizarea acestor obiective Comitetul amintit din cadrul IFAC lucrează împreună cu comunitățile donatoare (Banca Mondială, BERD etc.), cu guvernele sau cu sectorul privat în scopul de a face cunoscută importanța profesiei contabile, beneficiile economice și sociale pe care aceasta le poate genera.

În sensul celor de mai sus, în cadrul întâlnirii de la Washington, au fost prezentate materiale ale World Bank și ale IADB (Banca Inter Americană de Dezvoltare), dar și ale reprezentantului UNCTAD la această întâlnire, ce conțin o serie de propuneri de ordin profesional care urmează a fi analizate în perioada următoare.

Participare la Conferința Națională și la Congresul CECCAR

La 2 septembrie a.c. a avut loc Conferința Națională a CECCAR, iar în zilele de 3-4 septembrie s-a desfășurat Congresul acestei organizații profesionale, sub genericul: „Pentru o nouă cultură în profesia contabilă”.

Din partea CAFR, la aceste manifestări a participat prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, vicepreședinte al Consiliului.

Hotărâri ale Camerei Auditorilor Financiari din România, publicate în Monitorul Oficial

În Monitorul Oficial nr. 606/26.08.2010, a fost publicată Hotărârea Consiliului Camerei Auditorilor Financiari din România nr. 166 din 24 iunie 2010 privind atribuirea calității și a dreptului de exercitare a profesiei de auditor financiar pentru persoanele care posedă o calificare profesională în audit financiar sau în profesii asimilate acestuia, atribuită de alt stat în acord cu reglementările specifice din acel stat.

În Monitorul Oficial nr. 627/ 6.09.2010 au apărut: Hotărârea Consiliului CAFR nr. 168/ 25 august 2010 privind aprobarea Normelor privind revizuirea calității activității de audit financiar și a altor activități desfășurate de auditorii financiari, împreună cu Normele respective, și Hotărârea Consiliului CAFR nr. 169/ 25 august 2010 privind aprobarea Procedurilor pentru aplicarea art. 29 din „Normele” menționate mai sus.

Reglementările respective se regăsesc și pe site-ul: www.cafr.ro.

Conf. univ. dr. Camelia-Daniela HAȚEGAN & conf. univ. dr. Carmen-Mihaela IMBRESCU

Importanța și necesitatea auditului financiar în cazul fuziunii entităților economice
Importance and Necessity of Financial Audit for the Merger of Economic Entities

3

Drd. Maria Mădălina NIȚĂ

Considerații privind poziționarea valorii juste la granița dintre evaluare și contabilitate

Considerations on Fair Value Positioning between Valuation and Accounting

9

Alina SIMA

Studiu privind perspectivele auditului intern

Study Regarding the Perspectives for the Internal Audit

16

Prof. univ. dr. Dumitru MATIȘ & asist. univ. dr. Cristina BOȚA-AVRAM

Studiu privind relevanța publicării raportului de audit intern în contextul asigurării unei bune guvernante corporative

A Study Regarding the Relevancy of Internal Audit Report's Publication in Ensuring a Good Corporate Governance

26

Prof. univ. dr. Aurelia ȘTEFĂNESCU, prof. univ. dr. EUGENIU ȚURLEA & drd. Bogdan Gabriel VASILCIUC

O abordare predictivă a informațiilor misiunii de audit intern în entitățile sectorului public

A Predictive Approach of the Information Gathered within the Internal Audit Engagement in Public Sector Entities

34

Prof. univ. dr. Bogdan DIMA, lector univ. dr. Ștefana DIMA (CRISTEA) & drd. Carmen ANGYAL

Definirea și recunoașterea instrumentelor financiare. Studiu de caz privind Forex Rolling Spots

Financial Instruments: Presentation and Recognition. Case Study on Forex Rolling Spots

43

Bill BOWMAN, AmCham

Principii și recomandări propuse într-un nou Cod de Guvernare Corporativă

Principles and Recommendations Proposed in a new Code of Corporate Governance

51

Revistă editată de
**Camera Auditorilor Financiari
din România**
Str. Sirenelor, nr. 67-69, sector 5, București

Director științific: Prof.univ.dr. **Pavel NĂSTASE**, ASE București

Director editorial: Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef: **Cristiana RUS**

Consiliul științific

- Academician **Constantin IONETE**, Academia Română
- Academician **Iulian VĂCĂREL**, Academia Română
- Prof. univ. dr. **Dinu AIRINEI**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
- Prof. univ. dr. **Veronel AVRAM**, auditor financiar, Universitatea din Craiova
- Prof. univ. dr. **Sorin BRICIU**, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
- Prof. univ. dr. **Alain BURLAUD**, Institut National des Techniques Economiques et Comptables, Paris
- Prof. univ. dr. **Tatiana DĂNESCU**, auditor financiar, Universitatea „Petru Maior”, Târgu Mureș
- Prof. univ. dr. **David HILLIER**, Leeds University Business School, Marea Britanie
- Prof. univ. dr. **Allan HODGSON**, Amsterdam Business School, Olanda
- Prof. univ. dr. **Ion IONAȘCU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București
- Prof. univ. dr. **Dumitru MATIȘ**, auditor financiar, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
- Prof. univ. dr. **Marilen PIRTEA**, Universitatea de Vest, Timișoara
- Prof. univ. dr. **Vasile RĂILEANU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București
- Prof. univ. dr. **Victoria STANCIU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București
- Prof. univ. dr. **Ioan TALPOȘ**, auditor financiar, Universitatea de Vest din Timișoara
- Mircea BOZGA**, auditor financiar, ACCA, PricewaterhouseCoopers, București
- Dr. **Alexandra LAZĂR**, auditor financiar, director adjunct în Ministerul Finanțelor Publice
- Andreia STANCIU**, director ACCA Europa de Sud-Est
- Monica ȘTEFAN**, auditor financiar, ACCA, București

Revistă recunoscută de CNCSIS,
categoria B+
B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>;
<http://www.proquest.com>;
www.ebscohost.com

Colectiv redacțional:

*Marina ANTOFIE, Adriana COȘA,
Alexandra JORA, Eduard JUGRAVU
Alice PETCU, Daniela ȘTEFĂNUȚ,
Angela TUDOR*

Secretar de redacție:

Cristina RADU

Prezentare grafică și tehnoredactare:

Nicolae LOGIN

Tipar:

Universal Color S.A.,
str.Victoriei, bl. A2-A3, Pitești,
tel.: +40 (248) 215788

ISSN 1844 - 8801

*Consiliul științific și colectivul redacțional
nu își asumă responsabilitatea
pentru conținutul articolelor
publicate în revistă.*

Telefon:
(021) 410.74.43 interior 120;
Fax:
(021) 410.03.48;
E-mail:
revista@cafr.ro;
http:
revista.cafr.ro

Importanța și necesitatea auditului financiar în cazul fuziunii entităților economice

Camelia-Daniela HAȚEGAN* & Carmen-Mihaela IMBRESCU**

Introducere

Abstract

Importance and Necessity of the Financial Audit for the Merger of Economic Entities

The merger is considered by the jurists an operation of reorganization. The purpose of reorganization depends on some factors, like the competition seizure, cost reduction, development and expansion of the sales markets. The operations of reorganization, especially of merger, are achieved starting from financial statements drawn by the participating entities at the merger. One of the important steps in the achievement of the merger could be the financial audit of financial statements of merger, if there is a legal binding audit.

The importance of the financial audit of financial statements is to express a reasonable opinion on the financial statements of merger and to assess the correct evaluation of the contribution of the entities who participate to the merger in the purpose of establishing exchange parity and merger premium. Expressing the auditor's opinion is done by a report who must comply with the procedures applied and the missions of contracted audit.

The paper is based on situations encountered in practice on the merger of different categories of economic entities, like commercial companies, credit cooperative organizations, whose procedures of merger have different features. Through this article the authors want to bring some further clarification on financial audit of financial statements of merger, seen mainly in accounting or financial terms.

Key words: *financial audit, merger, financial statements, independent auditor's report*

Cuvinte cheie: audit financiar, fuziune, situații financiare, raportul auditorului independent

Obiectivul lucrării este de a aborda fuziunea entităților economice din perspectiva obligativității auditului financiar al situațiilor financiare de fuziune, sub mai multe aspecte: economic, juridic și financiar-contabil. În literatura de specialitate majoritatea articolelor publicate se referă la aspectele juridice ale fuziunii și la reflectarea în contabilitate a operațiunilor de fuziune și mai puțin la auditul financiar al situațiilor financiare de fuziune.

Pentru a înțelege fenomenul fuziunii în întreaga sa complexitate, vom prezenta fuziunea ca delimitare conceptuală, modalitățile de realizare ale acesteia, obiectivele economico-sociale, precum și caracteristicile operațiilor de fuziune.

Fuziunea entităților economice este un subiect de actualitate și de larg interes și, din acest motiv, considerăm că este necesar un studiu mai detaliat asupra acestei tematici. Activitatea auditorului va fi cea de „due diligence”, respectiv de examinare a situațiilor financiare de fuziune, urmând a comunica clientului starea entității cu care va fuziona, asi-

* Conf. univ. dr., Universitatea de Vest din Timișoara, auditor financiar, e-mail: camelia.hategan@feaa.uvt.ro

** Conf. univ. dr., Universitatea de Vest din Timișoara, e-mail: carmen.imbrescu@feaa.uvt.ro

gurându-se că acesta nu se expune la riscuri inutile și imprevizibile.

Metodologia de cercetare

Abordarea cercetării are drept obiective o clarificare asupra importanței și necesității auditului financiar al situațiilor financiare de fuziune și o conștientizare a părților implicate în fuziune asupra acestei necesități.

Cercetarea se axează pe sistematizarea și sintetizarea noțiunilor cuprinse în literatura de specialitate, atât juridică, cât și financiar-contabilă, a reglementărilor elaborate de autoritățile statului, cât și de organisme profesionale.

Pentru realizarea cercetării am utilizat o metodologie deductivă și inductivă, pentru identificarea părerilor, criticilor și oportunităților. În prima parte am efectuat o analiză comparativă a reglementărilor juridice și financiar-contabile. Pentru aprofundarea cercetării am

identificat, pe baza situațiilor întâlnite în practică, problemele apărute în cadrul procesului de fuziune și am formulat soluții pentru îmbunătățirea procedurilor privind fuziunea entităților economice.

Prezentarea caracteristicilor fuziunii și a actelor normative care o reglementează

a. Reglementări și opinii juridice

Fuziunea este o operațiune comercială prevăzută la art. 238 din Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale cu modificările și completările ulterioare, care definește cele două tipuri de fuziune: fuziunea prin absorbție și fuziunea prin contopire. Opiniile privind reorganizarea societăților comerciale sunt diferite. Unii autori includ în reorgani-

zare, fuziunea, divizarea și transformarea unei societăți comerciale¹, alții numai fuziunea și divizarea², pe considerentul că, în cazul transformărilor, se păstrează intactă personalitatea juridică, fuziunea și divizarea implicând o pluralitate de societăți, dintre care unele dispar, iar altele rămân în ființă sau iau ființă, după caz. O altă opinie consideră că **reorganizarea societăților comerciale se realizează prin fuziune**, divizare sau transformarea unei persoane juridice în situația în care o societate comercială își încetează ființa, concomitent cu crearea în locul ei a altei societăți comerciale (schimbarea formei juridice)³.

Intrarea României în Uniunea Europeană a presupus și constă în continuare în adaptarea și implementarea în legislația națională a directivelor europene. Astfel, în anul 2008 a fost modificată Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale prin introducerea unor articole (art. 251 indice 2 la art. 251 indice 19), care se referă la fuziunea transfrontalieră, ca urmare a aplicării Direc-

Tabel 1

Categoria de entitate	Actul normativ
Societăți comerciale	Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale
Bănci	Norma Băncii Naționale a României (B.N.R.) nr. 5/2000 privind fuziunea și divizarea băncilor
Cooperative de credit	Norma B.N.R. nr. 6/2003 privind fuziunea și divizarea cooperativelor de credit
Societăți de asigurări	Ordinul Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor (C.S.A.) nr. 113111/2006 pentru punerea în aplicare a Normelor privind aprobarea fuziunii ori divizării asigurătorilor, precum și a autorizării asigurătorilor rezultați astfel
Brokeri de asigurare și de reasigurare	Ordinul C.S.A nr. 113112/2006 pentru punerea în aplicare a Normelor privind aprobarea fuziunii/divizării brokerilor de asigurare și/sau de reasigurare
Fonduri de pensii private	Norma Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private (C.S.S.P.P.) nr. 14/ 2008 privind protecția participanților în cazul fuziunii fondurilor de pensii administrate privat
Instituții financiare nebancale	Cap. 4 din Legea nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancale

1 Lupan, E., *Unele probleme privind reorganizarea persoanelor juridice*, Revista de Drept comercial nr.5/2000;

2 Băcanu, I., *Noua reglementare a fuziunii și divizării societăților comerciale*, Revista de Drept Comercial nr. 5/1999, p.20;

3 Imbrescu, C., *Reorganizarea și lichidarea societăților comerciale. O abordare financiar-contabilă și juridică*, pag 83, Editura Mirton, Timișoara, 2005.

4 Nicolaescu, C., *Fuziuni transfrontaliere*, Revista Română de Monografii Contabile, 2009, www.contabilul.ro

5 Wille, B., *Germany: Cross-Border Mergers Of Corporations - A Summary*, www.mondaq.com 24 June 2008

tivei 2005/54/CE a Parlamentului și Consiliului European. Fuziunea transfrontalieră este tratată în literatura de specialitate națională⁴ și internațională⁵ atât din punct de vedere juridic, cât și contabil și fiscal.

Conform ISA 315 „Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său”, pentru efectuarea auditului auditorul trebuie să obțină informații suficiente despre entitate și cadrul de reglementare al acesteia. În funcție de categoria din care fac parte entitățile, în cazul fuziunii se aplică și prevederi speciale prevăzute în alte acte normative, așa cum este redat în tabelul 1.

Din datele prezentate se înțelege că toate entitățile aplică Legea nr. 31/1990 dar, în funcție de domeniul de activitate, mai trebuie respectate și prevederile din actele normative emise de autoritățile de supraveghere a acestora.

b. Reglementări financiar-contabile și ale organismelor profesionale

Instituțiile internaționale de reglementare în domeniul contabil au căutat să ajungă la o armonizare contabilă globală în domeniul fuziunilor. Dintr-o perspectivă europeană, aceste eforturi s-au

concentrat pe trei nivele. Primul nivel este nivelul internațional, unde scopul a fost stabilirea de standarde contabile comune și, drept urmare, IASB a emis Standardul Internațional de Raportare Financiară IFRS 3 privind combinările de întreprinderi. Pe al doilea nivel, cel european, s-au produs schimbări în sensul stabilirii de legi similare la nivelul statelor membre. Acest scop a fost atins prin emiterea de directive contabile europene. Al treilea nivel se aplică la nivel național, în România prin Ordinul Ministerului Finanțelor Publice (O.M.F.P.) nr. 1376/ 2004 pentru aprobarea Normelor metodologice privind fuziunea, divizarea, dizolvarea și lichidarea societăților comerciale, precum și retragerea sau excluderea unor societăți din cadrul societăților comerciale. În particular, pentru bănci s-a emis și reglementarea: Precizarea B.N.R. nr. 2/1999 pentru reflectarea în contabilitate a principalelor operațiuni privind fuziunea, dizolvarea și lichidarea băncilor.

Procesul de “due diligence”

În general, echipa care execută procesul de „due diligence” include auditori

financieri – pentru auditarea/revizuirea situațiilor financiare, juriști – pentru a investiga expunerea la diverse obligații față de terți, precum și consultanți fiscali – pentru consultanța fiscală⁶.

Este foarte important de menționat că aceste echipe de auditori, juriști și consultanți fiscali trebuie să fie independente pentru a se evita conflictul de interese.

Printre obiectivele procesului de „due diligence” se află: revizuirea situațiilor financiare, revizuirea aspectelor legate de management și activitatea entității, revizuirea gradului de conformitate cu reglementările legale, revizuirea tranzacțiilor și a documentelor, revizuirea fiscală.

Auditul financiar al situațiilor financiare de fuziune

Referiri la auditul financiar, în cazul fuziunii întâlnim în cele două legi de bază ale funcționării societăților comerciale, din care am selectat paragrafele referitoare la audit, prezentate în tabelul 2.

Tabel 2

Legea contabilității	Legea societăților comerciale
Art. 33 alin 4 Sunt supuse , de asemenea, auditului financiar situațiile financiare întocmite în vederea efectuării operațiunilor de fuziune [...] ale persoanelor care au obligația auditării situațiilor financiare anuale.	Art. 244 alin 1 Cu cel puțin o lună înainte de data adunării generale extraordinare care urmează să se pronunțe asupra proiectului de fuziune [...] organele de conducere ale societăților care iau parte la fuziune [...] vor pune la dispoziția acționarilor/asociaților , la sediul societății, următoarele documente: [...] e) raportul cenzorilor sau, după caz, raportul auditorului financiar; f) dacă este cazul, raportul întocmit potrivit prevederilor art. 243 ³ ;

⁶ Vulpoi, M., *Coordonatele unei fuziuni de succes*, Revista Consulting Review nr. 9/2008

Din reglementările specifice auditului financiar⁷ rezultă că **auditul financiar** reprezintă „*activitatea efectuată de auditorii financiari în vederea exprimării unei opinii asupra situațiilor financiare sau a unor componente ale acestora, exercitarea altor misiuni de asigurare și servicii profesionale potrivit standardelor internaționale de audit și altor reglementări adoptate de Camera Auditorilor Financiari din România*”.

Referirea la „audit financiar” menționată în legea contabilității ar putea fi înlocuită cu cea de „raportul auditorului financiar/independent”, așa cum este menționată în legea societăților comerciale, situație care lasă, pe baza raționamentului profesional, la latitudinea auditorului tipul de raport pe care îl va întocmi conform standardelor de audit, respectiv de audit sau de revizuire, fun-

damentat pe baza situațiilor financiare puse la dispoziție de entitățile participante la fuziune.

De menționat că terminologia folosită de legea contabilității, la data la care a fost formulată, se referea la audit financiar sub forma auditului statutar; doar ulterior s-au efectuat modificările legislative menționate anterior.

Un aspect de semnalat în Legea nr. 31/1990 la art. 243 indice 3 îl reprezintă faptul că la documentația de fuziune, se poate solicita și raportul unuia sau mai multor experți care să examineze proiectul de fuziune și să întocmească un raport către acționari. La art. 244 lit. f) se menționează că documentația de fuziune pusă la dispoziția acționarilor/asociaților va cuprinde raportul întocmit de experți, doar dacă este cazul, adică are **caracter opțional**.

Dacă analizăm și legislația secundară sau prevederile procedurale întâlnim și precizările prezentate în tabelul 3.

Apreciem că, în cazul în care situațiile financiare ale entităților sunt auditate, nu ar mai fi oportun ca acționarii/asociații să solicite raportul unui expert, acesta fiind necesar doar în situația în care nu se realizează un raport al auditorului sau cenzorului, chiar dacă auditorii își exprimă opinia asupra situațiilor financiare care stau la baza fuziunii, iar expertul verifică proiectul de fuziune.

Din examinarea aspectelor prezentate anterior putem trage concluziile care vor fi redate în tabelul 4.

La entitățile supravegheate de diverse autorități auditul financiar are o importanță majoră, reliefată prin faptul că, în situația în care în raportul auditorului

Tabel 3

O.M.F.P. nr. 1376/2004	Documentație solicitată de Oficiul Național al Registrului Comerțului (O.N.R.C.)
Cap. 4 alin. 1 Situațiile financiare întocmite cu ocazia fuziunii , [...] societăților comerciale care aplică Reglementările contabile [...] sunt supuse auditului financiar [...]	La cererea comună a societăților care participă la fuziune, directorul oficiului registrului comerțului de pe lângă tribunal și/sau persoana sau persoanele împuternicite desemnează unul sau mai mulți experți care acționează pentru toate societățile implicate, dar independent de acestea. Examinarea proiectului de fuziune și întocmirea raportului scris către acționari nu vor fi necesare dacă toți acționarii/asociații sau toți deținătorii altor valori mobiliare care conferă dreptul de vot la fiecare dintre societățile participante la fuziune decid astfel .

Tabel 4

Caracteristici	Raportul auditorului	Raportul expertului
Obligativitate	Da , la entitățile care au obligația legală de auditare	Opțional , la solicitarea acționarilor/asociaților
Scopul (obiectul) raportului	Situațiile financiare de fuziune	Proiectul de fuziune
Obligația depunerii la O.N.R.C.	Nu , se prezintă doar acționarilor/asociaților	Da , dacă a fost solicitat Nu , dacă se întocmește cerere de renunțare la expertiză
Obligația depunerii la alte autorități	Da , la instituțiile supravegheate	Nu sunt prevederi

⁷ Art. 2 din Legea nr. 26/2010 pentru modificarea și completarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr.75/1999 privind activitatea de audit financiar

opinia nu este fără rezerve, atunci există un motiv de respingere a proiectului de fuziune, așa cum este precizat pentru cooperativele de credit la art. 4 alin 3 lit. b din Norma B.N.R. nr. 6/2003 privind fuziunea și divizarea cooperativelor de credit.

Considerând că am lămurit subiectul privind caracterul obligatoriu sau opțional al rapoartelor auditorului sau expertului, în continuare ne vom opri asupra tipului de raport al auditorului. Auditul financiar al situațiilor financiare de fuziune este o componentă a procesului de „due diligence”. Pentru a stabili corect categoria în care se încadrează auditul financiar al situațiilor financiare de fuziune menționăm tipuri de lucrări de audit pe care le pot efectua auditorii financiari:

- Auditul statutar al situațiilor financiare încheiate la finele exercițiului financiar;
- Revizuirea situațiilor financiare istorice, de cele mai multe ori întocmite pentru alte perioade decât cea a exercițiului financiar;
- Misiuni de asigurare, altele decât auditul și revizuirea informațiilor financiare istorice;
- Servicii conexe - lucrări efectuate pe baza unor proceduri convenite.

Fuziunea entităților economice se realizează, în practică, pe baza situațiilor financiare întocmite la o dată care nu coincide cu închiderea exercițiului financiar. Faptul că situațiile financiare nu sunt întocmite la sfârșitul anului poate genera întrebarea: Ce tip de lucrare va efectua auditorul financiar?

Problema care poate apărea în practică este cea a tipului de situații financiare întocmite de entitățile participante la fuziune. Astfel, putem întâlni două situații:

- Întocmirea unui set incomplet de situații financiare, de regulă numai bilanțul contabil (chiar dacă termenul prevăzut este de „situații financiare”), datorită faptului că pe baza activului net contabil se realizează raportul de schimb al aporiturilor; astfel, auditorul nu poate aplica toate procedurile de audit și atunci nu poate emite un raport de audit, respectiv o opinie de audit, ci doar, în cel mai bun caz, un **raport de revizuire** și în această situație opinia formulată va avea un grad mai redus de asigurare;
- Întocmirea setului complet de situații financiare, caz în care auditorul va emite un **raport de audit** și va formula o opinie de audit.

Putem aprecia că afirmațiile enunțate mai sus îl pun pe auditor într-o situație delicată, dar în practică auditorul trebuie să aplice raționamentul profesional, adică să emită un raport bazat pe informațiile rezultate din documentele furnizate de client și să nu emită un anumit tip de raport doar fiindcă așa i se solicită, fără a deține probe de audit adecvate.

De cealaltă parte, utilizatorii situațiilor financiare și beneficiarii direcți ai auditului financiar - acționarii entităților implicate în fuziune nu fac distincția, uneori, între cele două cazuri prezentate, astfel că nu contează conținutul raportului întocmit de auditor, ci doar partea formală (a nu se înțelege forma raportului), adică să existe un raport semnat de auditor, iar ceea ce este cel mai grav că nu întotdeauna se cunoaște că există obligația efectuării auditului financiar, mai ales la societățile comerciale care nu sunt supravegheate de o anumită autoritate.

Realizarea efectivă a fuziunii - posibilități existente

La ambele categorii de fuziune apare un inconvenient și anume timpul sau, mai concret, perioada scursă între data întocmirii proiectului de fuziune, pe baza situațiilor financiare încheiate și data aprobării fuziunii și a realizării efective a acesteia. În documentația solicitată de O.N.R.C. se precizează că: *“În cazul în care, prin acordul părților, se stipulează ca operațiunea de fuziune să își producă efecte la o dată ulterioară adoptării hotărârii rezoluția directorului oficiului registrului comerțului de pe lângă tribunal și/sau persoanei sau persoanelor desemnate va fi menționată în registrul comerțului, iar fuziunea va fi înregistrată la data stabilită de părți pentru producerea efectelor acesteia.”* Conform celor precizate, considerăm că acționarii ar trebui să hotărască un alt termen al efectelor fuziunii, iar cea mai potrivită soluție este că entitățile ar putea opta ca data fuziunii efective să fie data de 1 a lunii următoare aprobării fuziunii, situație care ar facilita activitatea personalului din departamentele financiar-contabil, resurse umane, juridic și administrativ pentru închiderea efectivă a perioadei anterioare la sfârșitul lunii.

Concluzii

Scopul lucrării a fost de a atrage atenția asupra obiectivității lucrărilor de audit care se realizează în cazul fuziunii entităților economice de către auditorii financiari, precum și de a lămuri probleme de conținut al documentației de fuziune sub aspectul caracterului obligatoriu și/sau opțional al componentelor documentației. Considerăm că prin aspectele abordate vom contribui și la procesul de conștientizare a utilizatori-

lor situațiilor financiare de fuziune privind importanța auditului financiar, mai ales la nivelul entităților cu capital privat autohton, în care asociații sau acționarii au și calitatea de manageri, și care uneori au falsa impresie că pot gestiona eficient afacerea evitând informațiile care pot fi oferite de auditorii financiari și privându-se astfel de parteneriatul specializat generat prin serviciul de audit extern. Toate acestea sunt generate de percepția eronată a acestui serviciu, ca un act de control și nu ca o lucrare efectuată de un specialist extern independent, în sprijinul acționariatului.

Necesitatea acestui serviciu este confirmată, conform unui studiu realizat de compania de consultanță Hay Group⁸, de către managerii din companiile europene, care în proporție de 93% sunt de părere că operațiunea cea mai importantă în procesul de due diligence - faza de dinaintea fuziunii - o constituie auditul financiar, urmat de auditul sistemelor IT, în proporție de 55%.

Din cauza diverselor modificări legislative în domeniul contabil constatăm că este oportună actualizarea reglementărilor prevăzute în O.M.F.P. nr. 1376/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice privind reflectarea în contabilitate a principalelor operațiuni de fuziune, divizare, dizolvare și lichidare a societăților comerciale, precum și retragerea sau excluderea unor asociați din cadrul societăților comerciale și tratamentul fiscal al acestora, precum și în Precizarea B.N.R. nr. 2/1999 pentru reflectarea în contabilitate a principalelor operațiuni privind fuziunea, dizolvarea și lichidarea băncilor. Pe baza celor prezentate în această lucrare se pot extrapola informațiile menționate și în cazul operațiunilor de divizare a entităților economice, procedurile juridice și contabile fiind similare cu cele de la operațiunile de fuziune.

Bibliografie

- Băcanu, I., *Noua reglementare a fuziunii și divizării societăților comerciale*, „Revista de Drept Comercial” nr. 5/1999. p.20
- Imbrescu, C. *Reorganizarea și lichidarea societăților comerciale, O abordare financiar-contabilă și juridică*, Editura Mirton, Timișoara, 2005
- Lupan, E., *Unele probleme privind reorganizarea persoanelor juridice*, Revista de Drept comercial nr. 5/2000.
- Nicolaescu C., *Fuziuni transfrontaliere*, Revista Română de Monografii Contabile, 2009, www.contabilul.ro
- Vulpoi, M., *Coordonatele unei fuziuni de succes*, Revista „Consulting Review” nr. 9/2008 www.consultingreview.ro
- Wille, B., *Germany: Cross-Border Mergers Of Corporations - A Summary*, www.mondaq.com, 24 June 2008
- IFAC, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit Financiar 2009*, Coeditare CAFR – Ed. IRECSO, București, 2009
- Legea contabilității nr. 82/1991 republicată, Monitorul Oficial Partea I, nr. 454 din 18 iunie 2008
- Legea nr. 26/2010 pentru modificarea și completarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr.75/1999 privind activitatea de audit financiar - Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.145 din 5 martie 2010
- Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale republicată în 2004 cu modificările și completările ulterioare
- Legea nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancale, Monitorul Oficial Partea I, nr. 259 din 21 aprilie 2009
- Norma BNR nr. 5/2000 privind fuziunea și divizarea băncilor, Monitorul Oficial Partea I, nr. 474 din 29 septembrie 2000
- Norma B.N.R. nr. 6/2003 privind fuziunea și divizarea cooperativelor de credit, Monitorul Oficial Partea I, nr. 447 din 24 iunie 2003
- Norma C.S.S.P.P. nr. 14/2008 privind protecția participanților în cazul fuziunii fondurilor de pensii administrate privat, Monitorul Oficial Partea I, nr. 452 din 17 iunie 2008
- Ordin C.S.A. nr. 113111/ 2006 pentru punerea în aplicare a Normelor privind aprobarea fuziunii ori divizării asigurătorilor, precum și a autorizării asigurătorilor rezultați astfel, Monitorul Oficial Partea I, nr. 560 din 28 iunie 2006
- Ordin C.S.A nr. 113112/2006 pentru punerea în aplicare a Normelor privind aprobarea fuziunii/divizării brokerilor de asigurare și/sau de reasigurare, Monitorul Oficial Partea I, nr. 572 din 03 iulie 2006
- Ordinul M.F.P. nr. 1376/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice privind reflectarea în contabilitate a principalelor operațiuni de fuziune, divizare, dizolvare și lichidare a societăților comerciale, precum și retragerea sau excluderea unor asociați din cadrul societăților comerciale și tratamentul fiscal al acestora, Monitorul Oficial al României Partea I, nr. 1012 bis din 3 noiembrie 2004
- Precizare B.N.R. nr. 2/1999 pentru reflectarea în contabilitate a principalelor operațiuni privind fuziunea, dizolvarea și lichidarea băncilor, Monitorul Oficial Partea I, nr. 462 din 24 sept 1999
- <http://www.money.ro/consulting/liderii-dezamagiti-de-fuziuni.html>

⁸ <http://www.money.ro/consulting/liderii-dezamagiti-de-fuziuni.html>

Considerații privind poziționarea valorii juste la granița dintre evaluare și contabilitate

Maria Mădălina NIȚĂ *

Abstract

Considerations on Fair Value Positioning between Valuation and Accounting

The main objective of the current article is the presentation of some issues related to the fair value measurement according to the International Financial Reporting Standards, International Valuation Standards and accounting Regulation conform to the European directives approved by the Order of the minister of public finance no. 3.055/2009. The fair value, as an accounting concept, and its estimation techniques, present a special importance for measuring the items from the financial statements, at national and international level. Also, the article presents some recent aspects provided in the Exposure Draft entitled „Fair value measurement”, issued by the International Accounting Standards Board (IASB) in 2009.

At the same time, the present article approaches some comparative elements between fair value, as accounting notion, and market value used in valuations, the way how these two economic concepts interferes and the characteristics of the valuation techniques used for fair value measurement in the context of not existing any active markets.

Key words: fair value, market value, valuation technique, observable input, unobservable input, liquid market

Cuvinte cheie: valoare justă, valoare de piață, tehnică de evaluare, input observabil, input neobservabil, piață activă

Introducere

Valoarea justă se află în centrul dezbatelor profesioniștilor internaționali și ale lumii de afaceri de mai bine de două decenii. Conceptul de valoare justă interferează în prezent cu procesul internațional de evaluare, dar și cu cel de armonizare financiară și contabilă. Necesitatea utilizării valorii juste rezidă în criticile tot mai virulente aduse sistemului contabil tradițional, pus față în față cu o viziune tot mai financiară asupra activității entității.

Standardele Internaționale de Evaluare definesc valoarea ca fiind un concept economic referitor la prețul cel mai probabil, convenit de cumpărătorii și vânzătorii unui bun sau serviciu disponibil pentru cumpărare, valoarea nereprezentând un fapt, ci o estimare a celui mai probabil preț care va fi plătit pentru bunuri și servicii, la o anumită dată¹.

Expresia *valoare de piață* și termenul *valoare justă*, așa cum apar în mod uzual în standardele internaționale de contabilitate, sunt în general compatibile, chiar dacă nu întotdeauna echivalente în totalitate. *Valoarea justă*, ca un concept de contabilitate, este definită în Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) ca fiind „*valoarea la care poate fi tranzacționat un activ sau decontată o datorie între părți interesate și în cunoștință de cauză, în cadrul unei tranzacții desfășurate în condiții obiective*”². Valoarea justă se utilizează, în general, pentru raportarea financiară atât a *valorii de piață*, cât și a *valorilor care nu au la bază evoluția pieței*. Când se poate stabili *valoarea de piață* a unui activ, această valoare va fi egală cu *valoarea justă*.

* Drd., expert, Ministerul Finanțelor Publice, Direcția de legislație și reglementări contabile, e-mail: madalina.nita@mfinante.ro

1 IVSC, *Standardele Internaționale de Evaluare*, Ed. Iroval, Ediția a VIII-a, 2007, Capitolul „Concepte fundamentale ale principiilor de evaluare general acceptate”, par. 4.5, pag. 26

2 *Standardele Internaționale de Raportare Financiară: IFRS: norme oficiale emise la 1 ianuarie 2009*, Ed. CECCAR, 2009, IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”, pag. 2076

În schimb, în optica standardelor internaționale de evaluare, conceptul de *valoare justă* este mai larg decât conceptul de *valoare de piață*, acoperind și *valorile nebazate pe piață*.

Metodologia de cercetare

Articolul a fost elaborat în urma studierii Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, a Standardelor Internaționale de Evaluare, a Standardelor Internaționale de Audit, precum și a expunerilor de proiecte publicate de instituțiile internaționale emitente de standarde în domeniul contabilității. De asemenea, s-a urmărit practica de evaluare a elementelor din situațiile financiare și modul de utilizare a rezultatelor acestei operațiuni. Articolul își propune să prezinte o comparație între valoarea justă, ca noțiune contabilă, și valoarea de piață utilizată în evaluări, precum și modul în care interacționează cele două concepte economice.

Valoarea de piață

Evaluatorii profesioniști, care cunosc în profunzime piața proprietăților de orice fel, care înțeleg interacțiunile manifestate între participanții de pe piață și sunt capabili să judece cele mai probabile prețuri ce vor fi convenite între cumpărători și vânzători, evită utilizarea exclusivă a cuvântului „valoare”, adăugându-i atribute care descriu tipul particular de valoare. *Valoarea de piață* sau, în unele țări, *valoarea de piață liberă*, este cel mai obișnuit tip de valoare asociat cu evaluarea proprietăților, fiind prezentată în Standardele Internaționale de Evaluare. Potrivit acestora, *valoarea de piață* este definită ca fiind „*suma estimată pentru care o proprietate ar putea fi schimbată, la data evaluării, între un cumpărător decis și un vânzător hotărât, într-o tranzacție cu preț determinat obiectiv, după o activitate de marketing adecvată, în care ambele părți au acționat în cunoștință de cauză, prudent și fără constrângere*”³.

Estimarea valorii de piață se face prin metodele prevăzute de Standardele Internaționale de Evaluare, care includ: *abordarea prin comparația vânzărilor, abordarea prin capi-*

*talizarea venitului, inclusiv analiza fluxului de numerar actualizat și abordarea prin cost*⁴.

Conceptul de valoare de piață presupune un preț negociat pe o piață liberă și concurențială, piața putând fi o piață internațională sau națională, constituită din cumpărători și vânzători numeroși, sau poate fi caracterizată printr-un număr limitat de participanți, în special în cazul bunurilor cu un grad mare de specializare.⁵

În general, evaluările de piață se bazează pe informațiile referitoare la proprietăți comparabile. Procesul de evaluare presupune ca evaluatorul să efectueze o cercetare amănunțită, adecvată și relevantă, precum și analize competente și să formuleze concluzii informate și bine susținute. În procesul de evaluare, nu se pot accepta orice informații, evaluatorii luând în considerare toate evidențele pertinente cu privire la piață, tendințe, tranzacții comparabile și alte informații.

Conceptul de valoare de piață este legat de percepțiile colective și de comportamentul participanților pe piață. Acest concept permite identificarea diversilor factori care pot influența tranzacțiile din cadrul pieței, separându-i de alte considerente intrinseci sau nebazate pe piață, care pot influența valoarea.

Valoarea de piață este estimată prin aplicarea metodelor și procedurilor de evaluare care reflectă natura proprietății și circumstanțele în care proprietatea respectivă va fi cel mai probabil tranzacționată pe piața liberă.⁶

Toate metodele, tehnicile și procedurile de cuantificare a valorii de piață, în condițiile în care sunt utilizate și aplicate corect și adecvat, conduc la reflectarea valorii de piață dacă se bazează pe informații derivate din piață. Metoda comparației vânzărilor sau alte metode de comparație de piață este necesar să fie fundamentate pe observațiile de piață. Conform Standardelor Internaționale de Evaluare, abordarea prin capitalizarea venitului, care include analiza fluxului de numerar actualizat, trebuie să se bazeze pe fluxurile financiare determinate de piață și pe rate de rentabilitate derivate din piață.⁷

3 IVSC, *Standardele Internaționale de Evaluare*, Ed. Iroval, Ediția a VIII-a, 2007, Capitolul „Concepte fundamentale ale principiilor de evaluare general acceptate”, par. 5.2, pag. 27

4 IVSC, *Standardele Internaționale de Evaluare*, Ed. Iroval, Ediția a VIII-a, 2007, Capitolul „Concepte fundamentale ale principiilor de evaluare general acceptate”, par. 9.2.1, pag. 33-34

5 IVSC, *Standardele Internaționale de Evaluare*, Ed. Iroval, Ediția a VIII-a, 2007, IVS 1 „Valoarea de piață – tip de valoare”, par. 6.3, pag. 81

6 IVSC, *Standardele Internaționale de Evaluare*, Ed. Iroval, Ediția a VIII-a, 2007, IVS 1 „Valoarea de piață – tip de valoare”, par. 1.3, pag. 75

7 IVSC, *Standardele Internaționale de Evaluare*, Ed. Iroval, Ediția a VIII-a, 2007, IVS 1 „Valoarea de piață – tip de valoare”, par. 1.4, pag. 75 - 76

Din documentarea efectuată, am constatat că *evaluările necesită exercitarea de către evaluator a raționamentului profesional, iar estimarea valorii de piață se poate baza fie pe evidențele pieței, fie pe judecata evaluatorului în lipsa informațiilor comparabile furnizate de piață, utilizându-se tehnici de estimare și evaluare adecvate.*

Valoarea justă

Valoarea justă, așa cum este definită în Standardele Internaționale de Raportare Financiară, comparativ cu modelul costului istoric, permite o evaluare a poziției financiare cât mai aproape de realitate. Totuși, *Reglementările contabile conforme cu directivele europene, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009*⁸, acceptă modelul de evaluare la valoare justă doar în anumite situații și anume: opțional, în scopul reevaluării imobilizărilor corporale, cu reflectarea rezultatelor operațiunii de reevaluare în situațiile financiare individuale, iar pentru instrumentele financiare, evaluarea la valoarea justă este permisă numai în situațiile financiare consolidate.

Directivele europene nu impun folosirea unui astfel de model, ci îl prezintă ca fiind o regulă alternativă de evaluare pentru o gamă relativ restrânsă de elemente, lăsând utilizarea lui la latitudinea statelor membre. Astfel, în procesul de asigurare a conformității reglementărilor contabile naționale cu directivele europene, contabilitatea românească a acceptat, ca *sistem de bază*, evaluarea la costul istoric, iar, ca *regulă alternativă de evaluare*, valoarea justă pentru elementele menționate mai sus, în condițiile prezentate.

Considerații privind evaluarea la valoarea justă sunt prevăzute de *Standardul Internațional de Contabilitate (IAS) 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”*. Acesta

prevede că cea mai bună dovadă a valorii juste o reprezintă prețurile cotate pe o piață activă. Astfel, dacă piața pentru un instrument financiar nu este activă, entitatea poate recurge în vederea determinării valorii juste la o tehnică de evaluare⁹. Potrivit IAS 39, obiectivul utilizării unei tehnici de evaluare este acela de a stabili ce preț de tranzacție s-ar fi obținut la data evaluării într-o tranzacție desfășurată în condiții obiective, motivată de considerații normale de afaceri¹⁰. Tehnicile de evaluare includ utilizarea tranzacțiilor recente de pe piață desfășurate în condiții obiective între părți interesate și în cunoștință de cauză, dacă există, referiri la valoarea justă actuală a unui alt instrument care este în cea mai mare parte același, o analiză a fluxului de numerar actualizat și modele opționale de stabilire a prețului¹¹. Dacă există o tehnică de evaluare utilizată în mod obișnuit de participanții de pe piață pentru stabilirea prețului unui instrument și dacă s-a demonstrat că acea tehnică oferă estimări credibile de prețuri obținute în tranzacțiile reale de pe piață, atunci entitatea va utiliza tehnica respectivă¹².

Un studiu recent, efectuat de către Hans B. Christensen și Valeri Nikolaev de la Universitatea din Chicago Booth School of Business la nivelul companiilor din Marea Britanie și Germania, relevă faptul că aplicarea valorii juste în practică este destul de rară, situațiile în care valoarea justă este utilizată având o serie de explicații. De exemplu, în cazul investițiilor imobiliare, utilizarea valorii juste se concentrează în jurul companiilor imobiliare, unde estimarea valorii juste mai degrabă facilitează evaluarea performanțelor economice cerute de contractele de compensare¹³. De asemenea, studiul prezentat evidențiază faptul că entitățile care evaluează imobilizările corporale la valoarea justă posedă doar câteva oportunități de dezvoltare, constatare care corespunde utilizării valorii juste ca mijloc de evitare a suprainvestițiilor în active fixe atunci când există oportunități de dezvoltare limitate¹⁴.

8 Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 766bis din 10/11/2009

9 *Standardele Internaționale de Raportare Financiară: IFRS: norme oficiale emise la 1 ianuarie 2009*, Ed. CECCAR, 2009, IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”, par. 48A, pag. 2088

10 *Standardele Internaționale de Raportare Financiară: IFRS: norme oficiale emise la 1 ianuarie 2009*, Ed. CECCAR, 2009, IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”, par. 48A, pag. 2088

11 *Standardele Internaționale de Raportare Financiară: IFRS: norme oficiale emise la 1 ianuarie 2009*, Ed. CECCAR, 2009, IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”, par. 48A, pag. 2088

12 *Standardele Internaționale de Raportare Financiară: IFRS: norme oficiale emise la 1 ianuarie 2009*, Ed. CECCAR, 2009, IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”, par. 48A, pag. 2088 - 2089

13 Christensen, Hans B.; Nikolaev Valeri de la Universitatea din Chicago Booth School of Business, „Who uses fair value accounting for non-financial assets after IFRS adoption”, 2009, accesat la adresa http://areas.kenan-flagler.unc.edu/Accounting/Documents/ChristensenNikolaev2009_FairPaper.pdf

14 Christensen, Hans B.; Nikolaev Valeri de la Universitatea din Chicago Booth School of Business, „Who uses fair value accounting for non-financial assets after IFRS adoption”, 2009, accesat la adresa http://areas.kenan-flagler.unc.edu/Accounting/Documents/ChristensenNikolaev2009_FairPaper.pdf

La nivel național, potrivit reglementărilor contabile naționale aplicabile operatorilor economici¹⁵, în cazul prezentării în situațiile financiare consolidate a instrumentelor financiare la valoarea justă, aceasta se determină astfel:

- a) prin referire la valoarea de piață, pentru acele instrumente financiare pentru care se poate identifica cu ușurință o piață credibilă. În cazul în care valoarea de piață nu se poate identifica cu ușurință pentru un instrument, dar poate fi identificată pentru componentele sale sau pentru un instrument similar, valoarea de piață poate fi derivată din cea a componentelor sale sau a instrumentului similar; sau
- b) prin referire la o valoare determinată cu ajutorul unor modele și tehnici de evaluare general acceptate, pentru instrumentele pentru care nu se poate identifica cu ușurință o piață credibilă¹⁶.

În practică, entitățile din România utilizează valoarea justă și pentru reflectarea bunurilor obținute cu titlu gratuit sau pentru cele constatate plus la inventar¹⁷.

De asemenea, reglementările contabile naționale permit entităților să efectueze reevaluarea imobilizărilor corporale existente la sfârșitul exercițiului financiar, astfel încât acestea să fie prezentate în contabilitate la valoarea justă, cu reflectarea rezultatelor acestei reevaluări în situațiile financiare întocmite pentru acel exercițiu¹⁸.

În practica românească, pentru foarte mulți noțiunea de valoare justă nu cunoaște decât o singură realitate: valoarea de piață. Aceasta nu reprezintă însă decât una dintre modalitățile de estimare a valorii juste, cea care asigură și cea mai mare obiectivitate deoarece este bazată pe informații exterioare întreprinderii, pe care aceasta nu le poate influența în vreun fel. Observăm totuși că, în condițiile economice actuale, piețele își pierd lichiditatea sau încetează să mai existe, ceea ce face ca evaluările la valoarea justă bazate pe informațiile furnizate de piață să devină irelevante și să fie afectate de incertitudine.

Din analiza efectuată, putem conchide că *determinarea valorii juste se poate baza fie pe informațiile furnizate de piața activă, fie pe utilizarea tehnicilor de evaluare și estimare.*

Estimări ale managementului în evaluarea valorii juste

În vederea clarificării unor aspecte legate de evaluarea valorii juste, Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB) are în vedere emiterea unui standard în acest sens, în momentul actual fiind dezbătut în cadrul grupurilor de lucru existente la nivelul IASB. Expunerea de proiect „*Fair value measurement*”¹⁹ utilizează conceptul de *input-uri*, pe care îl definește ca fiind estimări pe care participanții de pe piață le fac în determinarea prețului unui activ sau valorii unei datorii.

Potrivit Expunerii de proiect „*Fair value measurement*”, *input-urile observabile* sunt *input-uri* pe care participanții de pe piață le utilizează în determinarea prețului activului sau valorii datoriei bazate pe informații de pe piață obținute din surse independente de entitate, în timp ce *input-urile neobservabile* sunt *input-uri* care reflectă ipotezele entității cu privire la estimările pe care participanții de pe piață le utilizează în determinarea prețului activului sau valorii datoriei, bazându-se pe cele mai bune informații disponibile în anumite circumstanțe.

De asemenea, în Expunerea de proiect emisă de IASB se menționează că, în unele cazuri, utilizarea *input-urilor neobservabile* poate fi mai adecvată decât utilizarea *input-urilor observabile*. Cu alte cuvinte, o entitate poate utiliza prețurile observabile ale unei tranzacții în măsura în care ele reflectă valoarea justă a instrumentului. Dacă ele nu reprezintă valoarea justă a instrumentului, iar ajustările semnificative se impun a fi făcute pentru prețurile observabile ale unei tranzacții,

¹⁵ *Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene*, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, publicat în Monitorul Oficial nr. 766bis din 10 noiembrie 2009

¹⁶ *Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene*, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, pct. 143 (1)

¹⁷ *Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene*, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, pct. 50 (1) lit. d)

¹⁸ *Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene*, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, pct. 121 (1)

¹⁹ Expunerea de proiect „*Fair value measurement*” publicată pe site-ul Consiliului pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB) la adresa http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/C4096A25-F830-401D-8E2E-9286B194798E/0/EDFairValueMeasurement_website.pdf

poate fi mai adecvat pentru o entitate să utilizeze o tehnică de evaluare care să se bazeze pe *input*-uri neobservabile.

În urma consultării documentelor de specialitate recent publicate, dar și a observării practicilor în domeniu, am constatat că, *atunci când nu există date observabile pe piață sau când input-urile observabile necesită ajustări semnificative bazate pe input-uri neobservabile, valoarea justă se poate determina utilizând tehnici de evaluare și de estimare bazate pe estimările managementului legate de fluxurile viitoare de trezorerie și ratele de actualizare ajustate în funcție de risc.*

Utilizarea tehnicilor de evaluare

Când se procedează la evaluarea valorii juste, obiectivul de a utiliza o tehnică de evaluare este de a estima prețul la care o tranzacție obișnuită poate avea loc între participanții de piață la data evaluării.

Utilizarea tehnicilor de evaluare presupune ca evaluarea valorii juste să fie în concordanță cu abordarea din punct de vedere al pieței, al venitului și al costului. Principalele caracteristici ale acestor abordări²⁰ le sintetizăm astfel:

- a) *Abordarea din punct de vedere al pieței* utilizează prețurile și alte informații relevante generate de tranzacțiile de pe piață care implică active sau datorii identice sau comparabile (inclusiv o afacere). Tehnicile de evaluare conforme cu abordarea din punct de vedere al pieței includ determinarea unui preț de referință. Determinarea acestuia constituie o tehnică matematică utilizată, în principal, pentru a evalua titlurile de creanță, fără a se baza exclusiv pe prețurile cotate pentru valori mobiliare specifice, dar care se fundamentează pe relația dintre valorile mobiliare și alte valori mobiliare cotate de bază.
- b) *Abordarea din punct de vedere al venitului* utilizează tehnici de evaluare pentru a converti sume viitoare (de exemplu, fluxuri de numerar sau venituri și cheltuieli) într-o singură sumă prezentă (actualizată). Valoarea justă este determinată pe baza valorii indicate de așteptările curente ale pieței în legătură cu sumele viitoare.

- c) *Abordarea din punct de vedere al costului* reflectă valoarea care ar fi necesară în prezent pentru a înlocui capacitatea de serviciu a unui activ (la care se face adesea referire ca și cost de înlocuire curent). Din perspectiva participantului pe piață (vânzătorul), prețul care ar fi primit pentru un activ se bazează pe costul pe care un alt participant pe piață (cumpărătorul) îl suportă pentru a achiziționa sau a construi un activ asemănător, de utilitate comparabilă, ajustat cu deprecierea.

Din *Expunerea de proiect „Fair value measurement”* rezultă că o entitate poate utiliza tehnici de evaluare care să fie adecvate în situațiile în care există suficiente date disponibile pentru a evalua valoarea justă, maximizând utilizarea inputurilor observabile relevante și minimizând utilizarea inputurilor neobservabile.

De asemenea, periodic, entitatea va verifica tehnicile de evaluare utilizate pentru a determina prețul aferent tranzacțiilor observabile curente de pe piață cu același activ sau datorie (la recunoașterea inițială, acesta poate fi prețul tranzacției). În unele cazuri, o singură tehnică de evaluare poate fi suficientă (de exemplu, când se evaluează un activ sau o datorie utilizând prețuri cotate pe o piață activă pentru active sau datorii identice). În alte cazuri, sunt necesare multiple tehnici de evaluare (de exemplu, cum este cazul evaluării unităților generatoare de numerar). Dacă se utilizează mai multe tehnici de evaluare pentru a evalua valoarea justă, rezultatele vor fi evaluate și analizate luând în considerare caracterul echitabil al domeniului de valori indicate de acele rezultate.

În *Expunerea de proiect „Fair value measurement”* se precizează că tehnicile de evaluare utilizate pentru a determina valoarea justă trebuie aplicate în mod consecvent, permițându-se, totuși, în anumite situații, o modificare a tehnicii de evaluare sau a modului de aplicare a acesteia, respectiv în condițiile în care se consideră că acea modificare conduce la rezultate identice sau mai reprezentative pentru valoarea justă. Acest lucru se poate întâmpla, de exemplu, în cazul apariției de noi piețe, când noi informații sunt disponibile, când informațiile utilizate anterior nu mai sunt disponibile sau când tehnicile de evaluare se îmbunătățesc. Potrivit prevederilor *Expunerii de proiect „Fair value measurement”*, revizuirea rezultată dintr-o schimbare în tehnica de evaluare sau din aplicarea sa se va contabiliza ca o estimare contabilă

²⁰ Expunerea de proiect „Fair value measurement” publicată pe site-ul Consiliului pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB) la adresa http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/C4096A25-F830-401D-8E2E-9286B194798E/0/EDFairValueMeasurement_website.pdf

în conformitate cu IAS 8 *Politici contabile, modificări în estimările contabile și erori*.

Avantaje și dezavantaje ale utilizării tehnicilor de evaluare

Tehnicile de evaluare corespunzătoare abordării din punct de vedere al pieței se bazează pe vânzări de proprietăți similare sau substituibile și pe informații referitoare la piață și stabilesc o estimare a valorii prin procese de comparație²¹. În esență, se caută o mulțime de tranzacții din care să le putem selecta pe acelea care se potrivesc cel mai bine cu situația proprietății supuse evaluării. Această abordare în evaluare este cea mai eficientă dacă există o bază comparabilă de informații cu privire la tranzacții de piață similare și corespunde cu optica contabilă a stabilirii valorii juste, specifice unei piețe active. În schimb, prezintă dezavantajul necesității efectuării de ajustări pentru criteriile care diferențiază întreprinderea evaluată de comparabilele selectate.

În absența unei valori de piață, tehnicile de evaluare corespunzătoare abordării din punct de vedere al costului iau în considerare ca substitute, pentru cumpărarea unei anumite proprietăți, alternative de a construi o altă proprietate, fie ca o copie identică a originalului, fie ca o proprietate cu aceeași utilitate²². Tehnicile de evaluare aferente acestei abordări prezintă dezavantajul că sunt foarte laborioase din cauza complexității și diversificării structurii activelor care trebuie evaluate distinct, având în vedere caracteristicile acestora, cum ar fi: natura imobilizărilor (corporale, necorporale, financiare), natura activelor circulante (stocuri, creanțe, disponibilități), alte active etc.

Tehnicile de evaluare aferente abordării din punct de vedere al venitului prezintă importanță, în special, pentru proprietățile care sunt cumpărate și vândute pe baza capacităților și caracteristicilor lor de a genera câștiguri. Astfel, abordarea din punct de vedere al venitului se bazează pe principiul anticipării, care afirmă că valoarea provine din beneficiile viitoare anticipate care urmează a fi generate de proprietatea deținută²³. Tehnicile de evaluare aferente acestei abordări

prezintă avantajul că se înscriu în optica investitorului, incluzând și eforturile de investiții necesare într-o perioadă de timp previzibilă, dar și dezavantajul că necesită informații ample pentru efectuarea de previziuni.

Aspecte privind auditarea evaluării valorii juste

Multe evaluări bazate pe estimări, inclusiv evaluarea valorii juste, sunt adesea imprecise. În situația evaluării valorii juste, în special a celei pentru care nu sunt disponibile informații pe piață cu privire la modul de determinare a estimărilor, stabilirea valorii juste implică adesea incertitudine atât în ceea ce privește valoarea, cât și momentul apariției fluxurilor de numerar viitoare.

De asemenea, evaluarea valorii juste poate fi bazată pe estimări ale condițiilor viitoare, ale tranzacțiilor sau ale evenimentelor ale căror rezultate sunt nesigure și care vor susține modificări de-a lungul timpului. Luarea în considerare de către auditor a unor astfel de ipoteze se bazează pe informațiile disponibile auditorului la momentul efectuării auditului, iar auditorul nu este răspunzător pentru previzionarea condițiilor, tranzacțiilor și evenimentelor viitoare care, dacă ar fi fost cunoscute la momentul efectuării auditului, ar fi putut avea un efect important asupra acțiunilor sau ipotezelor managementului care au stat la baza evaluării valorii juste.

Evaluarea valorii juste poate fi relativ simplă pentru anumite elemente de natura activelor sau datoriilor (de exemplu, pentru activele care sunt achiziționate sau vândute pe piețe active și deschise care furnizează informații disponibile și credibile despre prețurile la care se produc schimburile efective). Evaluarea valorii juste pentru alte active și datorii poate avea însă un caracter complex. Astfel, este posibil ca pentru un anumit activ să nu existe o piață activă sau respectivul activ poate avea caracteristici care să determine managementul să estimeze valoarea justă, în acest caz estimarea valorii juste putând fi realizată utilizând un model de evaluare sau apelând la un expert, cum este, de exemplu, un evaluator independent.

21 IVSC, *Standardele Internaționale de Evaluare*, Ed. Iroval, Ediția a VIII-a, 2007, Capitolul „Concepte fundamentale ale principiilor de evaluare general acceptate”, par. 9.2.1.1, pag. 33

22 IVSC, *Standardele Internaționale de Evaluare*, Ed. Iroval, Ediția a VIII-a, 2007, Capitolul „Concepte fundamentale ale principiilor de evaluare general acceptate”, par. 9.2.1.3, pag. 34

23 Sorin V., Stan, *½Evaluarea întreprinderii½*, Ed. Iroval, București, 2003, pag. 92

În unele cazuri, evaluarea valorii juste și, prin urmare, procesul stabilit de management pentru a determina valoarea justă poate fi simplu și credibil.

De exemplu, managementul ar putea recurge la cotațiile de preț publicate pentru determinarea valorii juste a valorilor mobiliare tranzacționabile deținute de către entitate. Totuși, unele evaluări ale valorii juste sunt mai complexe decât altele și implică incertitudine sporită în ceea ce privește apariția evenimentelor viitoare sau a rezultatelor lor și, prin urmare, raționamentul profesional trebuie să joace un rol important în procesul de evaluare.

Înțelegerea de către auditor a procesului de evaluare, inclusiv complexitatea sa, îl ajută să determine natura, timpul și întinderea procedurilor de audit.

Potrivit Standardului Internațional de Audit 540²⁴, în cazul unor elemente din situațiile financiare, evaluarea nu poate fi efectuată cu exactitate, recurgându-se la estimări contabile. Natura și credibilitatea informațiilor aflate la dispoziția conducerii pentru efectuarea unei estimări contabile variază semnificativ, ceea ce afectează în cele din urmă gradul de incertitudine al estimării²⁵.

În majoritatea cadrelor generale de raportare financiară, la baza conceptului de evaluare la valoarea justă se află prezumția de continuitate a activității entității, fără a exista intenția sau necesitatea de lichidare, reducerea semnificativă a dimensiunilor operațiunilor sale sau efectuarea unei tranzacții în condiții nefavorabile²⁶.

Concluzii

În cele mai multe cazuri de evaluare a elementelor din situațiile financiare, valoarea justă se poate baza pe valoarea de piață, în special atunci când poate fi identificată o piață activă. Totuși, cu toate aceste similitudini între valoarea de piață și valoarea justă, evaluatorii n-ar trebui să confunde cele două valori deoarece, la nivel de întreprindere, valoarea justă are un sens mult mai larg, în funcție de natura elementului supus evaluării.

Observăm că, dacă există o piață activă, valoarea justă este mai ușor de evaluat, dar în anumite domenii de activitate, inexistența unei piețe active este evidentă, iar valoarea justă nu poate fi determinată decât utilizând tehnici de evaluare și de estimare bazate pe estimările managementului legate de fluxurile viitoare de numerar și ratele de actualizare ajustate în funcție de risc.

Având în vedere relația existentă între cele două concepte economice („valoarea justă” și „valoarea de piață”), putem afirma că valoarea justă se poziționează la granița dintre evaluare și contabilitate.

Bibliografie

Christensen, Hans B.; Nikolaev Valeri de la Universitatea din Chicago Booth School of Business, „*Who uses fair value accounting for non-financial assets after IFRS adoption*”, 2009, regăsit la adresa http://areas.kenan-flagler.unc.edu/Accounting/Documents/ChristensenNikolaev2009_FairPaper.pdf

Stan, Sorin V., *Evaluarea întreprinderii*, Ed. Iroval, București, 2003, pag. 92

IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Ed. Irecson, București, 2009, pag. 521, 569

IVSC, *Standardele Internaționale de Evaluare*, Ed. Iroval, Ediția a VIII-a, 2007, pag. 26,27,33,34,75,76,81

Expunerea de proiect „*Fair value measurement*” publicată pe site-ul Consiliului pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB) la adresa http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/C4096A25-F830-401D-8E2E-9286B194798E/0/EDFairValueMeasurement_website.pdf

***, *Reglementările contabile conforme cu directivele europene*, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3055/2009, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 766bis din 10/11/2009

Standardele Internaționale de Raportare Financiară: IFRS: norme oficiale emise la 1 ianuarie 2009, Ed. CECCAR, 2009, pag. 2076, 2088, 2089

24 IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Ed. Irecson, București, 2009, Standardul Internațional de Audit 540 „Auditarea estimărilor contabile, inclusiv a estimărilor contabile la valoarea justă, și a prezentărilor aferente”, par. 2, pag. 521

25 IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Ed. Irecson, București, 2009, Standardul Internațional de Audit 540 „Auditarea estimărilor contabile, inclusiv a estimărilor contabile la valoarea justă, și a prezentărilor aferente”, par. 2, pag. 521

26 IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Ed. Irecson, București, 2009, Standardul Internațional de Audit 540 „Auditarea estimărilor contabile, inclusiv a estimărilor contabile la valoarea justă, și a prezentărilor aferente”, Anexa „Evaluări la valoarea justă și prezentări în conformitate cu diferite cadre de raportare financiară”, pct. 7, pag. 569

Studiu privind perspectivele auditului intern

Alina SIMA*

Abstract

Study Regarding the Perspectives for the Internal Audit

The global economic crisis as well as the changes in the regulatory framework that took place as a response to the economic unbalances and corporate governance failures highlighted by the global crisis marked the field of the internal audit as well. According to a PwC study "The state of the internal audit profession", CFOs and internal auditors are aware that the internal audit department can and should deliver more value, by extending its role and becoming a leading partner of the Executive and Administrative Board. The study states that the internal audit departments have made important progress and are setting their priorities in the right manner, but there is still a lot to be done in order for the internal audit to become a performing function. The authors of the study propose the concept of Internal Audit 2.0 that reflects the best practices in the field, as well as the expectations regarding the internal audit function. In conclusion, the article points out that the organizations that have developed an internal audit function, the International Internal Audit Standards (IAA) are either fully implemented, or going to be implemented. This is shown by the independence, objectivity and function optimization level of these organizations, as well as by the way internal audit departments address the needs and expectations of the Managing and Shareholders Boards of companies.

Key words: *internal audit, profession, professionalism, ethics, corporate governance, economic crisis*

Cuvinte cheie: *audit intern, profesie, profesionalism, etică, guvernanta corporatistă, criza economică*

* Assistant Manager, Servicii de Consultanță în afaceri în cadrul PricewaterhouseCoopers România, e-mail: alina.sima@ro.pwc.com

1 2010 State of internal audit profession study, PricewaterhouseCoopers, <http://www.pwc.com/us/en/internal-audit/publications/2010-study-internal-audit-profession.jhtml>

Introducere

Este unanim acceptat faptul că auditul intern trece printr-un moment critic. Mediul în care operează auditul intern este într-o continuă schimbare, în primul rând datorită faptului că industriile, economiile, cât și cadrul de reglementare au fost afectate de criza economică globală. Deși în ultimul an s-a făcut treptat trecerea de la criza economică la un optimism precaut, multe dintre cauzele fundamentale ale recesiunii nu au fost rezolvate și, în consecință, pot apărea noi schimbări.

Metodologia de cercetare

Articolul are la bază studiul PwC „Statutul profesiei de audit intern - 2010”¹, publicat în 2010 pentru a evalua stadiul funcției de audit intern. Studiul reprezintă și sursa graficelor și tabelelor prezentate în cadrul articolului.

Acesta a fost efectuat în ultimul trimestru al anului 2009 și a implicat 2 021 de participanți din 55 de țări. Principalele obiective ale studiului au fost următoarele:

- Prezentarea generală a profesiei de auditor intern;
- Furnizarea de informații și observații privind deficiențele, tendințele și schimbările semnificative ce remodelează funcția de audit intern;
- Colectarea unor date relevante pentru a facilita organizațiilor efectuarea de comparații între procesele și procedurile de audit intern;

- Stabilirea unui prag de referință pentru a putea fi identificate schimbările continue ale profesiei de audit intern.

Cum percep directorii financiari provocările actuale pentru funcția de audit intern

Studiul susține ideea că departamentele de audit intern au făcut progrese semnificative și că își stabilesc corespunzător prioritățile, dar încă există o distanță critică de parcurs pentru a ajunge la nivelul unei funcții performante de audit intern.

În urma studiului a rezultat că directorii financiari și membrii comitetului de audit intern consideră că funcția de audit intern poate și ar trebui să livreze mai multă valoare, dar nu au identificat încă toate modalitățile prin care să realizeze acest deziderat.

Majoritatea auditorilor interni recunosc faptul că nu își mai pot menține statutul actual dacă continuă să se mențină în zona de confort și să furnizeze comitetului de audit intern informații și puncte de vedere bazate pe abordarea tradițională a auditului intern. Provocarea auditului intern constă în obținerea unei confirmări unanime privind necesitatea extinderii rolului actual al auditului intern, concomitent cu menținerea unui nivel de performanță corespunzător. În vederea extinderii rolului actual și a îmbunătățirii modului de lucru, „**auditorii viitorului**” sunt datorii să își dezvolte capabilitățile și procesele actuale.

Noțiunea de **audit intern 2.0** este un concept ce reflectă cele mai bune practici în domeniu, așa cum rezultă din studiul realizat în 2010, precum și așteptările privind funcția de audit intern, care este chemată să își îmbunătățească practicile actuale pentru a putea atinge un nivel mai înalt al standardelor prin aliniere, colaborare și accelerare.

Companiile sunt preocupate să își îmbunătățească activitățile de monitorizare și gestionare a principalelor riscuri cu care se confruntă. În contextul actual, conducerea companiilor are tot interesul să înțeleagă evenimentele și situațiile ce generează riscuri, efectele pe care riscurile le pot avea asupra strategiei și obiectivelor organizaționa-

le, precum și capabilitățile necesare pentru gestionarea și diminuarea riscurilor majore.

În cel mai recent număr al revistei „**Maximizarea funcției de audit intern**”² a fost introdus un concept ce susține necesitatea a opt atribute cheie ale unei funcții eficiente de audit intern (figura 1).

Studiul realizat în 2010 a cerut participanților să măsoare importanța acestor atribute, precum și deficiențele de performanță (figura 2).

Rezultatele măsurătorilor confirmă faptul că orientarea către riscurile critice, alinierea obiectivelor auditului intern cu așteptările beneficiarilor și corelarea modelului de competențe cu obiectivele

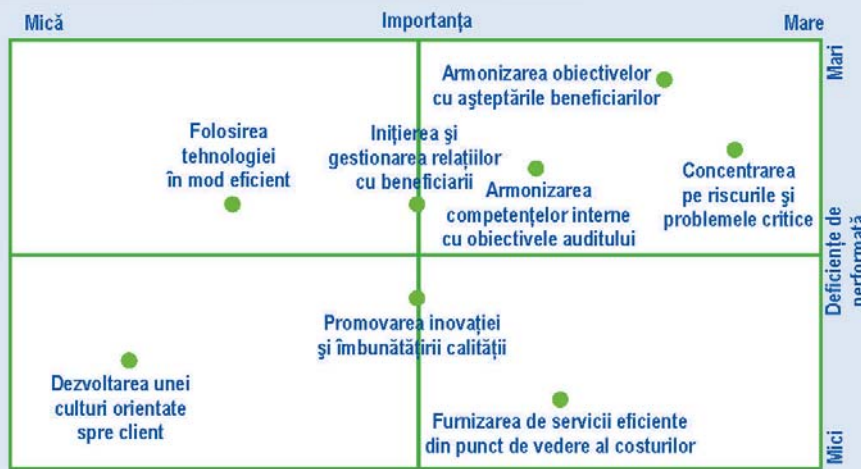
Figura 1 - Opt atribute ce maximizează funcția de audit intern

Sursa: 2010 State of internal audit profession study, PricewaterhouseCoopers

2 Maximizing Internal Audit, 2010, PricewaterhouseCoopers, <http://www.pwc.com/us/en/internal-audit/assets/maximizing-internal-audit.pdf>

Figura 2 - Principalele atribute ale funcției de audit intern

Sursa: 2010 State of internal audit profession study, PricewaterhouseCoopers

auditului intern sunt ariile critice în care sunt necesare modificări semnificative.

Pentru funcția de audit intern, adresarea deficiențelor de performanță constă în exploatarea oportunităților oferite de guvernanta corporatistă, optimizarea procesului de evaluare a riscurilor, dezvoltarea ariei de cuprindere a auditului intern în sensul creșterii valorii adăugate a auditului intern, îmbunătățirea competențelor existente, adresarea presiunilor de cost și maximizarea avantajelor utilizării tehnologiei.

Exploatarea oportunităților oferite de guvernanta corporatistă

În prezent, guvernanta corporatistă este încă o problema strategică. Studiul furnizează informații relevante despre funcțiile de audit intern și modul în care acestea susțin procesele de guvernanta din cadrul organizațiilor. Printre principalele activități efectuate de către auditul intern pentru consiliul de admi-

nistrație și comitetul de audit se numără evaluarea principalelor riscuri organizaționale, măsurarea gradului de adecvare a măsurilor de reducere a riscurilor, evaluarea principiilor de etică și a Codului de Etică, revizuirea și evaluarea guvernantei IT. Activitățile de guvernanta corporatistă, unde gradul de implicare al funcției de audit intern poate crește în viitor, includ implicarea în procesul de remunerare a consiliului de administrație și a managementului executiv, furnizarea de cursuri relevante pentru consiliul de administrație și comitetul de audit intern, efectuarea unor analize a datelor furnizate de către consiliul de administrație, precum și facilitarea evaluării interne a consiliului de administrație și a comitetului de audit.

Optimizarea procesului de evaluare a riscurilor

Studiul indică faptul că rezultatele procesului de evaluare a riscurilor sunt puse la dispoziția consiliului de administrație în mod frecvent de către funcțiile

de audit intern. Cu toate acestea, nu întotdeauna procesul de evaluare a riscurilor furnizează informații relevante privind riscurile la nivel strategic de care consiliul de administrație are nevoie. În continuare, rămâne întrebarea dacă auditul intern ajută sau nu în prezent la evaluarea principalelor riscuri ale afacerii, iar răspunsul se află undeva la mijloc. În urma rezultatelor studiului rezultă intenția auditului intern de a asista consiliul de administrație și managementul în această arie emergentă unde există încă o lipsă de claritate în privința obiectivelor și rezultatelor dorite. Sumarizând, optimizarea procesului de evaluare a riscurilor implică concentrarea și rafinarea identificării și evaluării riscurilor strategice și emergente.

Aceasta implică schimbarea procesului tradițional de evaluare a riscurilor (evaluarea riscurilor pe baza universului de audit, urmată de efectuarea de angajamente pentru adresarea riscurilor identificate, în vederea îndeplinirii obiectivelor acelor procese, locații sau unități) și concentrarea pe o abordare "top-down", ce constă în identificarea celor mai semnificative riscuri la nivel organizațional în concordanță cu strategia companiei, în vederea îndeplinirii obiectivelor la nivel înalt.

Integrarea activităților de risc și conformitate

La întrebarea ce inițiative susțin coordonarea și integrarea activităților de risc și conformitate, respondenții studiului au indicat că raționalizarea activităților de guvernanta corporatistă, risc și conformitate a ajuns la un nivel strategic. Un număr important de respondenți a indicat implicarea actuală a funcției de

audit intern în procesul de management al riscurilor, concentrându-se pe următoarele aspecte:

- Definirea procesului de management al riscurilor și conformitate;
- Definirea riscurilor și stabilirea unui cadru comun al riscurilor organizaționale;
- Dezvoltarea unei metodologii comune de evaluare a riscurilor;
- Integrarea planurilor de audit cu angajamentele de conformitate.

Studiul indică faptul că majoritatea funcțiilor de audit au planificat sau chiar au implementat substanțial majoritatea pașilor descriși anterior, cu o singură excepție, respectiv implementarea de

programe informatice (software) pentru funcțiile de risc și conformitate.

De asemenea, studiul urmărit cu cine și în ce măsură are loc coordonarea și integrarea activităților de audit intern, risc și conformitate (figura 4). Activitățile de conformitate cu Legea Sarbanes-Oxley 404, auditul extern și alte activitățile de conformitate reprezintă funcțiile pentru care auditul intern a implementat procese structurate.

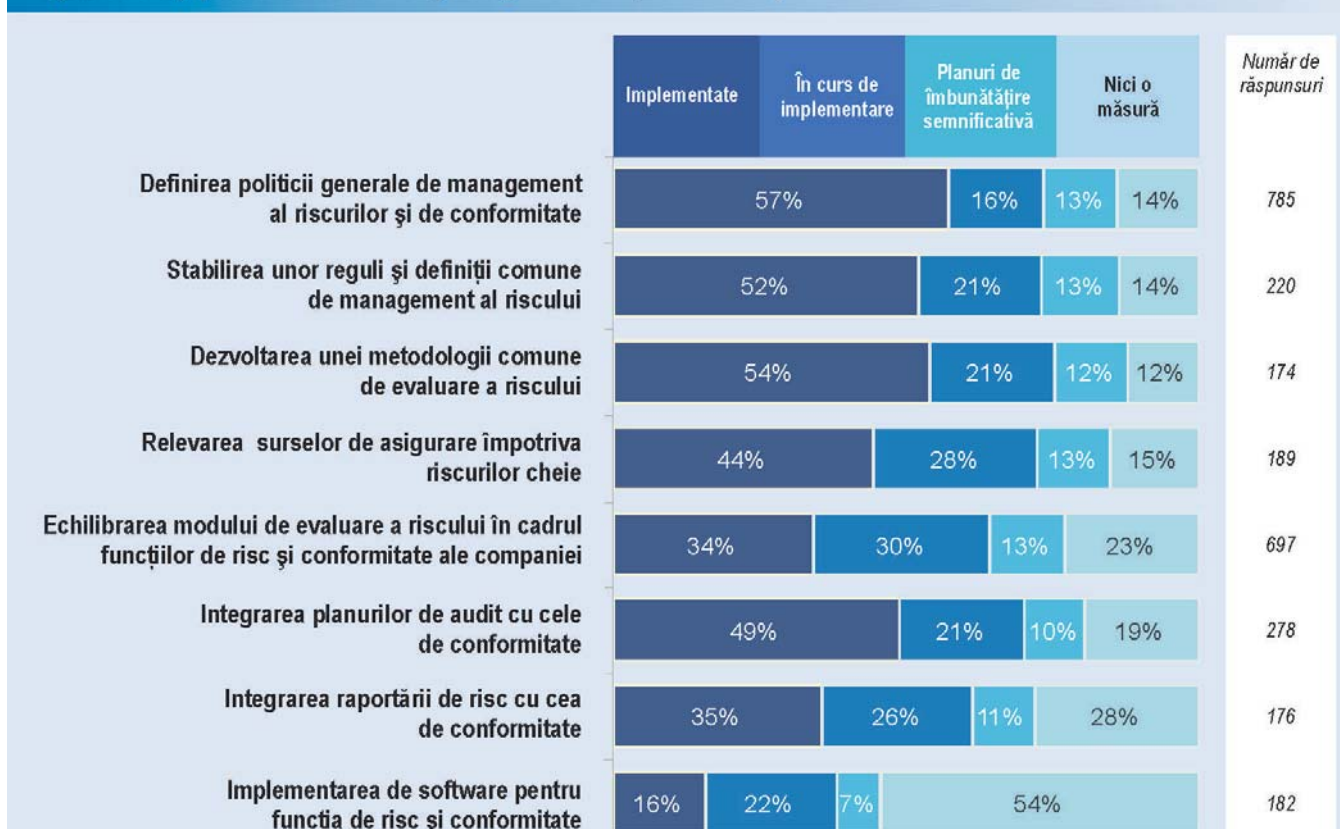
Un număr mare de participanți la studiu continuă să depună eforturi în vederea îmbunătățirii coordonării și integrării cu auditul extern, procesele de management al riscurilor, securitatea sistemelor informaționale și procesele de conformitate și juridice.

Dezvoltarea ariei de cuprindere a auditului intern

Unul dintre obiectivele studiului efectuat a fost să determine măsura în care aria de cuprindere a profesiei de audit intern a evoluat ca rezultat al crizei economice globale. Partea de jos a diagramei din Figura 5 descrie activitățile de bază ale funcției de audit intern. Următoarele trei nivele ale diagramei prezintă activitățile cu valoare adăugată ale funcției de audit intern, ordonate pe nivele de maturitate (figura 5).

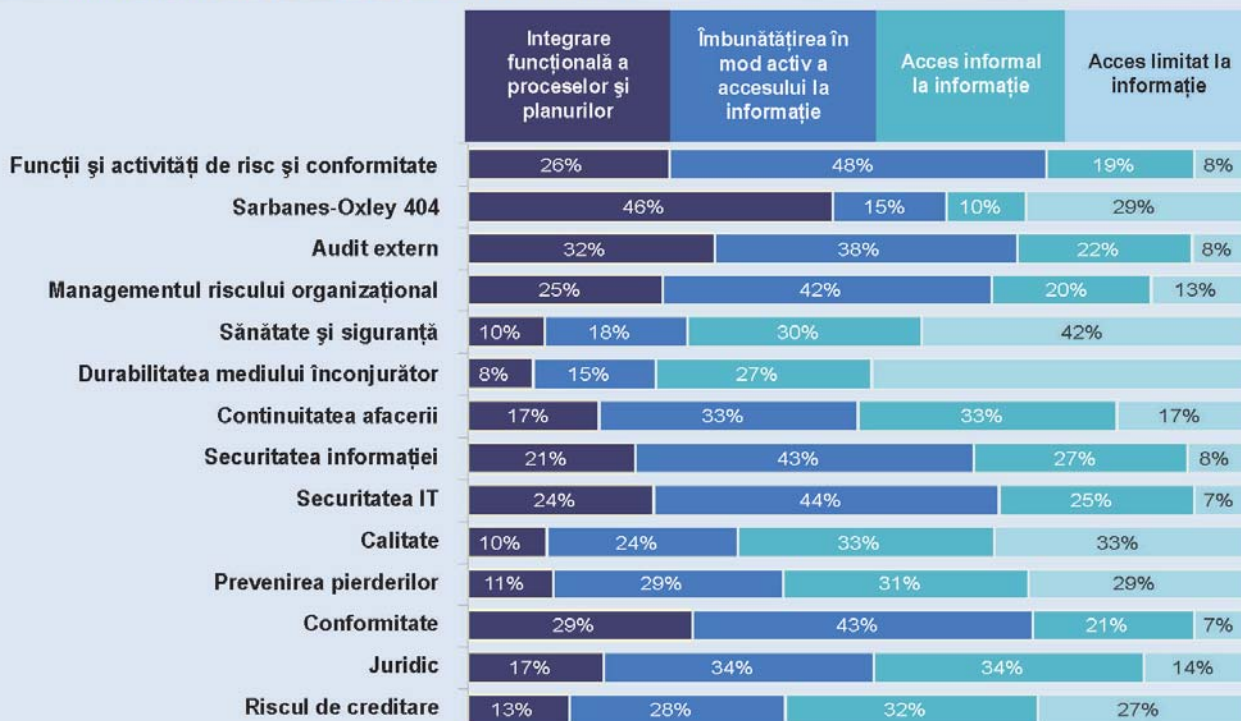
Deși respondenții studiului efectuat și-au exprimat dorința de a acționa în direcția optimizării funcției de audit în

Figura 3 - Pași pentru coordonarea și integrarea funcțiilor de risc și conformitate

Sursa: 2010 State of internal audit profession study, PricewaterhouseCoopers

Figura 4 - Nivelul de acces la informație, coordonare sau integrare între auditul intern și alte funcții de risc și conformitate

Sursa: 2010 State of internal audit profession study, PricewaterhouseCoopers

Figura 5 - Model de maturitate

Sursa: 2010 State of internal audit profession study, PricewaterhouseCoopers

viitor, modul în care profesia va răspunde este mai puțin clar. La cerința de a clasifica activitățile de audit intern pe baza efortului estimat în următorii trei ani, respondenții au indicat un număr mare de activități cu valoare adăugată cu o prioritate în creștere, necorelată cu o reducere a efortului altor activități. Aproape toți respondenții (91%) au menționat că timpul alocat activităților de management al riscurilor va crește în următorii 3 ani. Similar, un număr mare de respondenți au estimat concentrarea asupra riscurilor din zona IT (82%), riscurilor operaționale (81%), riscurilor emergente (78%) și activităților de conformitate și reglementare (78%) (figura 6).

Trebuie menționat de asemenea că 67% din respondenți estimează o creștere a efortului în aria controlului financiar, în contrast cu 26% care estimează o scădere, aceasta fiind cea mai semnificativă

reducere și în același timp cel mai așteptat rezultat.

Efectul implicit al creșterii efortului necesar estimat pentru efectuarea tuturor acestor activități va genera o presiune mai mare asupra auditului intern de a genera valoare adăugată fără schimbări semnificative în structura funcției. Există trei abordări fundamentale pentru a gestiona volumul de muncă suplimentar, respectiv împărțirea efortului cu alte funcții din companie, eficientizarea activității de audit intern și/sau angajarea de noi resurse.

Îmbunătățirea competențelor existente

Extinderea sferei de cuprindere a auditului intern, precum și cerințele de a li-

vra mai multă valoare adăugată vor avea implicații asupra competențelor auditorilor interni. În cadrul studiului, când respondenților li s-a solicitat să clasifice evoluția principalelor competențe și capacități ale auditului intern în următorii trei ani, aceștia au identificat gândirea analitică și comunicarea ca fiind cele mai semnificative. De asemenea, au fost menționate expertiza în managementul riscului, capacitățile IT, precum și creșterea înțelegerii strategiei organizaționale, care reprezintă o necesitate pentru a îmbunătăți poziția auditului intern în organizație (figura 7).

Pentru a îmbunătăți aceste capacități au fost menționate angajarea de noi resurse și pregătirea profesională. Pregătirea profesională este cea mai logică alegere, deși nu este lipsită de provocări și se referă la furnizarea de cursuri pentru resursele cele mai adecvate, timpul necesar pentru acoperirea

Figura 6 - Evoluția activităților din planul de audit în următorii trei ani

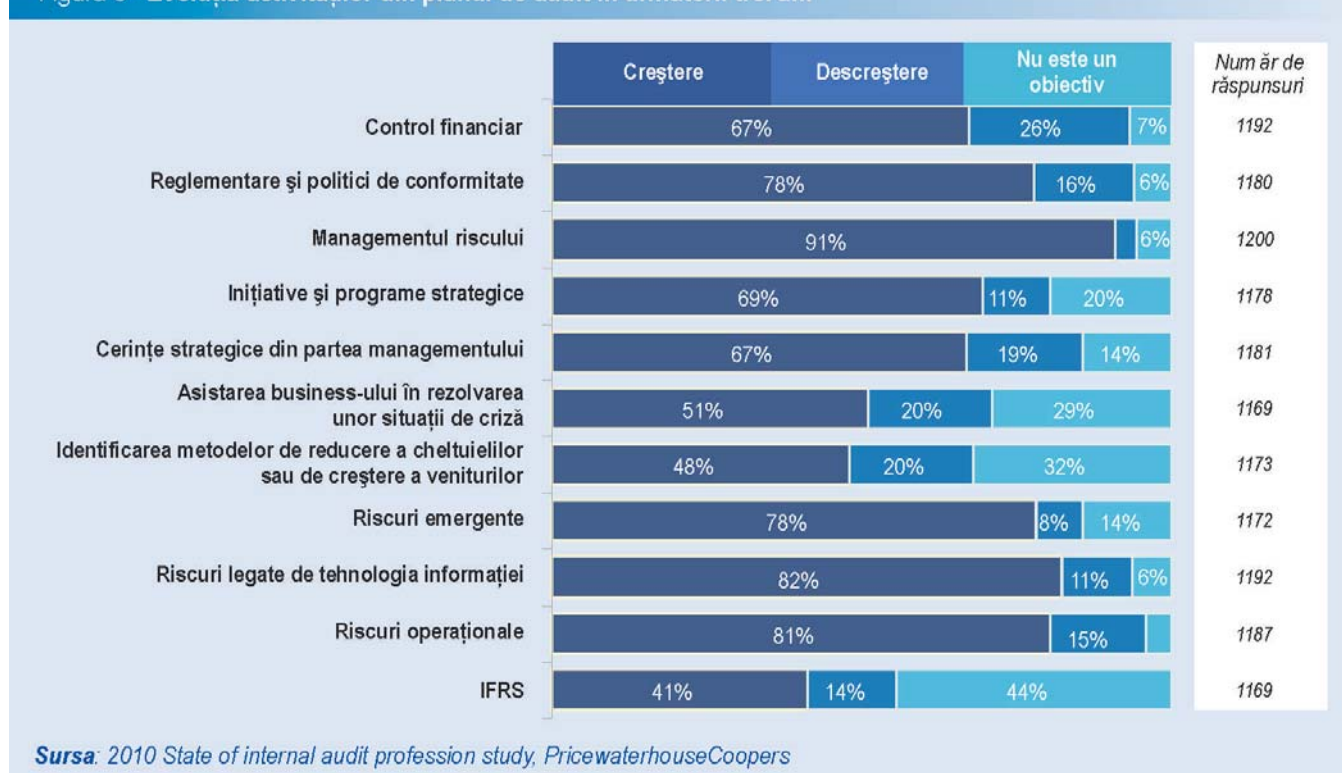
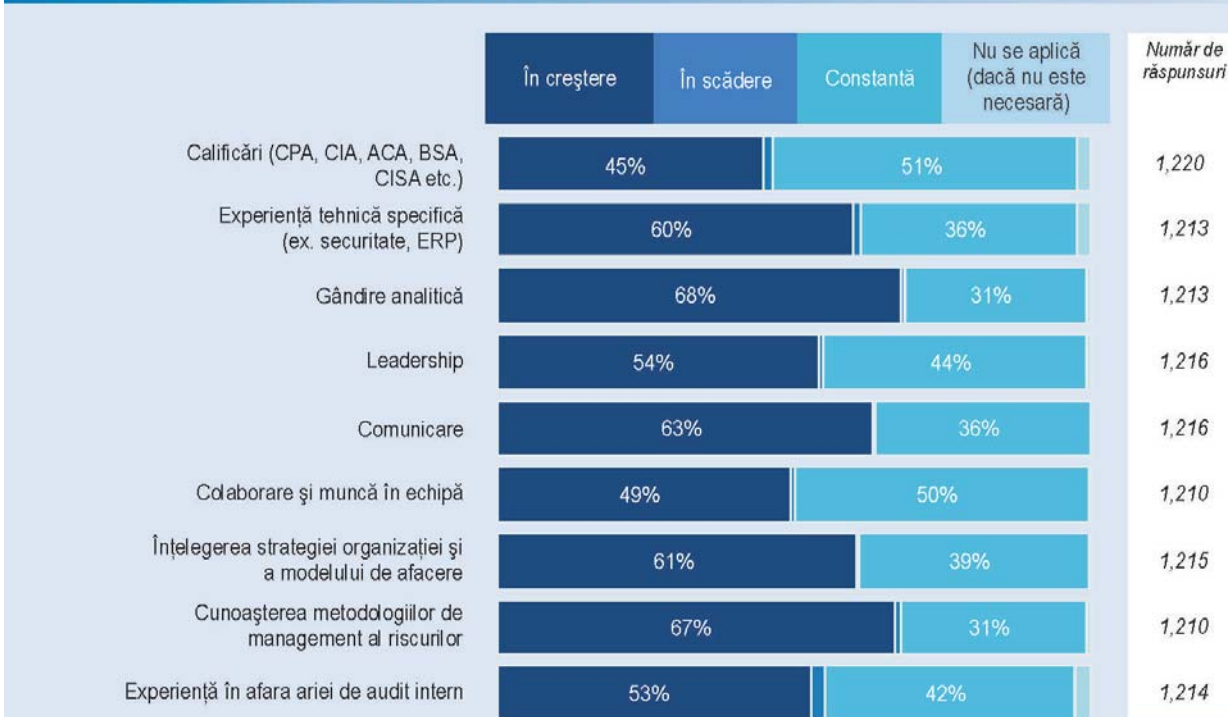

Figura 7 - Evoluția nevoilor de capacități și cunoștințe în următorii ani

Sursa: 2010 State of internal audit profession study, PricewaterhouseCoopers

deficitului de competențe și existența unui program consistent de recrutare care să selecteze angajați cu potențial. Organizațiile eficiente utilizează un „model al ucenicului”, care furnizează suportul necesar pentru dezvoltarea noilor capacități și aplicarea eficientă a acestora.

Răspunsul adecvat la presiunile asupra costurilor

Recesiunea a avut un impact asupra auditului intern, deși numai o treime dintre companii au raportat o reducere generală de personal, inclusiv din cadrul departamentului de audit intern. Acesta este un semn pozitiv despre valoarea percepută a auditului intern și poate fi o rampă de lansare pentru o îmbunătățire

a rolului acestei funcții în cadrul organizațiilor. Deși funcțiile de audit intern au reușit să evite într-o anumită măsură reducerile semnificative de personal, 37% gestionează costurile prin păstrarea pozițiilor deschise în urma plecărilor voluntare, care le oferă posibilitatea să își lărgescă portofoliul de competențe când va reîncepe procesul de angajare.

Strategiile de optimizare a funcției de audit intern includ printre altele:

1. Creșterea utilizării tehnologiei;
2. Simplificarea și eficientizarea raportării;
3. Simplificarea procesului de audit intern;
4. Abordarea unui audit bazat pe riscuri;
5. Standardizarea procedurilor de audit și a sistemelor utilizate.

Maximizarea avantajelor utilizării tehnologiei

Există un număr mare de instrumente specializate pentru susținerea și îmbunătățirea întregului spectru al proceselor de audit intern. Rezultatele studiului indică faptul că aceste instrumente nu sunt utilizate corespunzător și la potențialul maxim.

Maximizarea avantajelor utilizării tehnologiei poate fi analizată în contextul disponibilității următoarelor elemente:

- Existența instrumentelor specializate de audit intern;
- Gradul de adecvare a competențelor auditorilor interni;
- Colaborarea cu alte funcții din organizație.

Figura 8 - Utilizarea sistemelor informatice în executarea activităților de audit intern

Sursa: 2010 State of internal audit profession study, PricewaterhouseCoopers

Sisteme organizaționale

În urma efectuării studiului, s-a observat că auditorii interni nu utilizează la capacitate maximă sistemele ERP și de stocare a datelor. Numai 9% din respondenți au raportat că auditul intern utilizează în mod optim și la capacitate maximă sistemele în vederea monitorizării principalelor riscuri. Peste jumătate dintre respondenți (51%) au indicat că sistemele sunt utilizate în mod frecvent de către auditul intern sau sunt folosite de un număr redus de angajați din departamentul de audit intern cu competențe corespunzătoare.

Instrumente de analiză a datelor

Studiul a indicat un grad de utilizare mai mare al instrumentelor de analiză a da-

telor (CAAT, data mining) de către auditorii interni, comparativ cu sistemele ERP și cele de stocare a datelor. Pe baza unei grile de evaluare a maturității utilizării instrumentelor de analiză a datelor, numai 20% dintre respondenți s-au încadrat în cele mai mature categorii, în timp ce 10% s-au încadrat în cea mai puțin matură categorie. Principala barieră în utilizarea acestor instrumente de analiză a datelor o reprezintă lipsa competențelor necesare auditorilor interni, urmată de lipsa accesului la tehnologie și lipsa unei metodologii de audit intern care să susțină procesul de analiză a datelor.

Studiul indică, de asemenea, că Microsoft Excel este instrumentul preferat pentru o serie de analize de date și că utilizarea tehnologiilor specifice de audit intern, precum ACL, IDEA și Oversight, este destul de limitată. Totodată, a rezultat o rată scăzută a penetrării instrumentelor specializate

utilizate în auditarea funcțiilor de guvernanță, managementul riscului și conformitate. Ca dovadă a faptului că tehnologia nu este folosită la potențialul ei maxim în prezent, un număr semnificativ de funcții de audit intern consideră că tehnologia nu aduce un beneficiu ușor de cuantificat, 41% dintre respondenți apreciind dificil calculul beneficiului, în timp ce 14% nu identifică deloc o valoare adăugată din utilizarea tehnologiei. Din fericire, constrângerile bugetare nu reprezintă o barieră în utilizarea tehnologiei. Numai 4% dintre respondenți au indicat că sunt limitați în folosirea tehnologiei din cauza costurilor.

Viitorul auditului intern

Rezultatele studiului efectuat sunt foarte clare. Ca profesie, auditul intern este într-o poziție de invidiat. Odată cu creș-

terea complexității activităților anuale din planul de audit, cerințele suplimentare ale managementului sunt în creștere și se pune din ce în ce mai multă bază pe auditorii interni pentru înțelegerea și previziunea riscurilor afacerii.

Auditul intern trebuie să se re poziționeze ca un factor cheie într-un mediu cu multiple deficiențe în arii precum guvernanta corporatistă și strategică, procesele de conformitate, gestionarea riscurilor operaționale și financiare. Cu toate acestea, rezultatele studiului relevă o profesie care de multe ori face eforturi pentru a dezvolta intern noi capacități și competențe necesare pentru a furniza managementului informațiile solicitate pentru anticiparea și adresarea adecvată a riscurilor. Ca rezultat, există riscul ca auditul intern să își piardă statutul câștigat anterior și să fie văzut din nou doar ca o funcție de control.

Considerând aceste provocări, funcțiile de audit intern sunt datoare să reanalizeze și să-și redefiniească modul în care operează, precum și activitățile pe care se concentrează.

Perspectivile auditului intern în România

Deși în prezent pe plan național auditul intern este încă la început de drum, iar gradul de penetrare este relativ scăzut, în ultimii ani se observă o creștere a interesului companiilor din România pentru dezvoltarea cadrului de guvernanta corporatistă, îmbunătățirea gestionării riscurilor și a sistemului de control intern.

România se aliază practicilor internaționale în domeniul gestionării riscurilor și al guvernantei corporatiste printr-o serie de acte legislative emise în domeniu - Legea privind societățile comerciale nr. 31/1990³, Hotărârea nr. 88/19 aprilie 2007⁴ pentru aprobarea Normelor de audit intern, Ordonanța de Urgență nr. 75/1999⁵ și Ordonanța de Urgență 90/ 2008 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate⁶, dar există loc de îmbunătățire în activitatea de reglementare a activității de audit intern.

Concluzie

În organizațiile care au dezvoltat o funcție de audit intern, procesul de aliniere la Standardele Internaționale de Audit Intern (IAA) este fie implementat complet, fie se află în proces de implementare. Acest lucru este vizibil în

gradul de independență, obiectivitate și optimizare al funcțiilor, cât și în nivelul de adresare a nevoilor și așteptărilor consiliului de administrație și managementului companiilor.

În aceste organizații s-a sesizat o îmbunătățire a percepției rolului funcției de audit intern din „polițist” în „consultant” la nivel organizațional care se traduce prin creșterea numărului de solicitări specifice (ex. asistență, consultantă, investigații) din partea managementului. De asemenea s-a observat o creștere a interesului acordat pregătirii profesionale a auditorilor interni și calității resurselor alocate funcției, astfel încât să poată răspunde cerințelor din ce în ce mai sofisticate ale managementului și comitetelor de audit. Gestionarea riscurilor și guvernanta corporatistă necesită îmbunătățiri, cu atât mai mult în contextul economic actual când este necesar un efort conjugat al tuturor funcțiilor din organizație pentru a aduce valoare adăugată afacerii.

Bibliografie

- Legea privind societățile comerciale nr. 31/1990, Monitorul Oficial 126/17.11.1990
- Hotărârea Consiliului CAFR nr. 88/2007 pentru aprobarea normelor de audit intern, Monitorul Oficial 416/21.06.2007
- OUG nr. 75/1999, republicată, cu modificările și completările ulterioare, privind activitatea de audit financiar, Monitorul Oficial 256/04.06.1999
- OUG nr. 90/ 2008 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate, Monitorul Oficial 481/30.06.2008
- 2010 *State of the Internal audit profession*, PricewaterhouseCoopers, <http://www.pwc.com/us/en/internal-audit/publications/2010-study-internal-audit-profession.jhtml>
- Internal Auditor Magazine*, The future of the Internal Audit profession, <http://www.InternalAuditorOnline.org>
- Maximizing Internal Audit Magazine*, PricewaterhouseCoopers, <http://www.pwc.com/us/en/internal-audit/assets/maximizing-internal-audit.pdf>

3 Legea privind societățile comerciale 31/1990, Monitorul Oficial 126/17.11.1990

4 Hotararea Consiliului CAFR nr.88/2007 pentru aprobarea normelor de audit intern, Monitorul Oficial 416/21.06.2007

5 OUG 75/1999, privind activitatea de audit financiar, Monitorul Oficial 256/04.06.1999

6 OUG 90/ 2008 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate, Monitorul Oficial 481/30.06.2008

OFERTĂ SPECIALĂ : AI 20% REDUCERE la CIEL Audit și Revizuire - programul Nr. 1 în România - până la 31 Octombrie 2010!

CIEL Audit și Revizuire

Varianta monopost	preț listă	2220 RON	preț ofertă	1776 RON
Varianta rețea (număr nelimitat de stații de lucru)	preț listă	3940 RON	preț ofertă	3152 RON

Ai incluse în preț:

- asistență tehnică și actualizări legislative și funcționale (contract de abonament) pentru 12 luni
- cursuri de inițiere la CIEL Training Center

CIEL Audit și Revizuire

- o nouă versiune - 2.3
- acum mult mai puternic și mai eficient
- îți organizează munca de audit

În curând îți va fi indispensabil!

Principalele noi funcționalități:

- + Introducem modelul de misiune de audit aplicabil firmelor mici și mijlocii, conform standardelor internaționale de audit, publicate în Ghidul privind Auditul Calității - editat de CAIR, cu proceduri (secțiuni) conform ISA (ISQC1) și altele (ISA 220, ISA540, ISA330, ISA720, ISA520, etc.)
- + Pastrăm modelul vechi (valabil inclusiv în 2009) astfel că vom avea două modele de plan de misiune

O aplicație specifică, construită conform Standardelor Internaționale de Audit, dar, în același timp adaptabilă nevoilor tale

Permite preluarea datelor de la clienți în formatele EXCEL, TEXT, SQL, dBASE

Calcularea automată a pragului de semnificație și a riscului de audit; propunerea unui mod de a realiza eșantionarea

Completarea și listarea Procedurilor și a Caietului de Audit, cu atașarea de probe de lucru și multe altele

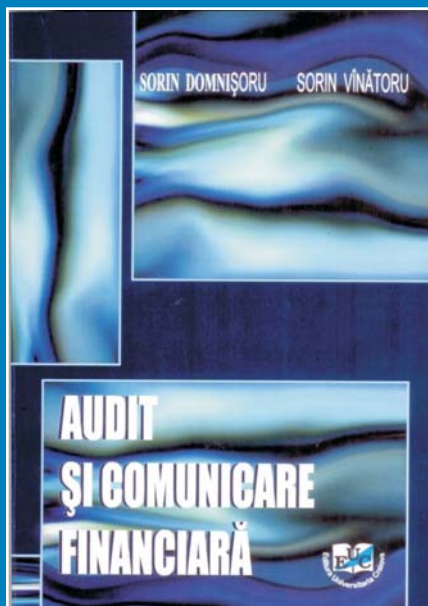
Vrei să afli mai multe ? Vrei o versiune demo ? Vrei să comanzi ?
sună la 021.201.53.00

CIEL!

Showroom & Headquarters
Strada Roman nr. 18, Sector 1, București
Telefon: 021-201 53 00; Fax: 021-201 53 03
Email: del@ciel.ro

URMĂREȘTE-NE!
ciel.ro

Cărți semnate de auditori financiari

Lucrarea „**Audit și comunicare financiară**”, apărută la editura „Universitaria” Craiova, autori **Sorin Domnișoru** și **Sorin Vinătoru**, profesori universitari și auditori financiari, are ca obiectiv mai

buna clarificare a locului și rolului auditului statutar în cadrul comunicării financiare a organizației cu universul său. Preocuparea autorilor este de a evidenția relația auditorului statutar cu acest circuit informațional, necesitatea și modul în care, pentru diminuarea riscurilor specifice, profesionistul intervine în proces, printr-o poziționare și acțiune care să asigure nu numai o imagine atractivă a organizației, ci și o proiecție financiară corespunzătoare stării de fapt.

Desfășurarea are în vedere, pe de o parte, o sistematizare și reconsiderare, iar, pe de altă parte, o sinteză și antiiteză a ideilor regăsite pe această temă în literatura de specialitate, a reglementărilor elaborate de diversele organisme profesionale și autorități de reglementare.

Astfel, se apreciază că va deveni facilă poziționarea mai corectă și percepția adecvată a conceptului de audit statutar - ca susținător al acurateții

informaționale în peisajul comunicării financiare.

Concret, înainte de inițierea și, pe alocuri, aprofundarea unor probleme de conținut, precum riscul în audit, evaluarea sistemului de control intern, eroarea și fraudă, procedurile analitice și altele asemenea, se prezintă o trecere în revistă a ceea ce presupune sau necesită procesul de audit ireproșabil. Pentru o mai bună înțelegere a conceptelor, s-a considerat adecvată poziționarea auditului în contextul riscului informațional, evidențierea disjunției între serviciile de asigurare și cele de non-asigurare. Demersul este menit să ofere o anumită imagine de ansamblu, care să orienteze cititorii pe parcursul întregii lucrări și în abordările lor viitoare.

Lucrarea abordează auditul financiar printr-o etalare persuasivă, din perspectivă teoretică și practică, a obiectivelor, mijloacelor și tehnicilor apelate de monitorii informării corecte.

Studiu privind relevanța publicării raportului de audit intern în contextul asigurării unei bune guvernante corporative

Dumitru MATIȘ* & Cristina BOȚA-AVRAM **

Abstract

A Study Regarding the Relevancy of Internal Audit Report's Publication in Ensuring a Good Corporate Governance

The purpose of this study is to analyze the need for internal audit's report disclosure to increase transparency necessary for assuring good corporate governance, taking into account the volatility of the current economic context. The motivation to achieve such a study is determined by the fact that the role of internal audit function is an important one, and the stakeholders criticize non-publication of internal audit report, which they consider that would bring them significant information referring to the entity. More than that, there is an opinion that this "secrecy" of internal audit report would affect the transparency necessary for good corporate governance. To achieve this objective, this study is based on empirical research realized among members of the Chambers of Financial Auditors of Romania. The results of this empirical research shows there are pro and contra arguments for a possible publication of the internal audit report, but it is interesting that a significant proportion of respondents are opting for the disclosure of the internal audit report as an important premise for ensuring transparency.

Key words: *internal audit function, internal audit report, corporate governance, transparency, the stakeholders' confidence*

Cuvinte cheie: *funcția de audit intern, raportul de audit intern, guvernanta corporativă, transparentă, încrederea investitorilor*

Introducere

Potrivit definiției auditului intern din cadrul Standardelor Internaționale pentru Practica Profesională a Auditului Intern

emise și revizuite de Institutul Auditorilor Interni (IIA) în 2009, auditul intern este o activitate independentă, menită să contribuie la îmbunătățirea eficacității proceselor de management al riscurilor, control și guvernanta. Auditul intern joacă

* Prof.univ.dr., Universitatea Babeș-Bolyai, decanul Facultății de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, Catedra de Contabilitate și Audit, email: dimitru.matis@econ.ubbcluj.ro

** Asist.univ.dr., Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, Catedra de Contabilitate și Audit, email: cristina.botaavram@econ.ubbcluj.ro

un rol unic în governanța corporativă prin monitorizarea riscurilor organizaționale, asigurându-se în același timp că procesele organizaționale din cadrul entității sunt în mod eficient și eficace controlate¹. Importanța organizării funcției de audit intern în cadrul unei entități este dovedită de multiple studii care au arătat câteva din beneficiile organizării activității de audit intern:

- *Prezența unei funcții de audit intern în cadrul unei entități are un efect de prevenire a neregularităților în raportarea financiară*².
- *Auditul intern, ca funcție de control, conduce la îmbunătățirea performanțelor unei entități*³.
- *Un alt beneficiu ar fi acela că existența unei funcții de audit intern diminuează tentativele de a apela la diverse tehnici de contabilitate creativă (engl. earnings management)*⁴.

Însă, în ciuda importanței pe care auditul intern o are în cadrul mecanismelor de governanță corporativă ale unei entități, se resimte o lipsă acută a informațiilor referitoare la existența, activitățile și responsabilitățile pe care auditul intern le îndeplinește în cadrul unei entități. **Mai mult decât atât, în condițiile unui mediu economic controversat, unde încrederea investitorilor în raportările financiare întocmite de entități trebuie consolidată, se impune tot mai pregnant necesitatea de a arăta că auditul intern este prezent la datorie, își îndeplinește responsabilitățile ce le are și, în plus, rezultatele sale pot fi vizibile și pentru alte părți interesate din mediul extern al unei entități.**

Importanța auditului intern în procesul de governanță corporativă a cunoscut o creștere semnificativă datorită rolului său tot mai activ în evaluarea controlului intern și a managementului riscului, cu consecințe directe asupra raportării financiare⁵. Un exemplu relevant, în acest sens, este faptul că,

începând cu anul 2004, New York Stock Exchange (NYSE) a prevăzut pentru societățile listate la bursă obligativitatea de a organiza funcția de audit intern, cu scopul de a furniza managementului și comitetului de audit evaluări continue asupra gestiunii riscurilor și asupra sistemului de control intern. Însă toate aceste informații le sunt disponibile doar unora dintre părțile interesate ale unei entități: managerul, comitetul de audit, auditorul extern. *Însă, ar fi necesar ca aceste informații să fie divulgate și altor părți interesate din mediul extern al entității? O eventuală publicare a rezultatelor auditului intern materializate sub forma raportului de audit intern ar contribui la creșterea transparenței atât de necesară unei bune guvernante? Sau expunerea publică a raportului de audit intern ar aduce mai multe dezavantaje decât beneficii?*

A găsi răspunsul adecvat la aceste întrebări reprezintă o adevărată provocare, mai ales dacă ținem cont de diversele sfere de interes care pot interfera în viața unei entități, iar în condițiile unei transparențe totale ne-am confrunța cu riscul ca aceste interferențe să afecteze sub o formă sau alta bunul mers al entității. Importanța unei astfel de problematice în contextul guvernantei corporative este relevată de faptul că acei patru piloni ai unui cadru de governanță corporativă eficientă, reprezentați de management, comitet de audit, audit extern și audit intern, sunt considerați ca fiind esențiali în reducerea diverselor categorii de riscuri⁶. Cu toate acestea însă, până la momentul actual, doar pentru management, audit extern și comitetul de audit sunt prevăzute cerințe concrete de raportare cu privire la transparența informațiilor transmise, în timp ce pentru auditul intern nu sunt prevăzute cerințe exprese de raportare din punctul de vedere al transparenței⁷.

În literatura de specialitate internațională, indicii care marchează interesul pentru această delicată problematică regăsim în perioada 2006-2007⁸, când se manifestă pentru

1 Holt P.T. & DeZoort, F.T., (2006), *The Effects of Internal Audit Report Disclosure on Perceived Financial Reporting Reliability*, Working Paper, University of Alabama, December.

2 Schneider, A. & Wilmer N. (1990), *A test of audit deterrence to financial reporting irregularities using randomized response technique*. The Accounting Review, vol. 65 no.3, pp: 668-681

3 Gordon, L.A. & Smith K.J. (1992), *Postauditing capital expenditures and firm performance*, Accounting, Organizations and Society, November, pp.741-757.

4 Prawitt, D.F. & Smith J.L. & Wood D.A.(2006), *Internal audit function characteristics and earnings management*, Working paper, Brigham Young University, July.

5 Rezaee, Z. (2002), *Internal auditors' roles in the prevention, detection, and correction of financial statement fraud*, Internal Auditing, Vol.17 no.3, pp.13-21.

6 Institute of Internal Auditors Research Foundation IIA (2003), *Research Opportunities in Internal Auditing*, Altamonte Springs, Florida.

7 Gramling, A.A. & Marletta M.J. & Church B.K.(2004), *The role of the internal audit function in corporate governance: A synthesis of the extant internal audit literature and directions for future research*, Journal of Accounting Literature, no.23, pp. 194-244

8 Lapidés, P. D. & Beasley M. S & Carcello J. V. & DeZoort F, T, Hermanson, D. R. & Neal T, L. (2007), *21st-century Governance and Audit Committee Principle*, Kennesaw State University: Corporate Governance Center

prima dată interesul pentru furnizarea raportului de audit intern și părților interesate din afara unei entități. În aceeași direcție, primele cercetări empirice care să ateste relevanța unei astfel de problematici au fost realizate în 2006⁹. La acel moment, se furnizau primele rezultate empirice care atestă faptul că publicarea raportului de audit intern influențează încrederea investitorilor în estimarea corectă a eficienței și a credibilității raportărilor financiare. Altfel spus, investitorii participanți la acest studiu au declarat că manifestă o încredere sporită în credibilitatea acelor companii care furnizează publicității raportul de audit intern, față de acele companii care nu oferă accesul la raportul de audit intern. În plus, investitorii chestionați au recunoscut faptul că manifestă o încredere mai mare pentru acele entități care au organizat funcția de audit intern decât pentru acelea care nu dispun de această funcție de audit intern.

Un pas înainte spre cercetarea acestei tematici controversate a fost realizat în 2008¹⁰, prin extinderea studiilor realizate până la acel moment asupra analizei impactului pe care publicarea raportului de audit intern l-ar avea asupra îmbunătățirii transparenței necesare unei guvernante corporative eficiente. Acest studiu, realizat sub forma unui interviu semi-structurat în rândul a patru membri ai comitetelor de audit, trei analiști financiari, cinci auditori interni și, respectiv, șase reprezentanți ai câtorva dintre organizațiile internaționale ale profesiei contabile¹¹, a evidențiat rezultate destul de interesante. Astfel, 16 dintre cei 18 participanți (89%) sunt pentru a da publicității raportul de audit intern, considerând că astfel s-ar transmite părților interesate din mediul extern al unei entități (ex. investitorii) informații utile procesului decizional. *Totuși, câțiva dintre respondenții la acest studiu evidențiază un risc potențial al publicării raportului de audit intern și anume posibilitatea ca utilizatorii să nu aibă abilitățile necesare de a înțelege complet și corect informațiile transmise de un astfel de raport.* Dintre avantajele semnificative evidențiate de participanții la studiu se poate remarca faptul că atât auditorilor interni, cât și managementului li s-ar impune un standard mai ridicat de responsabilizare. În urma acestui studiu, autorii propun un model descriptiv al unui raport de audit intern, prin care se punctează principalele categorii de informații pe care ar trebui să le conțină un raport de audit intern dat publicității:

- detalii despre organizarea funcției de audit intern (organizată intern sau externalizată),
- responsabilitățile funcției de audit intern în cadrul entității,
- relațiile funcției de audit intern cu celelalte funcții din cadrul entității,
- resursele de care dispune auditul intern pentru a-și realiza obiectivele propuse,
- precum și activitățile realizate de auditul intern și gradul de atingere a obiectivelor propuse.

Având în vedere problematica supusă discuției și stadiul actual al cercetărilor până la acest moment, apreciem că analiza și proiecția acestei teme de cercetare în contextul național ar fi interesantă, cu atât mai mult cu cât guvernanta corporativă și mecanismele prin care aceasta poate fi asigurată eficient reprezintă puncte de interes atât ale profesiei contabile, cât și ale diverselor părți interesate din viața economică a entităților.

Metodologia cercetării științifice

Procesul de cercetare științifică pentru realizarea acestei lucrări a constat în realizarea unei cercetări empirice prin utilizarea tehnicii de anchetare pe bază de chestionar. Conform specialiștilor în științele sociologice¹², prin empiric se înțelege „*studierea realității concrete, culegerea de date efective folosind diferite metode precum observația, experimentul, ancheta și alte metode prin care cercetătorul poate lua contact cu domeniul care îl interesează*”. Acest studiu empiric s-a bazat pe întocmirea unui chestionar adresat membrilor CAFR, care activează în diverse poziții: auditor extern, auditor intern sau manager. Obiectivul general al acestui studiu a fost acela de a determina relevanța publicării raportului de audit intern în contextul asigurării transparenței necesare unei guvernante corporative eficiente. Pornind de la acest obiectiv general, am dezvoltat următoarea ipoteză de lucru, pe care am dorit să o testăm prin intermediul acestei cercetări empirice:

9 Holt P.T. & DeZoort, F.T., (2006), *The Effects of Internal Audit Report Disclosure on Perceived Financial Reporting Reliability*, Working Paper, University of Alabama, December

10 Archambeault D.S. & DeZoort F.T. & Holt T.P.(2008), *The need for an internal auditor report to external stakeholders to improve governance transparency*, Accounting Horizons, Vol.22, No.4, pp.375-388.

11 Este vorba aici de American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), Institute of Internal Auditors (IIA) și Security and Exchange Commission (SEC).

12 Rotariu T., Iluț P.(2006), *Ancheta sociologică și sondajul de opinie: teorie și practică*, Ed. a 2-a, editura Polirom, Iași.

H: Publicarea raportului de audit intern este considerată ca fiind oportună și necesară, contribuind la creșterea transparenței necesare guvernantei corporative.

Coroborat cu tehnica chestionarului, s-a utilizat eșantionul ca instrument de cercetare. În vederea alcătuirii eșantionului, ne-am îndreptat atenția spre organismul profesional care coordonează activitatea de audit la nivel național - Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR). Populația statistică avută în vedere a fost cea a membrilor CAFR, ale căror date de contact au fost disponibile pe site-ul CAFR. După alcătuirea eșantionului, chestionarul le-a fost transmis prin intermediul poștei electronice respondenților selectați. Ulterior, s-a procedat la prelucrarea și analiza datelor, iar rezultatele obținute au permis atingerea obiectivelor stabilite pentru această cercetare științifică. Perioada de derulare a cercetării științifice s-a realizat pe parcursul perioadei iunie-iulie 2010, iar ca modalitate de distribuire a fost aleasă varianta distribuirii prin intermediul poștei electronice, deoarece varianta abordării directe este destul de dificilă, având în vedere numărul mare al respondenților selectați.

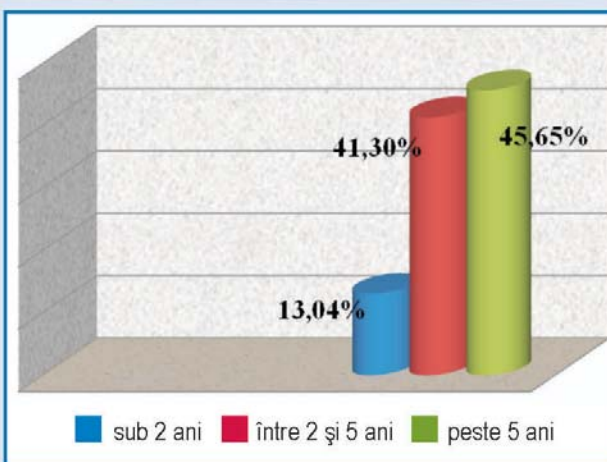
Prezentarea datelor culese și analiza rezultatelor cercetării

Din totalul membrilor CAFR, au fost selectați 824 de auditori financiari, care au fost contactați prin intermediul poștei electronice. Însă, din totalul de 824 de adrese de e-mail, 219 de adrese s-au dovedit ca fiind nevalide, ca urmare a mesajelor de eroare recepționate ulterior. Astfel, a rezultat un eșantion total de 605 adrese de email valide și deci 605 respondenți. În urma transmiterii chestionarului conceput pe adresele de email, s-au recepționat 56 de chestionare ca răspuns la invitația adresată de a participa la acest studiu, iar, dintre cele 56 de chestionare, 10 chestionare nu au fost validate din cauza unor erori în completarea acestora. Astfel că, în cele din urmă au fost validate 46 de chestionare, obținându-se un procentaj de răspunsuri de 7,6 % (46 de răspunsuri din 605).

Din totalul celor 46 de respondenți, 30,91% de chestionare au fost completate de respondenți care ocupă funcția de auditor intern, 40% de chestionare completate au provenit de la membrii CAFR din postura de auditor extern, iar 29,09% dintre chestionare au provenit de la respondenți care ocupă funcția de manager în cadrul entităților în care activează.

Pentru a asigura relevanța concluziilor cercetării, o întrebare din cadrul chestionarului, considerăm noi importantă, a fost legată de experiența lor profesională. În cadrul Graficului nr.1 este evidențiată experiența profesională a participanților la acest studiu.

Grafic 1 - Experiența profesională a respondenților la studiu

Sursa: prelucrarea răspunsurilor la întrebarea 3 din cadrul chestionarului transmis

Considerăm favorabil faptul că respondenții la acest studiu au o capacitate profesională relevantă în funcțiile ocupate, 41,30% dintre aceștia având o experiență între 2 și 5 ani, iar 45,65 % - o experiență de peste 5 ani.

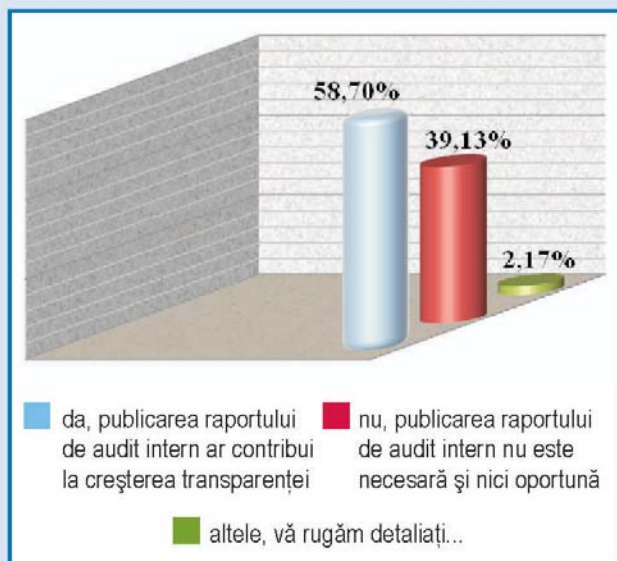
Următoarea întrebare a chestionarului a vizat în mod direct testarea opiniei respondenților cu privire la oportunitatea și necesitatea de a furniza publicității raportul de audit intern, în vederea asigurării unui grad mai ridicat de transparență, necesar unei bune guvernante corporative.

Răspunsurile obținute la această „provocare” lansată respondenților sunt structurate în graficul nr. 2

4. Considerați oportună și necesară publicarea raportului de audit intern în contextul asigurării unei mai bune transparențe necesare unei bune guvernantei corporative?

da, publicarea raportului de audit intern ar contribui la creșterea transparenței	
nu, publicarea raportului de audit intern nu este necesară și nici oportună	
altele, vă rugăm detaliați...	

Grafic 2 - Opinia respondenților cu privire la necesitatea și oportunitatea publicării raportului de audit intern

Sursa: prelucrarea răspunsurilor la întrebarea 4 din cadrul chestionarului transmis

În ceea ce privește opțiunile manifestate de respondenți referitor la necesitatea și oportunitatea publicării raportului de audit intern, acestea au evidențiat preferința a 58,70% dintre respondenți pentru publicarea raportului de audit intern, pornind de la premisa că astfel s-ar contribui semnificativ la creșterea transparenței. Chiar dacă procentul celor care au optat pentru nepublicarea raportului de audit intern nu este majoritar, totuși apreciem că nu putem face abstracție de faptul că 39,13% au apreciat că difuzarea raportului de audit intern nu este nici necesară și nici oportună. Din totalul respondenților, doar un singur respondent (2,17%) a optat pentru un alt răspuns, apreciind că, dacă ar fi „ceva interesant și oportun din raportul de audit intern, care merită adus în atenția publicului, atunci auditorul extern este cel care monitorizează această problemă”.

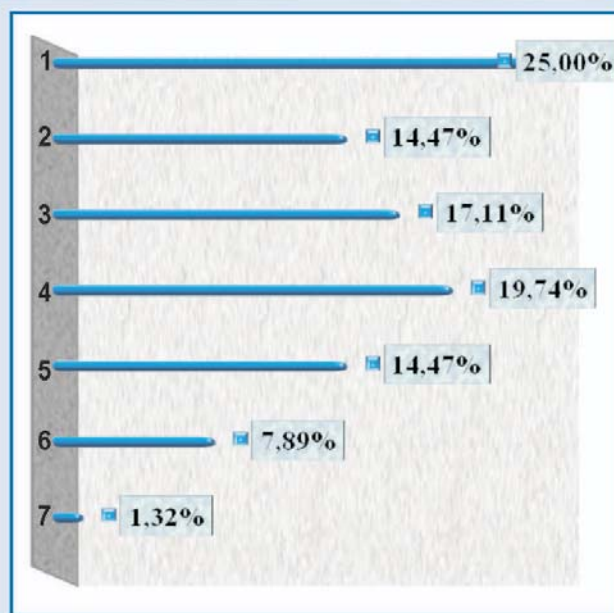
Sau, altfel spus, aprecierea oportunității elementelor prezentate în raportul de audit intern este realizată de auditorul extern, care va decide ulterior dacă este necesară publicarea acestora.

O altă categorie de informații pe care am dorit să o testăm prin intermediul respondenților la acest studiu a avut în vedere delimitarea principalelor beneficii și dezavantaje pe care le-ar aduce publicarea raportului de audit intern din perspectiva guvernantei corporative.

5. Care considerați că ar fi beneficiile publicării raportului de audit intern din perspectiva guvernantei corporative?

1	furnizează cadrul necesar pentru asigurarea transparenței guvernantei corporative	
2	furnizează informații părților interesate referitor la eficiența managementului riscului	
3	furnizează informații părților interesate referitor la eficiența sistemului de control intern	
4	sporește încrederea investitorilor în credibilitatea raportărilor financiare	
5	responsabilizează auditorul intern însuși în realizarea activității sale	
6	stimulează auditorul intern să-și evalueze și să-și eficientizeze performanțele realizate	
7	altele, vă rugăm detaliați....	

Grafic 3 - Avantajele publicării raportului de audit intern în opinia respondenților

Sursa: prelucrarea răspunsurilor la întrebarea 5 din cadrul chestionarului transmis

În ceea ce privește opinia respondenților cu privire la eventualele avantaje pe care le-ar aduce publicarea raportului de audit intern, se poate observa o dispersie a opțiunilor respondenților pentru diversele categorii de avantaje potențiale și, prin urmare, nu putem spune că dintre avantajele enumerate se disting câteva în mod evident. Totuși, dintre aceste avantaje, cele considerate relevante în opinia respondenților sunt:

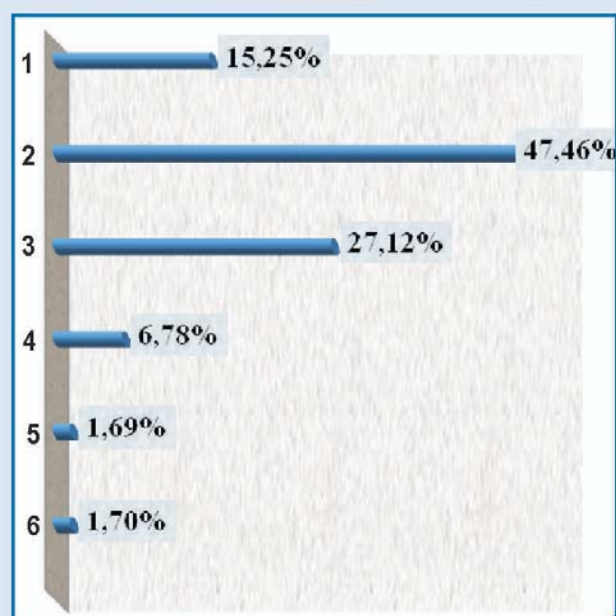
furnizarea cadrului necesar pentru asigurarea transparenței (25%) și, respectiv, creșterea încrederii investitorilor în credibilitatea raportărilor financiare (19,74%).

6. Care considerați că ar fi dezavantajele publicării raportului de audit intern din perspectiva guvernantei corporative?

1	influența negativă asupra independenței și flexibilității auditorului intern în cadrul entității	
2	neînțelegerea de către utilizatori a informațiilor prezentate ar putea determina neînțelegeri care ar putea afecta negativ procesul decizional	
3	se creează premisele expunerii auditului intern la riscul de limitare a domeniilor auditate	
4	creșterea costurilor cu privire la publicarea setului de rapoartă financiare	
5	ineficiența raportului-cost beneficii	
6	altele, vă rugăm detaliați...	

Referitor la eventualele dezavantaje pe care le-ar aduce publicarea raportului de audit intern, opțiunile manifestate de respondenți sunt prezentate în cadrul graficului nr.4.

Grafic 4 - Dezavantajele publicării raportului de audit intern

Sursa: prelucrarea răspunsurilor la întrebarea 6 din cadrul chestionarului transmis

Dacă, în ceea ce privește eventualele beneficii aduse de publicarea raportului de audit intern, opțiunile respondenților sunt destul de dispersate, nu același lucru se poate constata referitor la potențialele dezavantaje pe care le-ar aduce o eventuală publicare a raportului de audit intern. Astfel, se remarcă în mod distinct un dezavantaj pentru care au optat peste 47% dintre respondenți (47,46%) și anume *riscul ca informațiile prezentate să nu fie înțelese corect de către utilizatorii rapoartărilor financiare, ceea ce în final ar dăuna atât transparenței (deoarece se percepe un mesaj greșit), cât și procesului decizional*. Unii dintre respondenți, ca un comentariu la chestionarul transmis, au apreciat că, din cauza riscului ca informațiile prezentate în raportul de audit intern să nu fie înțelese corect de către o gamă largă de utilizatori, poate că ar fi mai bine să se opteze pentru publicarea unui raport de audit intern într-o formă mai simplificată, unde informațiile să fie prezentate într-un mod facil și ușor de înțeles, cu punerea accentului pe aspectele cele mai semnificative constatate de către auditorul intern.

Ultima întrebare la care respondenții au fost invitați să răspundă a dorit să pună în evidență opinia acestora cu privire la necesitatea de a stabili drept obligație publicarea raportului de audit intern, iar în caz afirmativ pentru care dintre entități s-ar impune această obligație.

7. Considerați că publicarea raportului de audit intern ar trebui să fie o obligație:

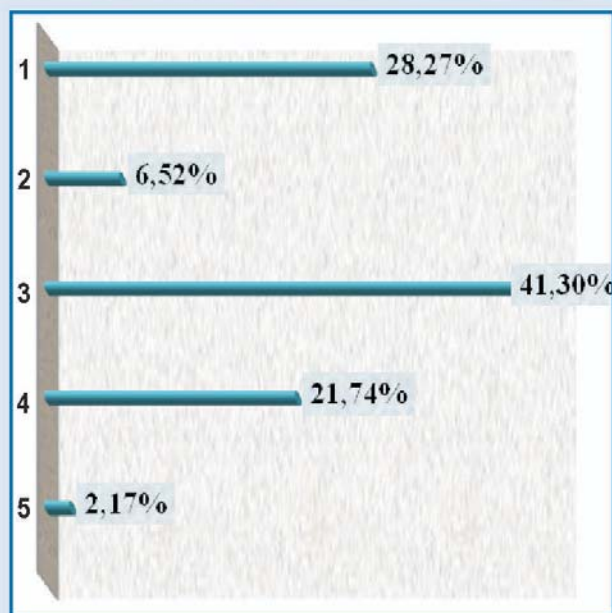
1	doar pentru entitățile sectorului public	
2	doar pentru entitățile sectorului privat	
3	pentru toate entitățile, indiferent de tipul de sector căruia îi aparțin	
4	pentru nici una, publicarea acestuia să fie o opțiune a acestora și nu o obligație	
5	altele, vă rugăm detaliați...	

Răspunsurile furnizate de respondenți la această ultimă întrebare se regăsesc structurate în cadrul graficului nr.5.

Analizând structura răspunsurilor furnizate de respondenți la această ultimă întrebare, se poate constata opțiunea a peste 41% dintre respondenți (41,30%) pentru a stabili drept obligație publicarea raportului de audit intern pentru toate entitățile, indiferent de tipul de sector căruia îi aparțin. Considerăm că acest rezultat este justificabil, mai ales în contextul în care am corela acest rezultat cu faptul că peste 58% dintre respondenți au susținut necesitatea și oportunitatea publicării

Grafic 5 - Publicarea raportului de audit intern - obligație sau opțiune?

Sursa: prelucrarea răspunsurilor la întrebarea 7 din cadrul chestionarului transmis

raportului de audit intern. Pentru stabilirea acestei obligații doar pentru sectorul public, s-au manifestat 28,27% dintre respondenți, în timp ce pentru sectorul privat această obligație a fost luată în considerare de doar 6,52%. De asemenea, un procent semnificativ dintre participanții la studiu (21,74%) au considerat că publicarea acestui raport în cadrul raportărilor financiare ar trebui să fie o opțiune a entității și nu o obligație impusă de un cadru reglementat. *Apreciem că, în acest caz, analiza ar fi fost utilă poate să fie mai rafinată, în sensul că poate impunerea publicării raportului de audit intern ca obligație ar trebui să țină cont de un anumit set de factori, cum ar fi:*

- *domeniul de activitate din care face parte entitatea respectivă;*
- *factorii de risc asociați respectivului sector de activitate;*
- *mărimea entității;*
- *influența acelei entități asupra domeniului de activitate în care se încadrează;*
- *indicatori cantitativi relevanți (de ex. Cifra de afaceri sau Total active, pentru entitățile din sectorul privat).*

În urma analizei datelor obținute după prelucrarea răspunsurilor, considerăm că ipoteza emisă la începutul acestei cercetări (*H: Publicarea raportului de audit intern este considerată ca fiind oportună și necesară, contribuind la creșterea transparenței necesare guvernancei corporative*) poate fi validată¹³, chiar dacă, să recunoaștem, este necesară testarea și aprofundarea acestei problematice la nivelul unui eșantion mult mai mare, astfel încât relevanța acestor rezultate să fie pe deplin recunoscută și generalizată la nivelul întregii populații.

Limitele studiului

Procentajul de răspunsuri obținut în urma realizării acestei cercetări a fost de 7,6% (46 de răspunsuri din 605). Literatura de specialitate sugerează că pentru ca rezultatele unei cercetări prin chestionar să fie considerate suficient de relevante este necesară obținerea unei rate de răspuns de minim 5%. *Însă, chiar dacă rata noastră de răspuns depășește acest prag, totuși, bunul simț nu ne permite să recunoaștem rezultatele obținute ca fiind suficient de relevante pentru a le extinde la nivelul întregii populații.* Din motive de etică deontologică și profesională, să admitem totuși limitele studiului nostru, anume că acesta s-a derulat prin intermediul chestionarului poștal, care este cunoscut ca fiind un instrument ce rareori asigură rate de răspuns foarte mari. Abordând însă o poziție pozitivă, ne permitem să apreciem că derularea acestei cercetări într-un alt context mai elaborat ar fi generat pentru această problematică un interes mult mai mare, iar rezultatele obținute s-ar fi pretat la a fi generalizate la nivelul întregii populații vizate. Importanța unui astfel de studiu constă însă în faptul că supune atenției un subiect pe cât de interesant pe atât de controversat, iar rezultatele obținute reprezintă un punct de plecare în această direcție de cercetare.

În continuare, admitem câteva dintre limitele studiului nostru:

- *Întinderea acestei cercetări pe o perioadă relativ scurtă reprezintă o limită, deoarece considerăm că prin extinderea perioadei de timp dedicată obținerii răspunsurilor, precum și prin retransmiterea unor mailuri prin care să insistăm pentru completarea acestui chestionar ar fi fost posibil să fie generat un procent de răspuns mai acceptabil.*
- *Din cauza timpului de răspuns scurt în care am dorit să ne încadrăm, în construcția chestionarului ne-am îndreptat atenția doar asupra aspectelor cele mai semnificative din tematica cercetată;*

¹³ Peste 58% dintre respondenți optând pentru necesitatea și oportunitatea publicării raportului de audit intern.

- Prin includerea și a altor aspecte și criterii în funcție de care oportunitatea și necesitatea publicării raportului de audit intern ar fi apreciată, considerăm că rezultatele obținute ar fi fost mult mai rafinate și probabil gradul de precizie al rezultatelor obținute ar fi fost mult mai ridicat.
- Realizarea acestui tip de cercetare ar fi fost mai utilă a se realiza pe eșantioane diferite de auditori interni, auditori externi și manageri, însă din cauza dificultăților de a determina trei eșantioane distincte pe cele trei categorii, dar și omogene în același timp, în acest prim stadiu al cercetărilor ne-am limitat la populația statistică reprezentată de membrii CAFR.

Concluzii și perspective generale ale cercetării

Chiar dacă aceste prime rezultate obținute nu pot fi generalizate la nivelul întregii populații, totuși considerăm că ele au importanța primelor cercetări efectuate pe această direcție la nivel național. **Din acest punct de vedere, apreciem că ar fi necesară reluarea și dezvoltarea acestei cercetări la un nivel mai aprofundat, eventual cu aportul comun al unei echipe de specialiști, care să beneficieze de suportul principalelor organisme profesionale care coordonează profesia contabilă.**

Faptul că totuși dintre cei chestionați peste 58% au recunoscut importanța pe care ar avea-o publicarea raportului de audit intern în contextul asigurării unui grad ridicat de transparență, ne determină să afirmăm că această problematică merită cu adevărat să fie supusă mai temeinic atenției specialiștilor atât din domeniul practic, cât și din domeniul teoretic.

În urma cercetării efectuate, apreciem că se impune obligatoriu ca o eventuală cercetare pe aceeași tematică să fie realizată pe câteva eșantioane distincte (auditori interni, auditori externi, manageri și eventual membri ai comitetelor de audit), deoarece considerăm că precizia rezultatelor obținute ar fi mult mai mare dacă am putea să analizăm corelațiile dintre postura celui care răspunde¹⁴ și opțiunile manifestate. S-ar putea constata astfel validarea unei ipoteze de lucru pentru un eșantion, în timp ce pentru alt eșantion aceeași ipoteză de lucru să fie respinsă.

În concluzie, în contextul presiunilor care se manifestă la nivel general pentru a asigura cadrul necesar pentru o guvernare corporativă eficientă, modul în care este asigurată transparența raportărilor financiare ale entităților rămâne un subiect de mare interes, iar gradul în care această transparență este influențată de includerea și a altor rapoarte în categoria celor uzuale deja suscită un interes semnificativ, mai ales din punctul de vedere al părților interesate ale unei entități, îndeosebi investitorii, a căror încredere în credibilitatea raportărilor financiare a fost oarecum zdruncinată în urma evenimentelor care au avut loc în ultimii doi ani la nivel internațional și care au afectat pe scară largă întreaga economie mondială.

Bibliografie

- Gordon, L.A. & Smith K.J. (1992). *Postauditing capital expenditures and firm performance*, Accounting, Organizations and Society, November, pp.741-757.
- Gramling, A.A. & Marletta M.J. & Church B.K.(2004), *The role of the internal audit function in corporate governance: A synthesis of the extant internal audit literature and directions for future research*, Journal of Accounting Literature, no.23, pp. 194-244
- Holt P.T. & DeZoort, F.T., (2006), *The Effects of Internal Audit Report Disclosure on Perceived Financial Reporting Reliability*, Working Paper, University of Alabama, December
- Institute of Internal Auditors Research Foundation IIARF (2003), *Research Opportunities in Internal Auditing*, Altamonte Springs, Florida.
- Lapides, P. D.& Beasley M. S & Carcello J. V.& DeZoort F, T, Hermanson, D. R. & Neal T, L. (2007), *21st-century Governance and Audit Committee Principles*. Kennesaw State University: Corporate Governance Center
- Prawitt, D.F. & Smith J.L. & Wood D.A.(2006), *Internal audit function characteristics and earnings management*. Working paper, Brigham Young University, July.
- Rezaee, Z. (2002), *Internal auditors' roles in the prevention, detection, and correction of financial statement fraud*, Internal Auditing, Vol.17 no.3, pp.13-21.
- Rotariu T., Iluț P.(2006), *Ancheta sociologică și sondajul de opinie: teorie și practică*, Ed. a 2-a, Editura Polirom, Iași
- Schneider, A. & Wilmer N. (1990), *A test of audit deterrence to financial reporting irregularities using randomized response technique*, The Accounting Review, vol. 65 no.3, pp.668-681

¹⁴ Mai ales dacă avem în vedere interesele destul de diferite pe care le manifestă aceste eșantioane și care uneori pot intra într-o oarecare contradicție.

O abordare predictivă a informațiilor misiunii de audit intern în entitățile sectorului public

Aurelia ȘTEFĂNESCU*, Eugeniu ȚURLEA** & Bogdan Gabriel VASILCIUC***

Abstract

A Predictive Approach of the Information Gathered within the Internal Audit Engagement in Public Sector Entities

The current economic environment, characterized by the ascending trend of public resources with impact on the organizational structures and implicitly on the performance of entities and quality of offered services, requires a new approach of internal audit engagements in the public sector. This fundamental research shapes a predictive approach on the information collected in internal audit engagements at public sector level in Romania.

The research is substantiated by a synthesis of the ideas published by the national and international accounting regulators, accounting professional bodies, and works proposed for debates on this topic.

The present paper explains the concept of internal audit at national and international level, analyzes the internal audit role in public sector entities and puts forward the drawn-up of a database for the management of the information gathered within audit engagements and its further use by internal audit and management, irrespective of the typology of the public sector entities.

Key words: *internal audit, public sector entity, forecast, risk, reports regarding the areas/activities*

Cuvinte cheie: *audit intern, entitate a sectorului public, abordare predictivă, risc, rapoarte privind domeniile/activitățile*

Introducere

Recesiunea economică cu care se confruntă în prezent România generează dezechilibre la nivelul sectorului public, concretizate în limitarea resurselor publice, absența motivării resursei umane, precum și multiplicarea riscurilor și incertitudinilor.

Efectele se propagă la nivelul tuturor funcțiilor entităților sectorului public. Auditul intern reprezintă una dintre funcțiile valoroase.

Pornind de la accepțiunile atribuite auditului intern și contextul actual, prin cercetarea efectuată propunem o abordare predictivă a acestuia.

Considerăm că o astfel de abordare creează interfața atât cu viitoarele misiuni de audit, cât și cu managementul entității și accentuează calitatea duală atribuită auditului intern: creator de valoare adăugată și partener al managementului entității sectorului public.

* Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: stefanescu.aura@gmail.com

** Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: eturlea@yahoo.com

*** Drd., Academia de Studii Economice București, e-mail: bogdanvbg@yahoo.com

Metodologia cercetării

Prezenta cercetare are ca obiectiv să dezvolte conceptul de audit intern în entitățile sectorului public din perspectiva predictivă a informațiilor, a calității de creator de valoare adăugată și de partener al managementului.

Demersul cercetării are în vedere o sinteză a ideilor publicate pe această temă în literatura de specialitate, a reglementărilor elaborate de normalizatorii contabili naționali și internaționali, de organisme ale profesiei contabile.

În cadrul studierii temei propuse am utilizat o metodologie de cercetare de tip fundamental. De asemenea, am recurs la mecanisme deductive și inductive de cercetare pentru delimitarea conceptului de audit intern, elaborarea bazei de date și a rapoartelor care demonstrează abordarea predictivă a informațiilor misiunii de audit intern în entitățile sectorului public.

1. Abordări conceptuale privind auditul intern în entitățile sectorului public

În accepțiunea generală, auditul reprezintă o funcție de control și de revizie contabilă a unei entități, respectiv un proces prin care persoane competente, independente colectează și evaluează probe pentru a-și forma o opinie asupra

gradului de corespondență între cele observate și anumite criterii prestabilite (<http://www.dexonline.news20.ro>)¹.

În viziunea economică (Angelescu et al, 2001)², semnificația conceptului de audit este aceea de verificare profesională a unei informații în vederea exprimării unei opinii competente, argumentate și independente pe baza raportării unui criteriu de calitate. Asocierea termenului intern reflectă apartenența la entitate.

Din perspectiva managementului, Renard (2006)³ apreciază că auditul intern este tot ceea ce ar trebui să facă un responsabil pentru a se asigura că are un bun control asupra afacerilor dacă ar avea timp sau dacă ar ști cum să procedeze.

O definiție completă este oferită auditului intern de Institutul Auditorilor Interni (IIA): o activitate independentă și obiectivă care dă unei entități o asigurare în ceea ce privește gradul de control asupra operațiunilor, o îndrumă pentru a-i îmbunătăți operațiunile și contribuie la adăugarea unui plus de valoare. Rolul ce revine auditului intern este de a ajuta entitatea să își atingă obiectivele, evaluând printr-o abordare sistematică și metodică, procesele sale de management al riscurilor, de control și de guvernare a organizației și făcând propuneri pentru a le consolida eficacitatea.

La nivel național, încercările normalizatorilor de a defini într-o manieră originală conceptul de audit intern nu au răspuns exigențelor internaționale. Prin urmare, definiția oferită auditului intern la de către IIA, o regăsim la nivel național prin asimilarea Standardelor

Internaționale de Audit Intern, ca norme naționale de audit intern aplicabile entităților economice ale căror situații financiare anuale sunt supuse auditului financiar.

Deși auditul intern se circumscrie atât entităților economice din domeniul privat, cât și din domeniul public, cercetarea efectuată se focalizează pe auditul intern al entităților sectorului public. Această opțiune o argumentăm prin faptul că sectorul public se înscrie în relația principal-agent. O astfel de relație apare ori de câte ori bunăstarea unei persoane, numite *principal*, depinde de acțiunile alteia, denumită *agent*. Această abordare vizează dificultățile apărute în cazul informării incomplete sau asimetrice, survenite ca urmare a faptului că interesele principalului (publicului) diferă de cele ale agentului (statul și entitățile sale). Prin urmare, este necesar un mecanism prin care agentul să fie determinat să acționeze în interesul principalului.

În acest context, considerăm că auditul intern reprezintă liantul dintre public și entitățile statului. În calitate de agenți, entitățile sectorului public trebuie să comunice periodic modul de utilizare a resurselor și măsura în care obiectivele principalului (publicului, contribuabililor) au fost realizate. Astfel, un audit eficace atenuează riscurile inerente ale relației principal-agent. Waring et al (2006)⁴ consideră că principalul se bazează pe auditor pentru a-i furniza o evaluare independentă și obiectivă privind exactitatea contabilității agentului și pentru a-i oferi un raport prin care să știe dacă agentul utilizează resursele conform obiectivelor stabilite.

1 *Dicționarul explicativ al limbii române*, disponibil la <http://www.dexonline.news20.ro>

2 Angelescu, C., Ciucur, D., Niță, D., Dinu, M., Gavrilă, I. (coordonatori), *Dicționar de economie*, ediția a doua, Ed. Economică, București, 2001, pp. 44

3 Renard, J., *Théorie et pratique de l'audit interne*, 2006, Ed. d'Organisation, Paris, pp. 62

4 Waring, G., C., Lapointe, R., J., Bell, J., Cate, G., J., Funkhouser, M., Goodson, S., Heer, J., Hogan, A., Schaefer, R., *Le rôle de l'audit dans la gouvernance du secteur public*, 2006, pp. 8-11, disponibil la <http://www.theiia.org/download.cfm?file=17996>, accesat la data de 25.06.2010

Deși inițial auditul intern nu a fost considerat de către teoria de agent drept mecanismul care să asigure relația de agent, ulterior, Charreaux (citată de Bertin, 2007)⁵ a înlocuit denumirea de teorie de agent, cu cea de guvernare corporativă, conform căreia auditul intern este o componentă a mecanismului de guvernare a entității. Din această perspectivă, Saam (2007)⁶ susține că auditul intern sprijină managementul entității în realizarea obligațiilor sale și consolidează încrederea proprietarilor entității în integritatea conducerii. Abordată din punct de vedere al relației comitet de audit – audit intern, studiile efectuate (Manolescu et al, 2009)⁷ evidențiază că implicarea comitetului de audit în procesul de monitorizare a eficacității sistemelor de control intern, de audit intern și de management al riscurilor este încă timidă la nivelul entităților.

De asemenea, cercetările efectuate de către Spanhove et al (2008)⁸, Ernst & Young (2008)⁹, Macarie (2009)¹⁰ relevă abordarea tradițională a auditului intern, bazată pe activitățile relative la sistemul de control intern. Pentru Nordin Van Gansberghe (2005)¹¹ resursele limitate, varietatea riscurilor și progresul tehnologic sunt argumente în favoarea schimbării de paradigmă în auditul intern din sectorul public.

La nivel național, conceptul de audit intern în sectorul public, denumit audit public intern, definit de normalizatorii

naționali, a generat dificultăți și contradicții semantice. În această accepțiune, auditul public intern reprezintă activitatea funcțional independentă și obiectivă, care dă asigurări și consiliere conducerii pentru buna administrare a veniturilor și cheltuielilor publice, perfecționând activitățile entității publice; ajută entitatea publică să își îndeplinească obiectivele printr-o abordare sistematică și metodică, care evaluează și îmbunătățește eficiența și eficacitatea sistemului de conducere bazat pe gestiunea riscului, a controlului și a proceselor de administrare (Legea nr. 672/2002).

O analiză a acestei definiții reflectă integrarea auditului intern în ecuația risc – managementul riscurilor – guvernare corporativă la nivelul sectorului public.

În contextul actual, dominat de reducerea resurselor publice cu impact asupra completitudinii departamentelor de audit intern, asupra procesului de formare profesională continuă și cointeresării auditorilor interni prin sistemul de salarizare, considerăm că se impune abordarea auditului intern din perspectiva predictivă.

În opinia noastră, o astfel de abordare creează interfața atât cu viitoarele misiuni de audit, cât și cu managementul entității și accentuează calitatea duală atribuită auditului intern: creator de valoare adăugată și partener al managementului entității sectorului public.

2. Informațiile misiunii de audit intern în sectorul public în viziunea predictivă

Abordarea auditului intern din această perspectivă are ca fundament crearea la nivelul fiecărei entități din sectorul public a unei baze de date care să includă informații aferente misiunilor de audit privind: obiectivele misiunii, domeniul, activitățile auditate, riscurile opozabile, factorii de risc, ponderile și nivelurile de apreciere a riscurilor, precum și informații din rapoartele de audit. Din punct de vedere al tehnologiilor informatice, pentru elaborarea unei astfel de baze de date se utilizează soluții software accesibile oricărui utilizator de aplicații Office (Excel, Access) sau soluții software avansate (SQL Server, Web Developer, Visual Studio.NET, Oracle, Java), inclusiv aplicații orientate pe procese (ERP, CMS, DMS, BI), pentru a colecta informații în timp real despre procesele derulate în cadrul entității.

Pentru crearea bazei de date în scopul generării de rapoarte dedicate auditului intern și managementului entității, dintre soluțiile software menționate utilizăm programul Microsoft Access. În acest sens, prezentăm în tabelul¹² nr. 1 obiectele componente ale bazei de date, iar în Figura nr. 1, diagrama rela-

5 Bertin, E., *Audit interne*, Ed. Eyrolles, Paris, 2007, pp. 25

6 Saam N. J., *Asymmetry in information versus asymmetry in power: Implicit assumptions of agency theory?*, The Journal of Socio-Economics no. 36/2007, pp. 825–840

7 Manolescu, M., Roman A., Roman, C., Mocanu, M., *Comunicarea auditorului cu persoanele însărcinate cu guvernarea*, Revista Audit Financiar nr. 1/2010, pp. 12-17

8 Spanhove J., Gilsvan D., Verhoest K., *La situation actuelle de la fonction d'audit interne dans les differentes autorités publiques belges*, disponibil la http://soc.kuleuven.be/sbov/ned/studiedag/pdf/20080526_presentatie.pdf, 2008

9 Ernst & Young, *La gestion des risques et le contrôle interne dans le secteur public*, Paris, disponibil la www.ey.com/fr/secteurpublic, 2008

10 Macarie, F., C., *Auditul operațional în organizațiile publice - suport al performanței manageriale*, Revista Audit Financiar nr. 2/2009

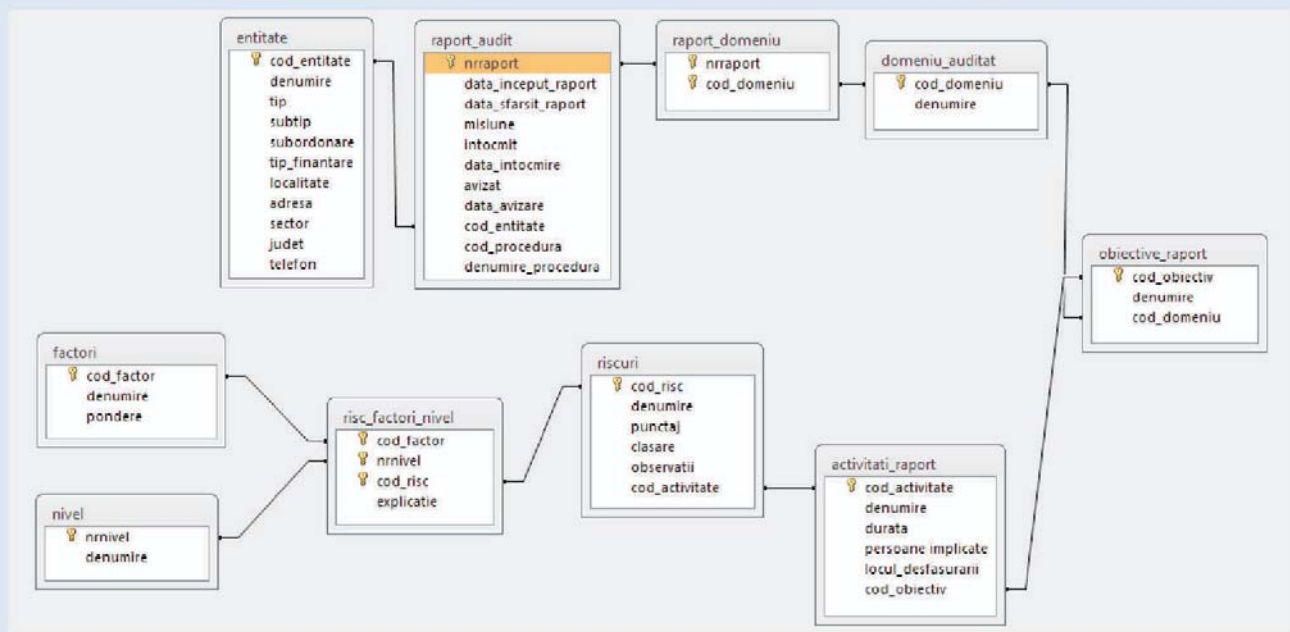
11 Nordin Van Gansberghe, C., *Internal Auditing in the public sector*, The Internal Auditor, Vol. 62, Issue 4, 2005, pp. 69-73

12 Tabelele și figurile din cadrul cercetării reprezintă concepția proprie a autorilor

Tabel 1 - Obiectele bazei de date

Nume obiect	Descriere
Entitate	Gestionează elementele de identificare ale entităților sectorului public
Raport_audit	Gestionează elementele de identificare ale raportului de audit
Domeniu_auditat	Gestionează elementele de identificare ale domeniului supus auditului
Raport_domeniu	Corelează elementele comune raportului de audit și domeniului supus auditului
Obiective_raport	Gestionează obiectivele misiunii de audit
Activitati_raport	Gestionează activitățile specifice obiectivelor
Riscuri	Gestionează riscurile la care sunt expuse activitățile
Factori	Gestionează factorii și ponderea acestora în aprecierea finală
Nivel	Gestionează nivelurile disponibile pentru încadrarea factorilor de risc
Risc_factori_nivel	Corelează elementele comune riscurilor, factorilor și nivelurilor de risc

Figura 1 - Diagrama relațională

țională care conferă funcționalitate aplicației.

Evaluarea riscurilor reprezintă o etapă semnificativă a misiunii de audit public intern. Prin urmare, un prim proces derulat în cadrul unei misiuni constă în cuantificarea aprecierilor și clasificarea riscurilor identificate. În acest sens, pre-

zentăm secvențial demersul auditorului intern privind riscurile:

- Stabilirea criteriilor de analiză a riscului, astfel: aprecierea controlului intern, aprecierea cantitativă și aprecierea calitativă;
- Stabilirea nivelului riscului pentru fiecare criteriu, prin utilizarea unei

scări de valori pe trei nivele, astfel: aprecierea controlului intern; aprecierea cantitativă; aprecierea calitativă;

- Stabilirea punctajului total al criteriului utilizat prin atribuirea unui factor de greutate și a unui nivel de risc fiecărui criteriu, pe baza relației:

$$P_t = \sum_{i=1}^n N_i \times P_i$$

unde: P_t = punctajul total;

N_i = nivelul riscurilor pentru fiecare criteriu utilizat;

P_i = ponderea criteriilor de risc.

- Clasarea riscurilor, pe baza punctajelor totale obținute anterior, în următoarele categorii: risc mic, risc mediu, risc mare.

Complementar, demersul informatic are ca fundament un algoritm care ierarhizează activitățile în funcție de clasificarea riscurilor, evidențiat printr-o sintaxă SQL, în care funcția IIF („dacă”) are rolul de a clasifica riscurile, astfel:

```
SELECT entitate.denumire AS [Denumire entitate], entitate.tip AS [Tipologie sector], entitate.subordonare AS Subordonare, entitate.judet AS Judet, domeniu_auditat.denumire AS [Domeniul auditat], activitati_raport.denumire AS
```

```
Activitate, First(riscuri.denumire) AS Risc, Sum([nivel.nrnivel]*[pondere]/100) AS Punctaj, IIF([punctaj] Between 1 And 1.9,"mic",IIF([punctaj] Between 1.9 And 2.2,"mediu",IIF([punctaj]>=2.3,"mare")))) AS Clasare
```

```
FROM (entitate INNER JOIN raport_audit ON entitate.cod_entitate = raport_audit.cod_entitate) INNER JOIN ((domeniu_auditat INNER JOIN (obiective_raport INNER JOIN (activitati_raport INNER JOIN (nivel INNER JOIN (factori INNER JOIN (riscuri INNER JOIN risc_factori_nivel ON riscuri.cod_risc = risc_factori_nivel.cod_risc) ON factori.cod_factor = risc_factori_nivel.cod_factor) ON nivel.nrnivel = risc_factori_nivel.nrnivel) ON activitati_raport.cod_activitate = riscuri.cod_activitate) ON obiective_raport.cod_obiectiv = activitati_raport.cod_obiectiv) ON domeniu_auditat.cod_domeniu = obiective_raport.cod_domeniu) INNER JOIN raport_domeniu ON domeniu_auditat.cod_domeniu = raport_domeniu.cod_domeniu) ON raport_audit.nraport = raport_domeniu.nraport
```

```
GROUP BY entitate.denumire, entitate.tip, entitate.subordonare, entitate.judet, domeniu_auditat.denumire, activitati_raport.denumire, IIF([punctaj] Between 1 And 1.9,"mic",IIF([punctaj] Between 1.9 And 2.2,"mediu",IIF([punctaj]>=2.3,"mare"))), activitati_raport.cod_activitate, riscuri.cod_risc
```

```
HAVING (((entitate.denumire)=[Alegeti spitalul:]))
```

```
ORDER BY entitate.judet, IIF([punctaj] Between 1 And 1.9,"mic",IIF([punctaj] Between 1.9 And 2.2,"mediu",IIF([punctaj]>=2.3,"mare")))) DESC;
```

Sintaxa SQL de mai sus reprezintă o interogare (*Query2*) în cadrul aplicației Access, și este utilizată ca sursă de date pentru o nouă tabelă (*clasare_riscuri*), în care se centralizează informațiile misiunilor de audit. Procesul de creare a noii tabelă se derulează conform următoarei sintaxe SQL:

```
SELECT Query2.[Denumire entitate], Query2.[Tipologie sector], Query2.
```

Figura 2 - Datele din tabela „clasare_riscuri”

Denumire entitate	Tipologie sector	Subordonare	Judet	Domeniul auditat	Activitate	Risc	Punctaj	Clasare
Spitalul Universitar de Urgenta X	sanatate, spital universitar	centrala	Bucuresti	Achizitii publice	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii publice	Inexistenta procedurilor care sa reglementeze activitatea	2.75	mare
Spitalul Universitar de Urgenta X	sanatate, spital universitar	centrala	Bucuresti	Achizitii publice	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii publice	Inexistenta Regulamentului de Organizare	2.2	mediu
Spitalul Universitar de Urgenta X	sanatate, spital universitar	centrala	Bucuresti	Achizitii publice	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii publice	Inexistenta Organigramei	3.55	mare
Spitalul Universitar de Urgenta X	sanatate, spital universitar	centrala	Bucuresti	Achizitii publice	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii publice	Inexistenta circuitului documentelor	2.8	mare
Spitalul Universitar de Urgenta X	sanatate, spital universitar	centrala	Bucuresti	Achizitii publice	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii publice	Neactualizarea fiselor de post	2.1	mediu
Spitalul Universitar de Urgenta X	sanatate, spital universitar	centrala	Bucuresti	Achizitii publice	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii publice	Nerespectarea principiului separarii sarcinilor de serviciu	2.35	mare
Spitalul Universitar de Urgenta X	sanatate, spital universitar	centrala	Bucuresti	Achizitii publice	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii publice	Necuprinderea atributiilor stabilite prin ROF in fisele posturilor	3.35	mare

Subordonare, Query2.Judet, Query2.
[Domeniul auditat], Query2.Activitate,
Query2.Risc, Query2.Punctaj, Query2.
Clasare INTO clasare_riscuri

FROM Query2;

Prin consultarea tabelii *clasare_riscuri*, raportată la tipologia entităților sectorului public, auditorul va avea la dispoziție o situație privind domeniile și activitățile circumscrise misiunii de audit intern, clasificate în funcție de nivelul de expunere al riscurilor semnificative. Cu titlu de exemplu, prezentăm tabela obținută la nivelul unui spital public (Figura nr.2):

De asemenea, utilizând tabela *clasare_riscuri*, se obțin rapoarte utile atât pentru viitoarele misiuni de audit, cât și pentru managementul entității sectorului public. Cu titlu exemplificativ, prezentăm următoarele rapoarte cu rol predictiv:

- Raport privind activitățile expuse riscurilor semnificative din cadrul entității sectorului public;
- Raport privind domeniile expuse riscurilor semnificative din cadrul entității sectorului public;
- Raport privind activitățile expuse riscurilor semnificative în funcție de tipologia entităților sectorului public;
- Raport privind domeniile expuse riscurilor semnificative în funcție de

tipologia entităților sectorului public;

- Raport privind activitățile expuse riscurilor semnificative în funcție de tipologia și gradul de subordonare al entităților sectorului public;
- Raport privind domeniile expuse riscurilor semnificative în funcție de tipologia și gradul de subordonare al entităților sectorului public.

Raportul privind activitățile expuse riscurilor semnificative din cadrul entității sectorului public oferă informații privind organizarea viitoarei misiuni de audit intern, indicând activitățile cele mai expuse riscurilor, care impun în viitor o analiză aprofundată. În cazul unui spital public, raportul privind activitățile expuse riscurilor semnificative se prezintă astfel (Figura nr. 3).

Prin comensurarea riscurilor pe activități, la nivelul entității se identifică domeniul/domeniile cu riscurile cele mai ridicate, prin intermediul *Raportului privind domeniile expuse riscurilor semnificative din cadrul entității publice*. Astfel, aceste domenii vor fi atent monitorizate de către auditori și management, pentru a preveni sau anula efectul producerii lor.

Raportul privind activitățile expuse riscurilor semnificative în funcție de tipologia entităților sectorului public, respec-

Rolul ce revine auditului intern este de a ajuta entitatea să își atingă obiectivele, evaluând printr-o abordare sistematică și metodică, procesele sale de management al riscurilor, de control și de guvernare a organizației și făcând propuneri pentru a le consolida eficacitatea

Figura 3 - Raport privind activitățile expuse riscurilor semnificative din cadrul entității sectorului public

Entitate publica auditata	Domeniul auditat	Activitate auditata	Riscuri semnificative identificate
Spitalul Universitar de Urgenta x	Achizitii	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii publice	Nerespectarea principiului separarii sarcinilor de serviciu Necuprinderea atributiilor stabilite prin ROF in fisele posturilor Inexistenta procedurilor care sa reglementeze activitatea Inexistenta Organigramei Inexistenta circuitului documentelor

Sunday, August 01, 2010 Page 1 of 1

Figura 4 - Raport privind activitățile expuse riscurilor semnificative în funcție de tipologia entităților sectorului public

Tipologie entitate publica auditata	Domeniul auditat	Activitate auditata	Riscuri semnificative identificate
sanatate, spital clinic	Achizitii publice	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii	Inexistenta circuitului documentelor
			Inexistenta Organigramei
			Inexistenta procedurilor care sa reglementeze activitatea
			Necuprinderea atributiilor stabilite prin ROF în fisele posturilor
			Nerespectarea principiului separarii sarcinilor de serviciu
sanatate, spital universitar	Achizitii publice	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii	Inexistenta circuitului documentelor
			Inexistenta Organigramei
			Inexistenta procedurilor care sa reglementeze activitatea
			Necuprinderea atributiilor stabilite prin ROF în fisele posturilor
			Nerespectarea principiului separarii sarcinilor de serviciu

Figura 5 - Raport privind activitățile expuse riscurilor semnificative în funcție de tipologia sectorului public

Tipologia sectorului public	Domeniul auditat	Activitate auditata	Riscuri semnificative identificate
sanatate	Achizitii	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii publice	Nerespectarea principiului separarii sarcinilor de serviciu
			Necuprinderea atributiilor stabilite prin ROF în fisele posturilor
			Inexistenta procedurilor care sa reglementeze activitatea
			Inexistenta Organigramei
			Inexistenta circuitului documentelor

Sunday, August 01, 2010 Page 1 of 1

Figura 6 - Raport privind activitățile expuse riscurilor semnificative în funcție de tipologia și gradul de subordonare al entităților sectorului public

Tipologie sector public	Grad de subordonare	Domeniul auditat	Activitate	Risc
sanatate	centrala	Achizitii publice	Sistemul de organizare si functionare a biroului de achizitii publice	Nerespectarea principiului separarii sarcinilor de serviciu
				Necuprinderea atributiilor stabilite prin ROF în fisele posturilor
				Inexistenta procedurilor care sa reglementeze activitatea
				Inexistenta Organigramei
				Inexistenta circuitului documentelor

Sunday, August 01, 2010 Page 1 of 1

Figura 7 - Interfață de lucru pentru accesarea rapoartelor, printarea și exportul datelor în format XML

tiv *Raportul privind domeniile expuse riscurilor semnificative în funcție de tipologia sectorului public (sănătate, învățământ, administrație publică)* oferă, la nivelul ordonatorilor superiori de credite (principali, secundari) și al instituției superioare de audit, o viziune asupra activităților și domeniilor vulnerabile din sistemul public de învățământ, sănătate, administrație publică. Cu titlu de exemplu, prezentăm *Raportul privind activitățile expuse riscurilor semnificative din cadrul sectorului public de sănătate*, elaborat la nivelul ordonatorului principal de credite (Figura nr. 4).

Dacă avem în vedere tipologia sectorului public, *Raportul privind activitățile expuse riscurilor semnificative* se prezintă ca în Figura nr. 5.

Circumscrie și tipologiei subordonării entităților sectorului, se obțin informații exhaustive privind riscurile la care sunt expuse activitățile și domeniile entităților de subordonare centrală și locală, reunite în *Raportul privind activitățile expuse riscurilor semnificative în funcție de tipologia și gradul de subordonare al entităților sectorului public* respectiv *Raportul privind domeniile expuse riscurilor semnificative în funcție*

de tipologia și gradul de subordonare al entităților sectorului public. Spre exemplu, la nivelul Ministerului Sănătății pot fi monitorizate domeniile și activitățile vulnerabile riscurilor din sectorul pe care îl finanțează. (Figura nr. 6).

Pentru exploatarea eficientă a obiectivelor de lucru (tabele, interogări, formulare, rapoarte), prezentăm, în figura nr.7, o interfață (formular) prin intermediul căreia rapoartele prezentate se pot accesa, lista sau exporta în alte aplicații (format XML).

Utilitatea exportului de date în format XML constă în dezvoltarea unui mediu de lucru colaborativ, generator de plusvaloare la nivelul entităților superioare (ordonatori principali și secundari de credite) de subordonare centrală și locală, care folosesc sisteme informatice incompatibile cu ale entităților subordonate. Prin urmare, la aceste nivele, informațiile misiunilor de audit primite de la entitățile subordonate se pot centraliza într-o bază de date comună, care le oferă completitudine asupra domeniilor și activităților care trebuie monitorizate, îmbunătățite sau eliminate.

Analizate la timpul prezent, tehnologiile informatice disponibile pe piața de soft-

ware, oferă alternative multiple care susțin abordarea predictivă a informațiilor misiunilor de audit intern în entitățile sectorului public. Alegerea variantei optime are la bază tipologia sectorului public, particularitățile entităților și resursele financiare alocate pentru această destinație.

Într-un mediu dinamic, entitățile au la dispoziție soluții certificate ISO, ale căror standarde de implementare presupun o analiză pertinentă a sistemului informatic și implicit respectarea unor proceduri interne. Astfel de soluții se înscriu în categoria aplicațiilor software pentru managementul documentelor (DMS) sau managementul conținutului (CMS).

În domeniul analizei de conținut, se pot utiliza soluții software de tipul business intelligence (BI) pentru generarea de rapoarte, analize grafice, depozite de date etc. Toate acestea reprezintă alternative viabile la soluțiile clasice, apreciate ca desuete, dar care oferă o rezolvare imediată a cererilor în materie de tehnologii informatice la nivelul sectorului public, cu resurse intelectuale, financiare, materiale și de timp limitate.

De asemenea, administrarea facilă, costurile reduse de achiziționare a licenței, spațiul redus de stocare a datelor, instrumentele de prelucrare și analiză a datelor, precum și posibilitățile de integrare cu alte aplicații distribuite din arhitectura sistemului de bază, sunt argumentele utilizării Microsoft Access ca soluție software pentru atingerea obiectivelor cercetării noastre.

Concluzii

Cercetarea efectuată evidențiază că abordările conceptului de audit intern sunt variate, datorită multiplelor fațete ale acestuia la nivelul entităților sectorului public.

Astfel, considerăm că abordarea predictivă a informațiilor misiunii de audit intern răspunde nevoilor reale ale entităților sectorului public, indiferent de tipologia acestora, în termeni de cost, oportunitate și valoare adăugată.

În opinia noastră, crearea la nivelul fiecărei entități din sectorul public a unei

baze de date care să includă informații aferente misiunilor de audit permite, prin intermediul rapoartelor generate, o abordare integrată a domeniilor și activităților vulnerabile riscurilor, utilă auditorilor interni pentru viitoarele misiuni de audit, dar și managementului, în procesul decizional.

Acknowledgement

Această cercetare este finanțată de CNC SIS-UEFISCSU, prin proiectul nr. 360/01.10.2007 PNII - IDEI, cod proiect ID_1015/2007, *Actual și perspectivă în auditul financiar al instituțiilor publice*.

This work was supported by CNC SIS-UEFISCSU, project no. 360/01.10.2007 PNII - IDEI, code ID_1015/2007, *Actuality and perspective within the financial audit of the public entities*.

Bibliografie

- Angelescu, C., Ciucur, D., Niță D., Dinu, M., Gavrilă, I. (coordonatori), *Dicționar de economie*, ediția a doua, Ed. Economică, București, 2001
- Bertin, E., *Audit interne*, Ed. Eyrolles, Paris, 2007
- Ernst & Young, *La gestion des risques et le contrôle interne dans le secteur public*, Paris, disponibil la www.ey.com/fr/secteurpublic, 2008, accesat la data de 30.08.2009
- Macarie, F., C., *Auditul operațional în organizațiile publice - suport al performanței manageriale*, Revista Audit Financiar nr. 2/2009
- Manolescu, M., Roman A., Roman., C., Mocanu, M., *Comunicarea auditorului cu persoanele însărcinate cu guvernarea*, Revista Audit Financiar nr. 1/2010
- Nordin Van Gansberghe, C., *Internal Auditing in the public sector*, The Internal Auditor, Vol. 62, Issue 4, 2005
- Popa Gh., Udrică M., Manole A., Vasilciuc B., Gârbă M., *SQL Server*, Ed. Economică, București, 2006,
- Popa Gh., Udrică M., Vasilciuc B., *Baze de date Access. Culegere de probleme*, Ed. Cison, București, 2004
- Renard, J., *Théorie et pratique de l'audit interne*, Ed. d'Organisation, Paris, 2006
- Saam N. J., *Asymmetry in information versus asymmetry in power: Implicit assumptions of agency theory?*, The Journal of Socio-Economics 36, 2007
- Spanhove J., Gilsvan D., Verhoest K., *La situation actuelle de la fonction d'audit interne dans les différentes autorités publiques belges*, disponibile la http://soc.kuleuven.be/sbov/ned/studiedag/pdf/20080526_presentation.pdf, accesat la data de 07.03.2010
- Țurlea E., Ștefănescu A., *Internal audit and risk management in public sector entities, between tradition and actuality*, Conferința Internațională Challenges Of Contemporary Knowledge-Based Economy, 13-14 noiembrie 2009, Alba Iulia, publicat în Annales Universitatis Apulensis, Series Oeconomica
- Waring, G., C., Lapointe, R., J., Bell, J., Cate, G., J., Funkhouser, M., Goodson, S., Heer, J., Hogan, A., Schaefer, R., *Le rôle de l'audit dans la gouvernance du secteur public*, 2006, pp. 8-11, disponibil la <http://www.the-ia.org/download.cfm?file=17996>, accesat la data de 25.06.2010
- ****Dicționarul explicativ al limbii române*, la adresa <http://www.dexonline.news20.ro>, accesat la data de 20 iunie 2010;
- *** Legea nr. 672/19.12.2002 *privind auditul public intern*, publicată în Monitorul Oficial nr. 953/24.01.2002;
- *** Normele profesionale ale auditului intern, disponibile pe www.cafr.ro, 20 iunie 2010
- *** Standarde de Audit Intern, disponibile pe www.cafr.ro, 20 iunie 2010;

Definirea și recunoașterea instrumentelor financiare. Studiu de caz privind Forex Rolling Spots

Bogdan DIMA*, Ștefana DIMA (CRISTEA)** & Carmen ANGYAL***

Abstract

Financial Instruments: Presentation and Recognition. Case Study on Forex Rolling Spots

The current international economic and financial crisis has determined the financial information users to give a special attention to the financial instruments' field. An increased interest in this direction has been shown also by the recent projects of The International Accounting Standards Board (IASB) and The International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). Thus, the present paper analyses the implementation possibilities of the International Financial Reporting Standards (IAS/IFRS) issued by IASB regarding the classification of financial instruments by taking into consideration the current Romanian legislation; in addition, the case study aims at clarifying the initial recognition of Forex rolling spots.

Key words: *financial instruments, IAS/IFRS, Forex, rolling spots*

Cuvinte cheie: *instrumente financiare, IAS/IFRS, Forex, rolling spots*

Introducere

Prezentul articol analizează posibilitățile de implementare și asimilare a prevederilor Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IAS/IFRS) emise de IASB referitor la sfera și conținutul instrumentelor financiare în contextul actualului cadru legislativ din România.

Din punct de vedere metodologic se apelează la o abordare comparativă a modalităților de tratare de către IFRS a substanței economice și a tipologiei instrumentelor financiare vizavi de legislația din România în domeniu. De asemenea, studiul de caz dorește să clarifice modalitatea de tratare a tranzacțiilor *Forex rolling*, chestiune a cărei importanță este vitală în etapa actuală a evoluției pieței de capital din România, la care se adaugă și implicațiile legate de recunoașterea în contabilitatea entităților implicate a unor atari tranzacții, dar și de auditarea instrumentelor financiare complexe. Acest ultim aspect face de fapt obiectul unui proiect preliminar al IAASB, emis în octombrie 2009, menit să revizuiască *International Auditing Practice Statement (IAPS) 1012, „Auditing Derivative Financial Instruments”*.

Așadar, principalul argument al unei atare abordări este asociat principiului promovat de către standardele internaționale

* Profesor univ.dr., Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, e-mail: bogdandima2001@gmail.com

** Lector univ.dr., Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" din Arad, Facultatea de Științe Economice, e-mail: stefana_cristea@yahoo.it

*** Drd., președinte-director general Romcapital SA, e-mail: carmen.angyal@romcapital.ro

privind prevalența luării în considerare a conținutului economic al unei operațiuni în raport de definierea sa juridică în evidențierea și tratarea sa în cadrul situațiilor financiare (*substance over form principle*). Acest principiu este recunoscut de către OMFP 3055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene. Astfel, în Anexa din 10 noiembrie 2009 (M.O. 766 bis / 10.11.2009) se precizează la Art. 46 al.1: „(1) *Principiul prevalenței economice asupra juridicului. Prezentarea valorilor din cadrul elementelor din bilanț și contul de profit și pierdere se face ținând seama de fondul economic al tranzacției sau al operațiunii raportate, și nu numai de forma juridică a acestora*”. Iar în ceea ce privește cadrul de referință, acesta rezidă în interpretarea prevederilor IAS 32, IAS 39, IFRS 7 și IFRS 9 (Standardele internaționale de raportare financiară emise până la ora actuală de IASB), precum și ale Cadrului Conceptual al IASB.

Referitor la analiza naturii tranzacțiilor cu instrumente financiare în cazul exemplificat al *Forex rolling spots*, principala concluzie a acestei lucrări este aceea că respectivele tranzacții pot fi asimilate unor tranzacții cu **instrumente financiare derivate pe mărfuri cu decontare netă pe numerar, ce trebuie evaluate la o valoare justă în funcție de profit sau pierdere și care sunt deținute în vederea vânzării, instrumente recunoscute ca atare de către legislația din România**. Principalele elemente ale argumentației propuse pot fi sintetizate astfel: 1) activele libelate în monede străine, tranzacționate pe piața Forex în ipostaza de active-suport, nu pot fi considerate active financiare monetare fiind necesară asimilarea lor cu instrumentele financiare non-monetare; 2) *rolling spots* reprezintă contracte în marjă care nu implică livrarea fizică a activului-suport; 3) drepturile și obligațiile părților sunt stabilite la un moment ulterior inițierii acestui tip de contracte.

1. Definierea instrumentelor financiare

Relevanța definirii instrumentelor financiare a crescut de-a lungul timpului sub impactul internaționalizării afacerilor și globalizării financiare. Mai mult ca niciodată actuala turbulență economico-financiară a subliniat nevoia de definiții și interpretări detaliate ale aspectelor legate de modul de funcționare a acestor instrumente financiare.

În acest context procesul de convergență contabilă internațională desfășurat de IASB și FASB a dus la emiterea,

până la ora actuală, a patru standarde de profil. Prin urmare, referitor la **definierea instrumentelor financiare**, IAS 32 *FINANCIAL INSTRUMENTS: PRESENTATION* precizează faptul că respectivele reprezintă contracte care dau naștere unui activ financiar pentru o entitate și, corelativ, unui pasiv financiar sau unui instrument de capital pentru o altă entitate.

La rândul lor, **activele financiare** sunt definite drept orice activ care este:

- a. Numerar;
- b. Un instrument de capital al altei entități;
- c. Un drept contractual:
  - de a primi numerar sau un alt activ financiar de la o altă entitate;
  - de a schimba active sau pasive financiare cu o altă entitate în condiții care sunt potențial favorabile;
- d. Un contract care va fi în mod cert sau potențial acoperit cu propriile instrumente de capital ale entității și care este:
  - un non-derivat pentru care entitatea este sau poate fi obligată să primească un număr variabil din propriile instrumente de capital sau
  - un derivat care este sau poate fi acoperit altfel decât prin schimbul unei cantități fixe de numerar sau alt activ financiar contra propriilor instrumente de capital ale entității. În acest scop, instrumentele de capital ale entității nu includ instrumente care sunt ele însele contracte de primire sau livrare viitoare a propriilor instrumente de capital ale entității.

Similar, **pasivele financiare** reprezintă orice pasiv care este:

- a. O obligație contractuală:
  - de a furniza numerar sau un alt activ financiar către o altă entitate sau
  - de a schimba active sau pasive financiare cu o altă entitate în condiții care sunt potențial nefavorabile;
- b. Un contract care va fi în mod cert sau potențial acoperit cu propriile instrumente de capital ale entității.

Se cuvine remarcat faptul că principiul fundamental adoptat de către IAS 32 în clasificarea instrumentelor și activelor financiare este acela conform căruia delimitarea dintre acestea trebuie făcută în raport de substanța contractului care definește drepturile și obligațiile subsecvente și nu în raport de aspectele legale formale.

Astfel, emitentul trebuie să le clasifice la data emiterii lor inițiale și să nu schimbe această clasificare în funcție de evoluțiile ulterioare (IAS 32.15).

Per ansamblu, instrumentele financiare pot fi clasificate în:

- A) Instrumente financiare primare (de încasat, de primit și instrumente de capital) și, respectiv,
- B) Instrumente financiare derivate (opțiuni, contracte futures și forward, acorduri swap pe dobânzi sau valute).

Dintre aceste două categorii, **instrumentele financiare derivate creează drepturi și obligații care au ca efect transferul între părțile implicate a unui set de riscuri subsecvente instrumentelor financiare primare care servesc drept suport**. Aceste instrumente dau un drept contractual unei părți de a schimba active sau pasive financiare cu o altă parte în condiții care sunt potențial favorabile sau generează o obligație contractuală de a efectua un astfel de schimb în condiții care sunt potențial nefavorabile. Cu toate acestea, în general, aceste instrumente nu conduc la transferul efectiv al instrumentelor financiare primare care servesc drept suport, nici la încheierea contractului și nici la maturitatea acestuia. Unele instrumente de acest tip încorporează simultan atât dreptul, cât și obligația de a efectua un schimb. Deoarece termenii acestui schimb sunt stabiliți la începutul contractului, iar valorile de piață ale instrumentelor suport se modifică, acești termeni pot deveni până la maturitate fie favorabili, fie nefavorabili. Astfel, valoarea de piață a instrumentelor financiare derivate este strâns asociată cu valoarea justă a instrumentelor financiare primare care le servesc drept suport. Această legătură nu este însă una de tip liniar, deoarece prețul monetar al instrumentelor derivate reflectă nu numai valoarea curentă a instrumentelor-suport, ci și anticipațiile pe care subiecții economici implicați în tranzacționarea lor le formulează cu privire la evoluția acesteia într-un orizont temporar determinat de maturitatea drepturilor și obligațiilor asociate.

Astfel, se poate remarca faptul că IAS 39 *FINANCIAL INSTRUMENTS: RECOGNITION AND MEASUREMENT* definește derivatele drept instrumente financiare care îndeplinesc următoarele trei condiții cumulative:

- Valoarea lor se modifică, ca răspuns la modificarea nivelului unei anumite rate a dobânzii, preț al unui instrument financiar, preț al unui activ real, curs de schimb, indice de prețuri, rating al unui credit, indice de credite sau orice altă variabilă care nu se află sub controlul uneia dintre părțile implicate;

- Nu necesită o investiție inițială netă sau necesită o investiție inițială netă a cărei valoare este inferioară altor tipuri de contracte care se așteaptă să aibă evoluții similare ca răspuns la modificările condițiilor de piață și
- Au maturitatea la o dată viitoare (sunt contracte „la termen”).

Conform IAS 39, instrumentele financiare pot fi clasificate prin prisma scopului deținerii lor în patru categorii: 1) active sau pasive financiare la valoarea justă în funcție de profit sau pierdere; 2) investiții deținute până la maturitate; 3) împrumuturi și valori de primit și 4) active financiare disponibile pentru vânzare.

1) Astfel, **un activ sau un pasiv financiar la valoarea justă în funcție de profit sau pierdere** este un activ sau un pasiv financiar care îndeplinește una din următoarele condiții:

a) **este clasificat ca fiind „deținut pentru tranzacționare”**. Această clasificare se face dacă activul sau pasivul financiar este:

- i) achiziționat în scopul vânzării sau recumpărării într-un termen scurt;
- ii) parte a unui portofoliu de instrumente financiare identificabile care sunt gestionate împreună și pentru care există evidențe ale unor operațiuni recente de obținere a unor profituri pe termen scurt;
- iii) un derivat (cu excepția derivatelor care reprezintă contracte de garanție financiară sau instrumente de hedge, desemnate astfel în mod explicit și utilizate efectiv în acest scop).

b) **este desemnat ca atare după o recunoaștere inițială de către entitatea deținătoare**. O astfel de desemnare se poate face dacă aceasta elimină sau reduce într-o măsură semnificativă o inconsistență în evaluarea activului sau pasivului sau în recunoașterea câștigurilor sau pierderilor asociate cu acestea care ar rezulta din aplicarea unei baze diferite de evaluare; de asemenea, desemnarea ca atare se poate face dacă activul sau pasivul fac parte dintr-un grup de instrumente financiare care sunt gestionate și a căror performanță este evaluată pe baza valorii juste în conformitate cu un plan de management al riscului sau cu o strategie investițională, iar informațiile despre acest grup de instrumente financiare sunt corespunzător dis-

...valoarea de piață a instrumentelor financiare derivate este strâns asociată cu valoarea justă a instrumentelor financiare primare care le servesc drept suport

tribuite în cadrul entității deținătoare către managementul de vârf (de exemplu, consiliul de administrație, comitetul director sau managerul executiv).

În acest context, **valoarea justă** este suma pentru care un activ poate fi schimbat sau un pasiv poate fi acoperit pe baza acordului de voință între două părți care se angajează în cunoștință de cauză într-o tranzacție de piață.

2) Investițiile deținute până la maturitate sunt active financiare non-derivate cu plăți determinate sau determinabile și cu maturitate prestabilită pe care o entitate are intenția și posibilitatea să le dețină până la această maturitate, altele decât cele pe care:

- (i) după recunoașterea inițială entitatea le desemnează ca fiind active sau pasive la valoarea justă în funcție de profit sau pierdere;
- (ii) entitatea le desemnează drept active financiare disponibile pentru vânzare;
- (iii) întrunesc criteriile de definire drept împrumuturi și valori de primit.

Trebuie precizat faptul că nu pot fi clasificate drept investiții deținute până la maturitate:

- a) activele financiare care sunt atât de aproape de maturitate sau de data de exercitare încât modificarea variabilelor de piață curente relevante nu are niciun efect semnificativ asupra valorii lor juste;
- b) activele financiare pentru care entitatea a colectat o fracțiune substanțială din principal prin încasări programate sau încasări în avans;

- c) sunt generate de un eveniment izolat care este dincolo de controlul entității, este non-reproductibil și nu a putut fi rezonabil anticipat de către entitate.

Această categorie este desemnată să reflecte investițiile în obligațiuni sau alte instrumente de datorie pe care entitatea nu intenționează să le vândă până la maturitate indiferent de modificările survenite în prețul lor de piață sau în poziția sau performanța sa financiară. Astfel, un activ financiar nu poate fi clasificat ca fiind deținut până la maturitate dacă entitatea deținătoare este pregătită să-l vândă ca reacție la variațiile survenite în rata dobânzii prevalente pe piață, în riscurile asociate deținerii și gestionării sale sau în nevoile sale de lichidități. Deoarece investițiile în acțiuni sau în alte instrumente de capital nu au în general o maturitate predeterminată sau determinabilă, astfel de instrumente nu pot fi clasificate în această categorie.

3) Împrumuturile și valorile de primit sunt active financiare non-derivate cu plăți determinate sau determinabile care nu sunt cotate pe o piață activă, altele decât:

- a) cele pe care entitatea intenționează să le vândă imediat sau într-un viitor apropiat și care vor fi clasificate drept active financiare deținute pentru tranzacționare sau cele pe care după recunoașterea inițială entitatea le desemnează ca fiind active sau pasive la valoarea justă în funcție de profit sau pierdere;
- b) cele pe care entitatea le desemnează drept active financiare disponibile pentru vânzare;
- c) cele pentru care deținătorul poate să nu-și recupereze într-o măsură semnificativă investiția inițială din cauze distincte de cele aferente deteriorării condițiilor de creditare și care vor fi desemnate drept active financiare disponibile pentru vânzare.

În raport de această definiție, se poate remarca faptul că un interes deținut de către entitate în cadrul unei structuri care grupează diverse active care nu sunt împrumuturi sau valori de primit (de exemplu, o participare la un fond mutual sau la un alt tip de fond de investiții) nu reprezintă în sine un împrumut sau o valoare de primit.

4) Activele financiare disponibile pentru vânzare sunt acele active financiare non-derivate, explicit desemnate ca fiind disponibile pentru vânzare sau care nu sunt clasificate într-una din celelalte trei categorii.

Este de asemenea interesant de notat faptul că legislația din România adoptă un punct de vedere conceptual și termino-

logic asemănător (Legea nr. 297/2004 privind piața de capital, art.2.11., art.2.12.):

„instrumente financiare înseamnă:

- a) valori mobiliare;
- b) titluri de participare la organismele de plasament colectiv;
- c) instrumente ale pieței monetare, inclusiv titluri de stat cu scadența mai mică de un an și certificate de depozit;
- d) contracte futures financiare, inclusiv contracte similare cu decontare finală în fonduri;
- e) contracte forward pe rata dobânzii;
- f) swap-uri pe rata dobânzii, pe curs de schimb și pe acțiuni;
- g) opțiuni pe orice instrument financiar prevăzut la lit.a) – d), inclusiv contracte similare cu decontare finală în fonduri; această categorie include și opțiuni pe curs de schimb și pe rata dobânzii;
- h) instrumente financiare derivate pe mărfuri;
- i) orice alt instrument admis la tranzacționare pe o piață reglementată într-un stat membru sau pentru care s-a făcut o cerere de admitere la tranzacționare pe o astfel de piață”.

De asemenea: „instrumente financiare derivate – instrumentele definite la pct.11 lit.d), g), h), combinații ale acestora, precum și alte instrumente calificate astfel prin reglementări ale C.N.V.M.”.

2. Abordarea tranzacțiilor forex rolling spots

2.1. Definirea rolling spot-urilor valutare

Globalizarea financiară a condus nu doar la inovarea de noi instrumente financiare, ci și la crearea pieței Forex, care este o piață financiară internațională descentralizată de tip *over-the-counter*, pentru efectuarea de tranzacții cu valute în vederea determinării valorilor relative ale diferitelor monede¹. Tranzacționarea *over-the-counter* (OTC) sau *off-exchange* se referă la tranzacționarea de instrumente financiare direct între două părți, spre deosebire de tranzacționarea pe o piață organizată și reglementată prin mecanismele specifice unei case de compensație. Nu există o piață unificată sau centra-

lizată de tip Forex, complexitatea acestora ducând la imposibilitatea reglementării și supervizării transfrontaliere.

Datorită naturii OTC a pieței Forex, există mai degrabă o serie de piețe interconectate, în care diferite instrumente financiare libelate în diverse monede sunt tranzacționate. Aceasta implică faptul că nu există un singur curs de schimb, ci mai degrabă o serie de cotații (prețuri) diferite, în funcție de intermediarul financiar sau formatorul de piață pe care se tranzacționează. În practică, cotațiile sunt de multe ori foarte apropiate, în caz contrar acestea ar putea fi exploatate prin operațiuni de arbitraj instantaneu. Instrumentele tranzacționate pe piața Forex sunt: *Forex Spot*, *Forward*, *Futures*, *Options*, *Swap*.

Creșterea volumelor tranzacționate pe piața Forex Spot și a interesului investitorilor autohtoni pentru aceste produse justifică necesitatea tratării acestor instrumente din perspectiva reglementărilor naționale și internaționale actuale. FX Spot reprezintă un produs tranzacționat în marjă decontat în numerar și nu include sub nicio formă livrarea fizică de valută. Pozițiile FX Spot deschise au în general o dată de decontare T+2; cu toate acestea, pozițiile încă deschise la sfârșitul zilei de tranzacționare vor avea o nouă dată de decontare datorită operațiunii de *roll-over* (operațiune ce implică diferențialul de dobândă între cele două valute – puncte *swap*). Nu există nicio scadență (dată de expirare) la pozițiile FX Spot, așa cum este cazul altor produse derivate.

În lipsa unei reglementări transfrontaliere, rămâne la latitudinea comisiilor naționale de valori mobiliare să soluționeze problematica recunoașterii tranzacțiilor Forex Rolling Spot ca instrumente financiare. Astfel, am apelat la cazul Noii Zeelande - economie mică, deschisă însă cu o piață matură, dominată de investitori instituționali. Reglementările contabile neo-zeelandeze în domeniu sunt conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS), similar cazului României, cu toate acestea, experiența acumulată pe această piață financiară a contribuit substanțial la clarificarea conceptelor.

New Zealand Securities Commission definește rolling spot-urile drept: „un contract în marjă în cazul căruia randamentele sau costurile fiecărei părți depind de valoarea la sfârșitul zilei a unei anumite valute în raport de valoarea acesteia la începutul zilei. Cantitatea curentă din moneda străină-suport nu este livrabilă. În schimb, contractul este evaluat pe baze zilnice și, în funcție de variațiile valutei impli-

¹ <http://en.wikipedia.org/wiki/Forex>, accesat în data de 31 iulie 2010, 5.00 pm.

cate, fiecare parte este debitată sau creditată cu o anumită sumă. Contractul este evaluat și reinnoit pe baze zilnice până la închidere și contul clientului este debitat sau creditat în fiecare zi. Poziția este închisă de către client prin adoptarea formală a unei poziții de sens contrar pentru aceeași cantitate din aceeași valută”².

Astfel, din definiție **rezultă că rolling spot-urile sunt:**

- Generatoare de drepturi și obligații cuantificabile în expresie monetară. Aceste drepturi și obligații sunt evaluate pe baze zilnice, la un moment ulterior inițierii tranzacțiilor (deschiderii unei poziții);
- Tranzacții care nu implică livrarea efectivă a valutei-suport;
- Deținute pentru tranzacționare pe termen scurt, dar nu „instantaneu”;
- Valoarea acestora este dependentă în principal de profit sau pierdere, rezultate din variațiile cursului de schimb, și nu de costurile de tranzacționare.

Un aspect critic al înțelegerii naturii acestor tranzacții vizează **tratarea instrumentelor suport**. Astfel, problema este dacă acestea pot fi considerate ele însele drept instrumente financiare. Mai precis, se poate remarca că, în manieră generală, activele financiare pot fi clasificate în active monetare și, respectiv, active non-monetare.

- A) Din perspectiva investitorului în ipostaza acestuia de parte inițiator a tranzacției, aceste instrumente nu reprezintă în mod obligatoriu, în raport cu jurisdicția în care au calitatea de rezident, *mijloace de plată* (de recuperare a unor creanțe și de stingere a unor obligații) respectiv *mijloace de schimb* (de translatăre a dreptului de folosință, de dispoziție și de însușire a uzufructului folosinței) legalmente recunoscute. Totuși, aceste active au calitatea de active monetare în spațiul de emisiune și pot fi utilizate în acest spațiu în calitate de mijloace de plată și de schimb. Dar și în aceste condiții autoritatea monetară emitentă nu are niciun fel de obligații non-generice și non-abstracte față de deținătorul lor.
- B) Activele financiare (non-monetare) reprezintă un drept contractual de a primi numerar sau alt activ financiar de la o terță entitate sau de a schimba cu aceasta un alt activ financiar în condiții care sunt potențial favorabile. În

cadrul acestor tranzacții investitorul cedează intermediarului dreptul de a-l elibera de obligațiile asociate unui pasiv financiar, care rezidă în obligația de a remite acestuia contravaloarea resurselor financiare angajate peste nivelul maximal al resurselor de care poate dispune în baza levierului oferit în condițiile în care realizează transferul de resurse pentru acoperirea apelului în marjă. De asemenea, investitorul are dreptul (obligația) de a încasa (plăti) diferențele favorabile (nefavorabile) dintre prețul de inițiere și prețul de finalizare al unei asemenea tranzacții. Astfel, se poate argumenta că în momentul inițierii tranzacției, respectiv al finalizării acesteia se nasc și se sting drepturi și obligații între investitor și intermediar, asociate deținerii și tranzacționării acestui suport. Dar aceste drepturi și obligații nu sunt intrinsec asociate deținerii suportului, ci doar tranzacționării acestuia.

În concluzie, suportul *rolling spot*-urilor nu reprezintă un instrument financiar și trebuie asimilat activelor reale („mărfuri”). De asemenea, în conformitate cu această definiție, *rolling spot*-urile au un conținut economic și implică riscuri asemănătoare contractelor *forward* standard nefinalizate prin livrare cu activ-suport în valută.

2.2. Definirea contractelor la termen futures/ forward și comparația cu rolling spots

Un contract futures / forward este un acord contractual ferm între un cumpărător și un vânzător de a cumpăra / vinde un activ suport determinat la o dată fixată (predeterminată sau determinabilă) în viitor. Prețul contractului poate să varieze, dar acesta este fixat de o manieră definitivă atunci când tranzacția este finalizată.

IAS 32 *FINANCIAL INSTRUMENTS: PRESENTATION* (AG 16) definește **instrumentele financiare derivate**: „*Instrumentele financiare derivate creează drepturi și obligații care au drept efect transferul între părțile instrumentului al unuia sau a mai multor riscuri financiare inerente unui instrument financiar primar suport. La inițiere, instrumentele financiare derivate dau unei părți dreptul contractual de a schimba active financiare sau datorii financiare cu o altă parte în condiții potențial favorabile, sau o obligație contractuală de a schimba active financiare sau datorii financiare cu o altă*

² Paragraf 6.15. din cadrul *Discussion Paper* PROPOSAL TO DECLARE CERTAIN FOREIGN EXCHANGE CONTRACTS TO BE FUTURES CONTRACTS UNDER THE SECURITIES MARKETS ACT 1988, disponibil la adresa <http://www.sec-com.govt.nz/publications/documents/futures-contracts/01.shtml>, accesat în data de 1 august 2010, 3.40 pm

parte în condiții care sunt potențial nefavorabile. Cu toate acestea, ele în general nu au drept rezultat un transfer al instrumentului financiar primar suport la începerea contractului și nici nu are loc în mod obligatoriu un transfer la scadența contractului. Unele instrumente înglobează atât dreptul, cât și obligația de a face schimb. Din cauză că termenii schimbului sunt determinați la inițierea instrumentului derivat, deoarece prețurile de pe piețele financiare se modifică, respectivii termeni pot deveni atât favorabili, cât și nefavorabili”.

În raport de această definiție se poate observa că, în principiu, contractele de cumpărare sau de vânzare a elementelor nefinanciare nu corespund definiției unui instrument financiar deoarece dreptul contractual al unei părți de a primi un activ nefinanciar sau un serviciu și obligația corespunzătoare a celeilalte părți nu stabilesc un drept actual sau o obligație al(a) nici uneia dintre părți să primească, să livreze sau să schimbe un activ financiar. Cu toate acestea, unele contracte de cumpărare sau vânzare a elementelor nefinanciare care pot fi decontate net sau prin schimbul instrumentelor financiare sau în care elementul nefinanciar este ușor convertibil în numerar intră sub incidența standardului ca și cum ar fi instrumente financiare.

Mai precis, la alineatul 8 al Standardului se precizează faptul că: „Prezentul standard trebuie aplicat acelor contracte de cumpărare sau vânzare a unui element nefinanciar care poate fi decontat net în numerar sau în alt instrument financiar, sau prin schimbul de instrumente financiare, ca și cum contractele ar fi instrumente financiare, cu excepția contractelor încheiate și menținute în vigoare în vederea primirii sau livrării unui element nefinanciar în conformitate cu cerințele preconizate de cumpărare, vânzare sau utilizare ale entității”. Și, de asemenea, „Unele contracte se referă la mărfuri, dar nu implică decontarea prin primirea sau livrarea fizică a mărfii. Ele specifică decontarea prin plăți de numerar care sunt determinate corespunzător unei formule din contract și nu prin plata unor sume fixe. Valoarea principalului este indexată prin raportare la prețul unei mărfi, dar este decontată doar în numerar. Un astfel de contract constituie un instrument financiar”.

Următorul pas logic este acela de a stabili dacă **rolling spot-urile pot fi asimilate contractelor de vânzare sau cumpărare la termen a unui element nefinanciar care poate fi decontat net**. În PROPOSAL TO DECLARE CERTAIN FOREIGN EXCHANGE CONTRACTS TO BE FUTURES CONTRACTS UNDER THE SECURITIES MARKETS ACT 1988 Discussion Paper, **New Zealand Securities Commission** argumentează că: „în cazul unui contract pentru

o marfă (inclusiv un Forex) care are un element de finalizare la un termen ulterior (fie acesta și intra-day) și când este înțeles că acest contract poate fi decontat mai degrabă decât livrat, opinia noastră este că respectivul este un contract la termen. Dacă livrarea nu este singura modalitate de finalizare a contractului, atunci acest acord este un contract la termen”.

Un *rolling spot* este un contract cu levier în cazul căruia randamentele sau costurile fiecărei părți depind de valoarea la sfârșitul unei perioade referință (o zi) în raport cu valoarea la începutul acesteia și pentru care cantitatea de valută implicată drept suport nu este livrabilă. Acest contract este evaluat și reînnoit pe baze zilnice până la închidere, iar contul clientului este fie debitat, fie creditat cu o anumită sumă. Ceea ce este relevant este faptul că valoarea de decontare a unui *rolling spot* urmează să fie determinată în concordanță cu valoarea valutei implicate la un moment *ulterior* inițierii acestuia (prețul de închidere la sfârșitul zilei), dar aceste contracte nu apar din punct de vedere formal ca fiind contracte de livrare a unei valute. În consecință, drepturile și obligațiile părților sunt stabilite la un moment ulterior inițierii contractului (la sfârșitul zilei), iar nivelul acestora poate fi mai mare sau mai mic decât cel care ar fi rezultat pe baza cursului din momentul inițierii contractului. Pe de altă parte, dacă pozițiile deschise sunt menținute de către client pe un termen mai mare de o zi sau nedefinit datorită procedurii de *rolling* continuu și în acest caz este introdus un termen viitor de decontare (care deși nu este cunoscut cu anticipație în momentul inițierii contractului este *determinabil* în baza procedurilor de închidere a pozițiilor deschise, proceduri care implică decontarea obligațiilor implicate). Astfel, deși forma contractelor *rolling spot* nu este complet adecvată, conținutul economic al acestora este similar unui contract la termen.

Trebuie remarcat faptul că **rolling spot-urile prezintă caracteristici atât ale contractelor forward, cât și ale celor futures**. Astfel:

- Sunt tranzacționate pe o piață OTC (fără să existe un segment secundar de piață al acestora), fiind acorduri private între două părți care nu sunt constrânse la o definire rigidă a termenelor și condițiilor, ca în cazul contractelor forward;
- Evaluarea acestor contracte se face pe baze zilnice, valoarea de decontare fiind astfel periodic modificată și nu implică o singură dată de finalizare, fiind din acest punct de vedere asemănătoare cu contractele futures;

- Decontarea netă finală a acestora nu implică livrarea suportului, fiind astfel asemănătoare cu contractele futures;
- Intermediarul poate accepta să nu tranzacționeze decât cantități standardizate din valuta suport și acesta impune condiții de tranzacționare ce pot fi uniforme pentru toți clienții săi. În această perspectivă, intermediarul apare ca fiind formator de piață, iar pe această piață rolling spot-urile se tranzacționează într-o manieră similară prin prisma condițiilor uniforme cu contractele futures.

În consecință, cele mai multe dintre asemănări apar între rolling spot-uri și contractele la termen futures, cu diferența că primele sunt tranzacționate pe o piață OTC.

3. Concluzii

Rolling spot-urile valutare sunt instrumente financiare tranzacționate pe cea mai lichidă și dinamică componentă a sistemului financiar internațional - piața Forex. Existența acestora contribuie la ajustările survenite în cursurile de schimb ale monedelor internaționale cheie și are consecințe semnificative asupra stabilității financiare în plan regional și global.

În baza celor prezentate argumentăm că *rolling spot*-urile valutare:

- Generează drepturi și obligații financiare (cuantificabile în expresie monetară);
- Nu implică livrarea efectivă a valutei suport;
- Sunt deținute pe termen scurt / nedefinit;
- Valoarea lor justă este dată de pierderile sau profiturile asociate;
- Suportul acestora nu este un instrument financiar, dar ele însele reprezintă instrumente financiare deoarece pot fi decontate net în numerar;
- Pot fi asimilate contractelor de vânzare sau cumpărare la termen ale unui element nefinanciar care poate fi decontat net;
- Prezintă un număr ridicat de asemănări cu contractele la termen *futures* (cu excepția tranzacționării pe o piață OTC).

Astfel, *rolling spot*-urile valutare pot fi tratate drept **instrumente financiare derivate pe mărfuri cu decontare netă**

pe numerar ce trebuie evaluate la o valoare justă în funcție de profit sau pierdere și care sunt deținute în vederea vânzării, iar efectuarea tranzacțiilor cu acestea poate fi asimilată tranzacțiilor cu astfel de instrumente.

Importanța înțelegerii corecte a naturii acestor instrumente financiare derivate este intrinsec asociată posibilităților și mecanismelor de reglementare și raportare a acestora, precum și tehnicilor de evaluare a riscurilor subsecvente deținerii și tranzacționării lor.

Bibliografie

- Denmark Financial Business Act - Consolidated Act no. 793 of 20 August 2009, http://www.finanstilsynet.dk/upload/Regler-og-praksis/2009/Act793_200809.pdf, document accesat în data de 17 iulie 2010, 2.00 pm
- Explanatory Note AFMA standard form Contract for Sale of Environmental Products "Derivatives" and treatment under AASB 139/IAS 39, disponibil la http://www.afma.com.au/afmav6wr/_assets/main/lib90011/spot%20contract%20explanatory%20note.pdf, accesat în data de 15 iulie 2010, 7.00 pm
- International Accounting Standards Board, Standardele Internaționale de Raportare Financiară, Ed. CECCAR, 2007
- GENERAL BUSINESS TERMS SAXO BANK, disponibil la http://www.saxobank.com/Documents/legal_documents/General_Business_Terms_ENG_2010-01-01.pdf, accesat în data de 10 iulie 2010, 10.00 am
- PROPOSAL TO DECLARE CERTAIN FOREIGN EXCHANGE CONTRACTS TO BE FUTURES CONTRACTS UNDER THE SECURITIES MARKETS ACT 1988 - Discussion Paper disponibil la adresa <http://www.sec-com.govt.nz/publications/documents/futures-contracts/01.shtml>, accesat în data de 1 august 2010, 3.40 pm
- REGULAMENTUL (CE) NR. 1126/2008 AL COMISIEI din 3 noiembrie 2008 de adoptare a anumitor standarde internaționale de contabilitate în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2008_R1126:20081221:RO:PDF, accesat în data de 1 iulie 2010, 7.00 pm
- <http://www.sec-com.govt.nz/publications/documents/futures-contracts/01.shtml> accesat în data de 2 august 2010, 6.00 pm
- <http://www.iasplus.com/standard/standard.htm>, accesat în data de 1 august 2010, 4.00 pm
- <http://www.minterellison.co.nz/publications/AutumnIssueMay2006.pdf>, accesat în data de 1 august 2010, 2.00 pm

Principii și recomandări propuse într-un nou Cod de Guvernare Corporativă

Bill BOWMAN*

Abstract

Principles and Recommendations Proposed in a new Code of Corporate Governance

The article highlights the special importance that companies should give to addressing corporate governance principles and good practices and the interest of promoting them in our country, based on the general premise that in market economies companies should strive to achieve long term viability while optimising returns for shareholders over time. Companies pursue a variety of roles and objectives in the social environment in which they are active. The social dimension consists of gaining increasing attention from companies, investors and public opinion. Diversity is a fact that must be duly recognised, even when it complicates matters. Nevertheless, there is a number of underlying general corporate governance principles that apply - or should apply - to all companies, such as integrity, transparency in decision making, proper supervision. These requirements were included in the Code of Corporate Governance recently prepared by the American Chamber of Commerce in Romania, which establishes a set of principles and recommendations for joint-stock companies registered in Romania and for all the members of AmCham Romania.

Key words: *accountability, Audit Committee, Board of Directors, independence, responsibility, transparency, Supervisory Board*

Cuvinte cheie: *responsabilitate, comitetul de audit, consiliul de directori, independență, responsabilitate, transparență, consiliu de supraveghere*

Introducere

Preocupată de promovarea unei conduite responsabile în afaceri, Camera de Comerț Americană în România (AmCham România) a elaborat recent un Cod de Guvernare Corporativă (denumit în continuare „Codul”)¹, destinat membrilor AmCham, dar care poate fi deopotrivă util oricăror societăți pe acțiuni înregistrate în România.

În afară de Codul de Guvernare Corporativă al Burselor de Valori București, acest Cod este printre primele inițiative de acest gen din România, promovat de către o organizație cu membri care au o expunere semnificativă la toate domeniile de activitate, prin care se propun un ansamblu de principii de bună guvernare corporativă pentru companiile nelistate la bursă din România.

Acest Cod supune atenției un sistem modern de „control și echilibru” în cadrul unei companii. Controlul se referă la o supraveghere corectă și eficientă a administrării afacerilor, în special de către acționari și auditori. Echilibrul se referă la o distribuție adecvată a puterii între diferitele structuri corporative. În final, scopul este de a avea un sistem corporativ care să permită protejarea intereselor companiei și în același timp să adauge valoare acționarilor și celorlalte părți cointeresate (angajați, parteneri, comunități locale etc.)

Acest Cod acționează ca un set recomandat de bune practici destinat entităților private și va putea fi, prin urmare, preluat de companii pe bază de voluntariat.

* Președintele Comitetului de Guvernare Corporativă al Camerei de Comerț Americane în România, Deputy Senior Partner, KPMG Romania, e-mail: bbowman@kpmg.com

¹ http://www.amcham.ro/index.html/articles/articleID_507/AmCham-Romania-Launches-Code-of-Corporate-Governance.html

Nu există un model unic de guvernare corporativă. Fiecare structură este unică și, pe cale de consecință, modelul de guvernare corporativă pe care îl va implementa va fi influențat de particularitățile companiei

Obiectivele și metodologia cercetării

Structura actuală a Codului este rezultatul muncii continue al Comitetului de Guvernare Corporativă a Camerei de Comerț Americane în România, începând cu anul 2008 (prin intermediul unui grup de lucru), ca reacție la turbulențele economice și financiare, ce au necesitat remodelarea multor structuri corporatiste. Așa cum a fost experimentat de economiile occidentale, care au dezvoltat codurile de guvernare corporativă în special după momentele de criză (cum ar fi eșecul Enron), Codul intenționează să stabilească standarde pentru promovarea eficienței societăților pe piața românească, în permanență schimbare.

La elaborarea recomandărilor, grupul de lucru (cuprinzând reprezentanții Salans România, bpv GRIGORESCU, Tucă Zbârcea & Asociații, KPMG, Ernst & Young) nu a urmat o abordare exhaustivă. Aceste recomandări nu sunt, în esență, prescriptive. Într-adevăr, vor

exista situații, în funcție de dimensiune, stadiul de dezvoltare, tipul de activitate și natura structurii acționariatului unei societăți unde pot fi acceptate, sau chiar dorite, abateri de la aceste recomandări - un motiv în plus pentru a le menține flexibile. Astfel de cazuri și motivele acestora ar trebui să fie analizate și adaptate soluții corespunzătoare. În orice situație, unele dintre recomandări sunt considerate a avea o aplicabilitate universală suficientă.

Privire de ansamblu asupra definiției noțiunii de guvernare corporativă

Guvernarea corporativă reprezintă, în esență, un set de principii și practici adoptate de către un consiliu de administrație - în sectorul privat sau public - care își asigură acționarii-cheie că organizația este gestionată în mod eficient și cu probitatea corespunzătoare, stabilește structura prin care obiectivele organizației sunt elaborate, precum și mijloacele prin care sunt determinate atingerea acestor obiective și monitorizarea performanțelor.

Există o înțelegere la scară largă cu privire la tipurile de practici care sprijină guvernarea corporativă, respectiv:

- Membrii activi și dedicați ai consiliului de administrație care sunt pe deplin conștienți de ceea ce presupune sarcina lor și o abordează cu responsabilitatea necesară
- Axarea pe rolurile-cheie de supraveghere strategică, monitorizare financiară și a performanței și pe responsabilitatea față de părțile interesate

- Politici și practice bine definite, care oferă o direcție etică și responsabilă pentru management și personalul structurii companiei
- Auto-analiză, critică și reflecție care să permită consiliului de administrație să îmbunătățească în permanență rolul său în contextul guvernării corporative.

Privire de ansamblu asupra principiilor și recomandărilor Codului

Codul de Guvernare Corporativă al Camerei de Comerț Americană în România a fost elaborat cu scopul de a sprijini companiile membre AmCham în administrarea afacerilor, în interacțiunea cu diverse entități, precum și de a recomanda cele mai bune practici de supraveghere și raportare, care pot fi utilizate ca termeni de referință în adaptarea prevederilor Codului la realitățile specifice fiecărei companii.

Nu există un model unic de guvernare corporativă. Fiecare structură este unică și, pe cale de consecință, modelul de guvernare corporativă pe care îl va implementa va fi influențat de particularitățile companiei. Codul este suficient de flexibil, astfel încât să permită fiecărei companii să selecteze recomandările care sunt cele mai potrivite structurii sale corporative, acționariatului și domeniului de activitate.

Secțiunile Codului se referă la drepiturile acționarilor, structura administrației companiei, numirea, remunerarea și regulile de evitare a conflictelor de interese, comitetele consultative, responsabilitate și audit, atât prin control intern, cât și prin auditori externi.

Cadrul general al guvernății corporative ar trebui să protejeze și să faciliteze exercitarea drepturilor acționarilor, cum ar fi dreptul de a participa și de a vota în adunările generale ale acționarilor, dreptul de a transfera acțiuni, dreptul de a obține informații relevante cu privire la activitatea și la obiectivele/performanțele financiare ale companiei.

Codul încurajează colaborarea activă între structurile de conducere și acționariat, în scopul creșterii valorii acțiunilor și, implicit, a valorii financiare a companiei.

Companiile pot implementa un sistem de administrare constituit pe un singur nivel de conducere (intitulat sistem de tip **One Tier**) sau un sistem de administrare bazat pe două niveluri de conducere (intitulat sistem de tip **Two-Tier**).

În sistemul de tip One Tier, conducerea companiei va fi asigurată de către un **consiliu de directori**.

Printre îndatoririle membrilor consiliului de directori se numără acelea de a promova interesul companiei și al acționarilor, de a monitoriza performanța echipei de conducere și eficacitatea practicilor de guvernare corporativă, promovate la nivelul companiei. Membrii consiliului de directori ar trebui să stabilească regulile pentru implementarea unui sistem adecvat de control intern, care să asigure un schimb eficient de informații între nivelurile ierarhice ale companiei.

Sistemul de control intern reprezintă un set de reguli, proceduri și structuri organizaționale, care sunt implementate cu scopul de a asigura o administrare corectă a activității companiei, care să fie, de asemenea, consistent cu obiectivele stabilite. Cum se poate realiza o asemenea administrare? Prin intermediul unui sistem adecvat de identificare, evaluare și monitorizare ale celor mai

importante riscuri. Un sistem eficient de control intern ar trebui să protejeze bunurile companiei, fiabilitatea informațiilor financiare și conformitatea cu legislația în vigoare.

În sistemul de tip Two-Tier, conducerea companiei va fi asigurată de către un **consiliu de administrație**, care va funcționa sub supravegherea unui **consiliu de supraveghere**.

Consiliul de administrație este o structură executivă, care are răspundere legală colectivă în ceea ce privește administrarea zilnică a companiei.

Membrii consiliului de administrație sunt chemați să își ducă la îndeplinire obligațiile într-o manieră responsabilă și satisfăcătoare, să adopte decizii în interesul companiei și să acționeze conform valorilor principale ale companiei. Consiliul de administrație are îndatorirea să raporteze în mod regulat consiliului de supraveghere, despre modul în care își desfășoară activitatea și să apeleze la consiliere din partea acestora.

Consiliul de supraveghere este o structură non executivă și independentă, care nu se implică în conducerea zilnică a companiei, dar care asigură supravegherea strategică a activității membrilor consiliului de administrație și le acordă acestora sprijin în conducerea companiei.

Consiliul de supraveghere are dreptul de a solicita informații cu privire la companie atât consiliului de administrație, cât și auditorilor interni, angajaților companiei sau auditorilor externi. În atribuțiile consiliului de supraveghere ar urma să intre o serie de aspecte care privesc, în mod particular, activitatea consiliului de administrație și anume: îndeplinirea obiectivelor companiei, implementarea strategiei corporative și riscurile care rezultă din desfășurarea activității com-

paniei, structura și modul de funcționare ale mecanismului de risc management și ale sistemelor de control, sistemul de raportare financiară și conformitatea cu legislația în vigoare.

Componența celor două consilii ar urma să fie făcută în funcție de mărimea și complexitatea companiei, astfel încât să permită membrilor acestora să își desfășoare activitatea într-o manieră eficientă. Numirea membrilor celor două consilii trebuie să fie bazată pe proceduri și criterii formale, riguroase și transparente.

Principiul unei bune guvernări corporative implică faptul că toate informațiile materiale sunt făcute publice pe site-ul companiei, la sediile centrale ale companiilor și sunt, de asemenea, disponibile la cererea acționarilor, în conformitate cu procedurile interne ale companiei.

Membrii celor două consilii au datoria să se asigure că sunt implementate politici și proceduri adecvate, pentru a preveni apariția oricărui tip de conflicte în desfășurarea activității lor. De asemenea, membrii celor două consilii ar trebui să se asigure că interesele personale nu sunt conflictuale cu interesele companiei. Membrii consiliului de administrație și ai celui de supraveghere ar trebui să fie independenți în ducerea la îndeplinire a responsabilităților pe care le dețin.

Componența echilibrată între competența și cunoștințele profesionale ale membrilor celor două consilii va fi asigurată luându-se în considerare structura și domeniul de activitate ale companiei. Responsabilitatea pentru întocmirea și înaintarea situațiilor financiare revine membrilor consiliului de directori sau consiliului de administrație, după caz. În cadrul unui sistem de conducere de tipul „Two-Tier”, consiliul de supraveghere ar trebui să revizuiască situațiile

financiare și să pregătească un raport, în prealabil înaintării acestora spre aprobare finală în cadrul adunării generale a acționarilor.

Între îndatoririle membrilor consiliului de directori sau ai consiliului de supraveghere, după caz, intră și implementarea și menținerea unor mecanisme de control intern (ca, de exemplu, **comisia de audit**) cu scopul de a proteja bunurile companiei, de a asigura fiabilitatea și conformitatea cu legislația în vigoare a raportărilor financiare, de a transmite în timp util, informații cu privire la stadiul îndeplinirii obiectivelor operaționale sau strategice ale companiei.

Se recomandă ca o comisie de audit să fie formată exclusiv din membri non-executivi și, de asemenea, să cuprindă un număr suficient de membri independenți. Comisia face recomandări membrilor celor două consilii, cu privire la selecția, numirea, reconfirmarea și eliberarea din funcție a auditorului extern.

Entitățile care, prin natura activității și numărului de angajați, sunt de interes public ar trebui supuse verificării din partea auditorului extern. În această categorie sunt incluse companiile ale căror acțiuni sunt tranzacționate pe piețele de capital, băncile și alte instituții financiare. Este de la sine înțeles că auditorul extern trebuie să fie independent. Membrii consiliului de supraveghere sau ai consiliului de directori au obligația să implementeze mecanisme formale și transparente pentru a menține o relație corectă cu auditorul extern. Consiliul de directori sau consiliul de supraveghere, după caz, pot efectua o evaluare periodică a activităților auditorului extern. Principalele concluzii ale acestei evaluări ar urma să fie comunicate în cadrul adunării generale a acționarilor.

Comisia de audit, consiliul de directori sau consiliul de supraveghere, după caz, vor desfășura în mod regulat, evaluări privind calitatea, eficacitatea și

performanța auditorului intern. O asemenea evaluare are scopul de a stabili relevanța muncii acestora pentru auditorul extern.

În esență, scopul acestui Cod nu este acela de a recomanda obiective și structuri specifice pe care companiile ar trebui să le stabilească și modul acestora de implementare, ci susține opinia conform căreia acționarii ar trebui să dețină un rol activ în guvernanța corporativă a companiilor în care au investit și, în consecință, au posibilitatea să își utilizeze dreptul de vot.

Concluzii

Guvernanța eficientă și răspunderea își au rădăcinile în fiecare organizație, indiferent de cât de mare sau mică este structura acesteia. Exercițierea guvernanței presupune obligativitatea implementării proceselor și structurilor adecvate conducerii și administrării activității și operațiunilor companiei, pentru a asigura buna lor funcționare. Scopul final al guvernanței corporative bune este acela de a asigura eficacitatea, credibilitatea și viabilitatea organizației.

Pe de o parte, introducerea unui set de reguli fundamentale este necesară atât pentru buna funcționare a companiilor, cât și a pieței. Pe de altă parte însă, regularizarea excesivă poate avea un efect contraproductiv, sporit de reguli legislative neactualizate – de multe ori, ca rezultat al circumstanțelor politice – care se dovedesc a fi extrem de dificil de modificat atunci când practica depășește aplicarea teoriei.

Guvernanța corporativă se dovedește a fi o disciplină în continuă dezvoltare în timp și spațiu, cu aplicație practică în numeroase situații. De aceea, este util ca principiile și recomandările Codului să fie suficient de flexibile pentru a fi aplicate realității activităților economice și, totodată, să fie dezvoltate în cooperare cu entitățile care activează în domeniul cercetării guvernanței corporative.

Deși Codul AmCham a fost realizat cu scopul de a oferi o serie de recomandări cu caracter orientativ și nu de a stabili cerințe cu caracter strict și obligatoriu, acestea reprezintă și un set de principii în continuă dezvoltare. Legislația în vigoare poate fi modificată, suplimentată sau schimbată în cursul următorilor ani. Pe cale de consecință, anumite prevederi ale Codului pot fi adaptate astfel încât să fie în concordanță cu noile reglementări legislative.

Guvernanța corporativă bună este indispensabilă oricărei economii de piață, care urmărește să atragă investitorii străini și să minimizeze costurile creșterii de capital. Transparența nu este doar un cuvânt care poate fi rostit, este un principiu care trebuie aplicat în activitatea companiilor, în scopul respectării standardelor etice, general acceptate. Codul AmCham de Guvernanță Corporativă este un ghid clar și util, pe care orice companie îl poate utiliza cu scopul de a-și manifesta angajamentul față de cele mai bune practici.

Bibliografie

http://www.amcham.ro/index.html/articles/articleID_507/AmCham-Romania-Launches-Code-of-Corporate-Governance.html
<http://www.eocd.org>

Precizări de la Consiliul pentru Supravegherea Publică a Activității de Audit Statutar

În ultimul timp, au fost primite mai multe semnale cu privire la faptul că organismul de supraveghere publică a activității de audit statutar nu este foarte bine cunoscut, în special în rândurile auditorilor financiari. Pentru a lămurii unele aspecte privind rolul și atribuțiile organismului, dar și ale modalităților de punere în practică a acestora, ne propunem să aducem în atenție câteva elemente definitorii ale acestuia.

Consiliul pentru Supravegherea Publică a Activității de Audit Statutar (CSPAAS) reprezintă principala structură operațională în cadrul sistemului național de supraveghere publică a activității de audit statutar și are rolul de a asigura îmbunătățirea activității de audit și, prin urmare, contribuie semnificativ la creșterea credibilității situațiilor financiare auditate.

CSPAAS a fost înființat în anul 2008 prin transpunerea **Directivei 2006/43/CE** din 17 mai 2006 a Parlamentului European și a Consiliului privind auditul statutar al conturilor anuale și al conturilor consolidate în legislația națională, prin Ordonanța de urgență a guvernului nr. 90 din 24 iunie 2008, cu completările și modificările ulterioare.

Pentru a elimina unele confuzii, precizăm că CSPAAS are ca atribuție supravegherea activității de audit desfășurată de către auditori financiari, membri ai CAFR, activitate efectuată în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit adoptate de către Cameră.

Cele mai importante documente care prezintă CSPAAS și activitatea acestuia sunt prezentate pe site-ul propriu. Datorită resurselor limitate de care dispune CSPAAS la acest moment, site-ul este găzduit pe pagina de Internet a Ministerului Finanțelor Publice, la adresa: http://www.mfinante.ro/cspaas_prezentare.html?pagina=cspaas

După cum se știe, România trece printr-o criză economică, cu impact inclusiv asupra activității de audit statutar și a organismului de supraveghere a acesteia. La acest moment CSPAAS se supune regulilor instituțiilor publice în ceea ce privește angajarea personalului, nivelul de salarizare și de cheltuire a banilor publici. Acest factor a diminuat mult sub necesități capacitatea de operare a CSPAAS, astfel încât planul anual a trebuit să fie ajustat în consecință. Cu un aparat executiv care nu a depășit până acum un număr de patru persoane (din care un singur angajat propriu), eforturile au fost concentrate în special pe zona de reglementare, așa cum reiese și din raportul de activitate al CSPAAS. Cu toate acestea, din studiul acestui raport se poate vedea că CSPAAS și-a asumat integral rolul și depune toate eforturile pentru a veni în sprijinul profesiei și utilizatorilor serviciilor de audit statutar.

Ațiunile CSPAAS sunt determinate atât de resursele disponibile, cât și de orientarea sa strategică. Strategia CSPAAS este prezentată într-un document distinct, afișat pe site. Documentul prezintă strategia CSPAAS, inclusiv:

- Obiectivele și atribuțiile CSPAAS
- Fundamentele de operare a CSPAAS
- Modul de atingere a obiectivelor
- Guvernanță, finanțare și responsabilizare

Obiectivul strategic principal al CSPAAS îl constituie **promovarea și urmărirea creșterii încrederii publice în activitatea de audit statutar** al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate.

Atingerea obiectivului principal se realizează prin urmărirea realizării altor *obiective strategice* care sunt focalizate pe diverse arii de activitate și care sunt prezentate pe larg în strategie.

Pentru a putea fi pusă în aplicare strategia, a fost elaborat un Plan de acțiune pentru anul 2010 (afișat pe site-ul CSPAAS).

Principalele elemente avute în vedere la proiectarea planului anual sunt:

- Obținerea capacității operaționale necesare;
- Creșterea gradului de cooperare cu părțile interesate din România în vederea creșterii calității activității de audit statutar;
- Inițierea cooperării cu organisme și organizații din domeniul auditului și al supravegherii auditului de pe plan european;
- Inițierea procesului de monitorizare a calității rapoartelor de audit statutar.

În mod evident, atingerea obiectivelor din plan este subsumată resurselor disponibile. Cu toate că CSPAAS nu dispune nici pe departe de necesarul minim de resurse, multe din obiectivele principale pentru 2010 sunt atinse, sau pe cale de a fi atinse, după cum alte obiective vor trebui replanificate pentru un alt an. O detaliere a modului de atingere a obiectivelor propuse se prezintă în Raportul executivului pentru o perioadă de șase luni.

Prof. univ. dr. **Laurențiu DOBROȚEANU**,
director executiv coordonator,
director Departament Monitorizare și Investigații,
Consiliul pentru Supravegherea Activității de Audit Statutar

Tehnologiile informaționale aduc schimbări în relațiile dintre instituțiile guvernamentale și public

- *Cu toate acestea, operațiunile tradiționale ale instituțiilor guvernamentale rămân un obstacol în realizarea beneficiilor*
- *Ghidul de implementare în patru puncte subliniază aspecte umane și tehnologice.*

Schimbările politicilor globale sociale, economice și publice forțază multe instituții guvernamentale să înceapă să beneficieze de tehnologii noi.

Un nou raport KPMG ce vizează consultanța guvernamentală menționează că instituțiile publice din întreaga lume trec printr-o schimbare fundamentală în modul în care acestea interacționează cu cetățenii, schimbare condusă de adoptarea aproape unanimă a tehnologiilor Web 2.0, precum „wiki”, rețele sociale și blog-uri.

În ciuda beneficiilor legate de costuri și eficiență ce decurg din utilizarea noilor tehnologii în furnizarea de servicii, atitudinile tradiționale de proprietate asupra informațiilor și organizării guvernamentale rămân încă bariere în procesul de modernizare.

“Tehnologia a evoluat de la simpla facilitare a accesului la informații prin intermediul internetului sau de completare a formularelor electronice, la accesul oamenilor la informațiile necesare pentru a se putea implica activ în discuții despre cum trebuie servit interesul public cât mai bine, discuții în care sunt antrenați atât oficiali guvernamentali, cât și alți factori de decizie”, apreciază **Aurelia Costache**, Partener în Depar-

tamentul de Consultanță în domeniul IT din KPMG Romania.

“Acest lucru este în mod clar o schimbare populară și radicală. Însă instituțiile guvernamentale trebuie să depășească rezistența și să rezolve problemele legate de organizarea și securitatea informațiilor, dacă vor să beneficieze pe deplin de noile tehnologii”.

Raportul intitulat „*Tehnologii Dinamice pentru o Guvernare mai inteligentă*” subliniază faptul că schimbările care au loc nu reprezintă o diminuare a controlului. Ele au însă capacitatea de a oferi mai multe perspective asupra problemelor și soluțiilor printr-un schimb de informații mai mare. Există potențial pentru mari câștiguri de eficiență dacă instituțiile guvernamentale pot integra operațiunile administrative. Raportul adaugă că informațiile nu lipsesc, însă provocarea o reprezintă interpretările eficiente ale acestora.

Obiectivul „*Tehnologiei Dinamice pentru o Guvernare mai Inteligentă*”, este de a oferi un punct de plecare pentru managerii sectorului public pentru ca aceștia să evalueze și să înceapă să considere noua lume a rețelelor sociale, interacțiunea și colaborarea online, care constituie baza Web 2.0.

Raportul:

- Subliniază provocări, tendințe și beneficiile potențiale pe care aceste instrumente le pot oferi
- Propune un model holistic pentru ca instituțiile guvernamentale să implementeze Web 2.0 pentru îmbunătățirea calității, a vitezei și receptivității
- Oferă un punct de plecare pentru managerii sectorului public pentru ca aceștia să evalueze și să înceapă să considere noua lume a rețelelor sociale, interacțiunea și colaborarea online, care constituie baza Web 2.0
- Se bazează pe experiența și analiza tendințelor de către profesioniștii KPMG din întreaga lume.

Într-un plan cu patru etape elaborat pentru a ajuta funcționarii instituțiilor guvernamentale să adapteze tehnologiile Web 2.0 la nevoile acestora, raportul sugerează:

- crearea unui model operațional bazat pe colaborare
- raționalizarea aplicațiilor existente
- organizarea infrastructurii pentru a sprijini sistemele Web 2.0
- dezvoltarea culturii pentru deschidere și responsabilizare

„Este important ca efortul să se concentreze și pe alte aspecte în afară de tehnologie”, opinează **Cristian Itu**, Senior Manager în Departamentul de Consultanță în domeniul IT, din KPMG România. „Oamenii sunt de asemenea importanți. Generațiile viitoare de profesioniști guvernamentali se vor simți mult mai confortabil să colaboreze online pentru rezolvarea problemelor decât generațiile anterioare, care sunt de cele mai multe ori angajații de azi cu funcții de conducere. Dar chiar și așa, inițiativele de succes în era informațiilor și cunoștințelor necesită o combinație atentă între o pregătire tehnică bună și abilități manageriale”.

Test de acces la stagiu 2010

Camera Auditorilor Financiari din România organizează testul de verificare a cunoștințelor în domeniul financiar-contabil, pentru accesul la stagiu, în cursul lunii decembrie 2010.

La test se pot înscrie persoane licențiate ale unei facultăți cu profil economic și care au o vechime în activitatea financiar-contabilă de minim 4 ani .

Înscrierile la test se vor face în perioada 15 noiembrie – 30 noiembrie 2010.

Program de înscrieri: de luni până vineri, între orele 9:00 – 15:00.

Testul va avea loc sâmbătă, 4 decembrie 2010.

Conform Protocolului privind cooperarea în domeniul organizării și monitorizării stagiului de pregătire practică dintre CAFR și CECCAR, stagiarii care vor promova testul de acces la stagiu organizat de Cameră, pot opta la înscriere pentru efectuarea stagiului în paralel și la CECCAR. Pentru aceștia, CECCAR recunoaște testul de acces la stagiu organizat de CAFR, precum și primul an de stagiu efectuat la CAFR.

Detalii privind înscrierea, precum și tematica și bibliografia se găsesc pe site-ul www.cafr.ro.

Relații suplimentare se pot obține la telefoanele 021/410.03.96 sau 0749.011.146.

Important pentru autori!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din Consiliul Științific al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate

Important for the Authors!

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the Scientific Council of the „Financial Audit” Journal, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers.

Assessment criteria for articles: innovative input, actuality, importance and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The recommendations of the Scientific Council are: accepted, accepted with reviewing, rejected. The results of

numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic cu extensia **.doc**, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului - **română**, pentru autorii români sau **engleză**, pentru autorii străini; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagină; în articol se precizează metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor și referințele bibliografice în subsolul paginii; un rezumat în limbile engleză și română de circa o pagină, în care se prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză.

Detalii pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscrise”.

the assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published. The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the article is drafted is **English**; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, footnote references from the bibliography; an abstract in English presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, in English.

Details on our website www.revista.cafr.ro, section: „Reviews” and „Manuscripts”.

SUNTEȚI PREGĂTIȚI PENTRU RAPORTAREA FINANCIARĂ CONFORM IFRS?

Domeniul financiar este în continuă schimbare. Globalizarea afacerilor aduce noi provocări contabililor și auditorilor – de aceea trebuie să fiți tot timpul cu un pas înainte. Pregătiți să demonstrați cunoștințe practice de IFRS cât mai rapid posibil. Diploma IFRS oferită de ACCA vă dezvoltă aptitudinile relevante pentru a lucra cu Standarde Internaționale de Raportare Financiară – iar studiul pentru aceasta este flexibil – sunteți pregătiți?

ACCA

**PREGĂTIȚI PENTRU
A FI DIFERIȚI**

AFLAȚI MAI MULTE DESPRE CELE MAI
CERUTE CALIFICĂRI INTERNAȚIONALE
ÎN DOMENIUL FINANCIAR CONTABIL

+4021 312 7945
info@ro.accaglobal.com
www.accaglobal.com